תלמוד ירושלמי · מפרשים · שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-קידושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 13
הלכה ג 23
הלכה ד 27
הלכה ה 29
הלכה ו 32
הלכה ז 33
הלכה ח 37
הלכה ט 37
פרק ב 38
הלכה א 38
הלכה ב 44
הלכה ג 44
הלכה ד 44
הלכה ה 44
הלכה ו 46
הלכה ז 47
הלכה ח 48
הלכה ט 49
פרק ג 50
הלכה א 50
הלכה ב 54
הלכה ג 56
הלכה ד 58
הלכה ה 58
הלכה ו 59
הלכה ז 60
הלכה ח 60
הלכה ט 61
הלכה יא 61
הלכה יב 61
הלכה יג 63
פרק ד 63
הלכה א 63
הלכה ב 66
הלכה ג 66
הלכה ד 66
הלכה ו 67
הלכה ז 68
הלכה ח 69
הלכה ט 70
הלכה י 70
הלכה יב 70

פרק א

הלכה א

האשה נקנית. פירשתי בקונטרס להצריכה גט. וכ"כ הר"ן ר"ל דכיון דעדיין ארוסה היא אין קנינו קנין גמור לאכול פירות נכסיה וליורשה לכך קאמר דלענין זה הוי קנין גמור להצריכה גט. ואע"ג דהתם מיפר נדריה מ"מ כיון דאינו מיפר אלא בשותפות עם האב לא הוי קנין. והא דאוכלת בתרומה מדאורייתא וכדשלח ריב"ב. כיון דמדרבנן לא אכלי ובבת כהן ובאשת ישראל לא שייך קנין זה נקט להצריכה גט דשייך בכולהו:

נקנית. פירשתי בקונטרס דתנא היבמה נקנית איידי דרישא דנקנית משמע בין מדעתה בין בע"כ כ"כ תוס'. וקצת קשה לפ"ז א"צ לפרש דנקט איידי דהא ודאי לשון נקנית אתי שפיר אלא דה"מ למתני נמי לשון קונה וגם ברישא לא קשיא אלא מהא דתנן לקמן בפ"ב האיש מקדש. והרמב"ם בפירוש המשנה סתם וכתב דה"ל למתני היבם קונה ע"ש. אבל לשון הר"ב בפי' המשנה ואיידי דתנא רישא האשה נקנית תנא סיפא היבמה נקנית ואע"ג דיבמה נקנית ליבם בין מדעתה בין שלא מדעתה ע"כ וזה ודאי דלא כדעת תוס'. ותי"ט לא הרגיש בזה:

היבמה נקנית בביאה. פי' בקונטרס מאמר לא מהני בה מדאורייתא וכו' וכ"פ רש"י. וקשה קצת לפ"ז צ"ל דמתנ' כר"ע ודלא כב"ש וכר"א ור' יהושע כמפורש בנדרים פ' נערה ע"ש לכך נ"ל אפי' למ"ד מאמר קונה קנין גמור מ"מ אילו קונה אלא להיות כארוסה משא"כ ביאה ביבמה גומרת להיות כאשתו לכל דבר:

כתיב כי ימצא איש וכו'. בבבלי דף ט פריך א"כ למה לי ובעלה ומשני דסד"א הואיל וכתיב ואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מיקניא בביאה אף אמה העברי' נקנית בביאה קמ"ל ובעלה זו נקנית בביאה ואין אחרת נקנית בביאה ואיזו זו אמה העברי' ולפום סוגיין י"ל דאיצטרך ובעלה ללמד שאין אשה נקנית בחזקה מק"ו דשפחה כנעני' כדא"ר יודן לקמן בסוגיין. ועיין בתוס' דף יג ע"א בד"ה ואשה כו':

כיי דתנינן תמן באו עליה וכו'. הארכתי בסוגי' זו בכתובות פ"ג בתוס' בד"ה כיי וכו' ע"ש:

כסף בלא ביאה מנ"ל. וקשה כיון דנפקא לן מבעולת בעל דבביאה לחוד' נקנית ע"כ לומר כי אגמרה גז"ש דקיחה קיחה דמיקניא בכסף היינו בכסף לחוד בלא ביאה דאי לא מיקניא [עד] דמקדש והדר בעל א"כ כסף מאי מהני וכ"כ רש"י בבבלי דף ט' ע"ב וי"ל דסד"א דקרא למעוטי אתי דקידושי כסף לחוד לא מהני וה"פ דקרא כי יקח בכסף אפ"ה לא מיקניא ליה עד דבעלה וא"ת ל"ל כי יקח למעט קידושי כסף מהיכי תיתי לרבויי וי"ל סד"א ניליף בק"ו מאמה העברי' מה אמה העברי' שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו

שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף. אך קשה א"כ מנ"ל דאשה נקנית בכסף דלמא היקישא ואם אחרת לרבות אמה העברי' שנקנית בביאה ובעלה למעט אשה מקידושי כסף וכדסלקא אדעתא מעיקרא ואע"ג דלא ידע המקשה היקישא דואם אחרת מ"מ איכא למילף אמה העברי' דנקנית בביאה מק"ו ועיין בבבלי דף ד' בתוס' בד"ה אמה וכו' וע"ק הא בסמוך מסיק הש"ס דליכא למילף כסף בק"ו מאמה העברי' והדרא קושיא הראשונה לדוכתא ואפשר לומר דקס"ד דכי יקח קאי אקידושין של ביאה ללמד דבעינן שיאמר הוא הרי את מקודשת לי ולא שמאמר היא והיינו מדכתיב כי יקח ולא כי תקח וכ"כ תוס' בבבלי דף ד' ע"ב ד"ה כתב וכו'. וגז"ש דקיחה בכסף לית ליה אלא גילוי מלתא בעלמא הוא דיש קיחה בכסף. וכן צ"ל לפי המסקנא דילפינן מואם אחרת דנקנית בכסף והרב בעל ע"י כתב בדף ט' ע"ב בד"ה אי מהתם וכו' וקשה כיון דאתקש אשה לאחרת נימא מה אמה העבריה מקניי' בכסף לחוד אף אשה כן וכו' ולפי הירושלמי י"ל דנהי דידעינן כסף בלא ביאה אבל ביאה בלא כסף מנ"ל והא דקאמר דלמא עד דמקדש והדר בעיל היינו דבעיל לחוד לא קני' בלא כסף ע"כ. ותימא א"כ מאי מתקיף ר' אבא בר ממל א"כ נערה המאורסה בסקילה היכי משכחת לה. הא משכחת לה בקידושי כסף וע"ק אי בכסף לחוד מיקדשא ביאה מאי אהני וכמש"ל וצ"ע:

נקנית בכסף. פירש"י בבבלי דף ד' ע"ב כדכתיב מכסף מקנתו. וכתב הרב בע"י ועיקר נפקא לן מוהפדה אלא שלא נזכר שם כסף ע"כ. וקשה הא כתיב נמי כסף ביציאה כדכתיב ויצאה חנם אין כסף. ובירושלמי יליף לקמן בפרקין שאמה העבריה נקנית בכסף מויצאה חנם:

ודין הוא ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה וכו'. וא"ת היא גופא מנ"ל שאין אמה העבריה נקנית בביאה הא איכא למילף מיבמה בק"ו שאינה נקנית בכסף ונקנית בביאה ואין לימר מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת כדאיתא בבבלי דא"כ למה לא פריך הכי בסמוך כשהתנא בא למילף אשה מיבמה וי"ל שפחה כנענית תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה כדאמרי' לקמן דילפי' מדכתיב לרשת אחוזה א"נ י"ל מדמקשינן עברי לעבריה וכל קנין שאינו בעברי אינו בעברי'. מיהו י"ל דלא מקשינן אלא קנין דשייך בעברי משא"כ קנין דביאה. והא דקאמר' בבבלי דף ט' ע"ב דאיצטרך ובעלה ללמד דאין האמה נקנית בביאה מק"ו מיבמה. כ"ה דהמ"ל שפחה כנענית תוכיח אלא דעדיפא מיניה פריך אעיקרא דדינא מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת. ובזה ניחא קושית תוס' בבבלי דף ד' ע"ב בד"ה אמה העבריה תוכיח וכו' תימא אי הוה שתיק מובעלה וכו' ע"ש:

זו שהיא נקנית בביאה אינו דיו שתקנה בחזקה. וא"ת יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בחזקה וי"ל מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר תאמר בזו שנקנית בשטר. ת"ל והתנחלתם וכו'. וקשה מנ"ל למעט מהאי קרא קנין ביאה דלמא לא אתי קרא אלא לרבות שנקנית בכסף ובשטר ובחזקה וביאה ילפינן מק"ו:

והיא בעולת בעל על הבעולות הן חייבין וכו'. בבבלי בסנהדרין דף נ"ז ע"ב גרס' תני ר' חנינא בעולת בעל יש להן נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להן ופירש"י דכתיב והיא בעולת בעל ולא כתיב והיא אשת איש אלמא הנך מת משום בעילתו של בעל ולא מפני קידושין וחופתו ע"כ. וקשה מנ"ל דקרא להכי אתי דלמא קמ"ל אם בא עליה הבעל לשם אירוסין שלא כדרכה קנאה והבא עליה חייב מיתה וה"ק כל שבעלה הבעל אפי' שלא כדרכה קנאה וה"נ אמרי' לעיל בסוגיין במכלתין דף י' דאיצטרך בעולת בעל שהבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה. ואע"ג דאמרי' שם ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה משמע דלא צריך קרא לאשמועינן שהבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה י"ל בישראל דכתיב משכבי אשה שחייב על שתי משכבות הלכך לא צריך קרא להכי אבל בעכו"ם ודאי איצטרך קרא דבעל קונה בבעילה של"כ ועוד מדגלי רחמנא בב"נ בא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור דכתיב ודבק באשתו כדדרש רבא בבבלי בסנהדרין דף נח ע"ב באשתו ולא באשת חבירו ודבק ולא שלא כדרכה וסד"א כי היכי דאין חבירו נענש עליה אף היא אינה נקנית בבעילה שלא כדרכה לכך איצטרך והיא בעולת בעל. ועוד אי לאו קרא דוהיא בעולת בעל היינו מפרשים לקרא ודבק באשתו הוא דחבירו נענש אבל בא עליה של"כ לאו אשתו היא ואין חבירו חייב עליה דהא לסברת רבא ודבק משמע בכדרכה דוקא. ונראה דר' חנינא לשיטתו דאמר לקמן בסוגיין ובבבלי בסנהדרין שם דף נח ב"נ שבא על אשתו שלא כדרכ' חייב שנאמר ודבק באשתו ולא של"כ. לפ"ז ממילא שמעי' דאינה נקנית בביאה זו שהרי נהרג עליה. וע"כ לומר והיא בעולת בעל אתי למעט נכנסה לחופה ולא נבעלה אבל רבא מוקי לקרא שנקנית בבעילה שלא כדרכה. ומעתה מ"ש הכ"מ פ"ט מה' מלכים וז"ל וקשה כשאמרו בגמרא למאי הלכתא אמרת דאם בא על עריות ישראל נדון בדיני ישראל לישני בבא על עריות ישראל שלא כדרכה דלדידהו לית להו כדאמר רבא ע"ש. י"ל דא"כ קשיא סיפא דברייתא דתני בא על אשת איש נידון בחנק והאי אשת איש ע"כ לומר דהיינו נכנסה לחופה ולא נבעלה כמפורש שם ש"מ דס"ל דב"נ נהרג על ביאה של"כ וכר"ח ודלא כרבא כמש"ל. ועמ"ש בסמוך בתוס' בד"ה מפני וכו':

על הבעולות הן חייבין וכו'. בקונטרס הגהתי על הנשואות חייבין וכ"ה בב"ר פ' יח. וכתב שם היפ"ת דמהכא משמע דנכנסה לחופה ולא נבעלה נמי אית להו מדתני על הנשואות חייבין וכו' ואפשר דהכא לאו מבעולת בעל יליף אלא מודבק באשתו ולא באשת חבירו ונשואה אשת חבירו מקריא והיינו דמייתי להא הכא וכו' ע"כ. ותימא הרי בסוגיין מפורש דר' אבהו יליף לה מוהיא בעולת בעל ומה תימא לחלוק עלינו את השוין דבבבלי בסנהדרין דף נז מפורש דנכנסה לחופה ולא נבעלה אין להן והא דקאמר על הנשואות בא למעוטי לשם זנות וכדפירשתי בקונטרס וזה ברור. והא דמייתי ליה התם בפ' בראשית משמע קצת כדברי היפ"ת אך נ"ל דמייתי ליה שם משום הא דשמואל דאמר אפי' לא נתכוין לקנותה קונה ויליף לה מודבק באשתו ולא באשת חבירו כל דהו אשת חבירו אפי' שלא בכוונה וכדאמרי' לקמן בשמעתין. ובקונטרס פירשתי בסמוך דשמואל לית ליה דיוקא דבעל ע"ש. ולפ"ז אין צורך למ"ש היפ"ת שם בד"ה זונה שהיתה עומדת וכו' מייתי להא נמי לומר שגם בזה דיניהם משונה מדינינו שבעילה קונה בהם שלא כדת ע"כ. דעיקרא דמילתא דמייתי ליה התם משום דפליג אר' אבהו. ומשום דאיהו יליף ליה מודבק באשתו וכמ"ש ונכון הוא. מיהו לקמן משמע דקסבר ר"א דנכנסה לחופה ולא נבעלה חייבין עליה. מדקאמר מכולם אין לך אלא ארוסת ישראל בלבד ולא קאמר דאיכא נמי נכנסה לחופה ולא נבעלה. וכה"ג פריך בבבלי בסנהדרין דף נז ע"ב. וליכא לשנויי כדמשני התם תנא דבי מנשה הוא דאמר כל מיתה האמור לב"נ אינו אלא חנק אידי ואידי דיניהן שוין בהן דחנק הוא. דהא ר' אלעזר. קאמר שאם בא על ארוסת ישראל חייב על ארוסת עכו"ם חייב וכיון דלענין חיוב ופטור איירי ה"ל למימר נמי נכנסה לחופה ולא נבעלה דעל אשת ישראל חייב ועל עכו"ם פטור אבל התם בבבלי לדינא קאמר שאם בא על נערה מאורסה דינו בסקילה ואין לומר דחייב דקאמר ר"א נמי לענין חיוב סקילה דהא מיבעיא ליה בסמוך אליבא דר"א באיזו מיתה הוא נהרג:

שבאו על עריות האומות. פירש"י בסנהדרין דף נז ע"ב עריות ב"נ נכריות בא על עריות ישראל עבריות ע"כ. וקשה הא תרווייהו בבא על ישראלית איירי אלא בעריות שחייבין גם אם באו על נכריות נידון בדיניהם וי"ל דכוונת רש"י נמי כן הוא בא על עריות ישראל שאינו חייב אלא בבא על ישראלית וכן בנכריות נמי דינא הכי ודוחק:

מפני שנשתנה דינו. כתב הרמב"ם פ"י מה' מלכים ב"נ שבירך את השם או שעב' ע"ז או שבא על אשת חבירו או שהרג חבירו וכו' ונתגייר פטור הרג בן ישראל או שבא על אשת ישראל ונתגייר חייב והורגין אותו על בן ישראל וחונקין אותו על אשת ישראל שהרי נשתנה דינו. כבר ביארנו שכל מיתת ב"נ בסייף אלא אם בעל אשת ישראל נערה

המאורסה יסקל ע"כ. וכ' הכ"מ מ"ש שהרי נשתנה דינו אלו היה אפשר לפרש דקאי על ב"נ שבירך את השם פטור ניחא אבל כיון שכתבו בבא אחריתי קשה לומר דקאי אבבא דרישא וגם א"א לומר דקאי אהרג בן ישראל שאין הטעם מפני שנשתנה דינו אלא מפני שלא נשתנה ומיתה חמורה וצ"ע ע"ש. ונראה דכוונת הרמב"ם אע"פ נשתנה דינו נהרג דהא לא נשתנה מיתתו וכתבו כאן לומר למה לא קחשיב גם אם בא על נערה המאורסה לפי שלא נשתנה דינו דקסבר כיון דדיינינן ליה בסקילה בגיותו צריך שיהא בעדה ועדים וכו' ככל דיני ישראל וכמפורש בסוגיין בסמוך. וזה שלא כדעת רש"י ז"ל שכתב בסנהדרין דף נז ע"ב בד"ה דלדידהו לית להו מיתה בנערה המאורסה וכו' אלא נידון בסקילה אבל א"צ עדה ועדים והתראה. דלא גרע מעריות דידהו ע"כ. ותימא הרי מפורש בסוגיין דפשיטא לן אם נדון בסקילה שצריך עדה ועדים וכו' וכיון דמייתי בבלי ברייתא דתני בה בהדיא בא על נערה המאורסה בסקילה ודאי שצריך גם עדה ועדים והתראה וא"ת דדייק לרש"י מסוגיא דהתם דגרסי' בא על עריות ישראל נידון בדיני ישראל למאי הלכתא אר"נ אמר רבה ב"א לא נצרכא אלא לעדה וכו' מגרע גרע אלא אר"י נא נצרכא אלא לנערה המאורסה דלדידהו לית להו דדיינינן ליה בדינא דידן ע"כ וכיון דקאמר אלא משמע דהדר ממאי דקאמר ר"נ דקאי על עדה וכו' י"ל דודאי ר"נ אכל העריות קאמר דצריך עדה ופריך הש"ס שפיר מגרע גרע אבל ר"י דמוקי לה בנערה מאורסה לא שייך לומר מגרע גרע דהא לדידהו לית להו כלל. ואפשר לומר דדייק ליה מהא דגרסי' התם בא על עריות וכו' ואנו אין לנו אלא נערה המאורסה בלבד ופריך ונחשוב נמי נכנסה לחופה ולא נבעלה ומשני תנא דבי מנשה הוא וכו' אידי ואידי חנק הוא ע"כ ואס"ד כל דלדידהו לית להו צריך עדה וכו' הדרא קושיא לדוכתא ליחשוב נמי נכנסה לחופה ולא נבעלה אע"ג דבמיתתן שוין מ"מ חלוקין בדיניהן. אך אין זה כדאי להשים מחלוקת בין הבבלי וירושלמי די"ל דלא קחשיב אלא מה שאינו שוה גם במיתתו ועיי' בכ"מ פ"ט מה' מלכים הלכה ז' א"נ י"ל כיון ששוה במיתתו א"צ לודה וכו' דהא גם בנערה המאורסה אם אמרי' דבדיניהם דיינינן ליה אין צריכין עדה כמפורש בסוגיין וצריך עיון ואין להקשות דכאן פסק הרמב"ם בב"נ שבירך את השם פטור מפני שנשתנה דינו ובפ"ג מהא"ב פסק נערה המאורסה שסרח' ולבסוף בגרה בסקילה ואע"ג דנשתנה גופה לא נשתנה קטלא די"ל דשאני הכא דאשתני לגמרי בין בדינו בין במיתתו משא"כ בנערה המאורסה וכ"מ בסנהדרין דף ע"א. וצ"ע בתוס' שס בד"ה קלה וכו':

ודבק באשתו ולא בזכור וכו'. בב"ר פ' ט"ז כתב היפ"ת דמסיפא והיו לבשר אחד ממעט זכור ובהמה שאינן מולידין ע"כ. ואין נראה דהא ר"ח דרש קרא והיו לבשר אחד שלא

כדרכה ועוד דבסמוך משמע מפורש דמודבק באשתו ממעט זכור ובהמה דקאמר ר' מנא לא מינה כי היכי דדרשינן מודבק ולא אשת חבירו הראה דרשי' מיניה נמי הראה דזכור ובהמה. והא דקשיא ליה דא"כ ברישא ה"ל למעוטי זכור ובהמה. כבר ישבתי בקונטרס:

לא מינה ודבק באשתו ולא באשת חבירו כל שהוא וכו'. קצת קשה באשת חבירו גופא מנ"ל דדרשינן כל שהוא ומרבינן הראה וי"ל דקאי אשלא כדרכה כי היכי דמרבינן שלא כדרכה מודבק באשתו ה"נ זכור ובהמה מרבינן מיניה. אך קשה הא אמרי' בסמוך שלא כדרכה מרבינן מוהיו לבשר אחד וי"ל:

או שאין להן גירושין וכו'. כתב הרמב"ם פ"ט מה' מלכים הלכה ח'. ומאימתי תהיה אשת חבירו כגרושה שלנו משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה או משתצא היא מרשותו ותלך לה שאין להם גירושין בכתב ואין הדבר תלוי בו לבד אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין ע"כ. וקשה איך תפס דברי שניהן שאין להם גירושין ושניהם מגרשין זה את זה ור' יוחנן לא קאמר הכי אלא אחת משתיהן או שאין להן גירושין או ששניהן מגרשין זה את זה. ונ"ל טעמא דר"י דקאמר הכי כמסתפק. משום דדייק לי' מברייתא דר' ור"ח דלא דמיין גירושין דידהו לדידן דאל"ה נגזור לכך צ"ל או דלא דמיין שאין להן גירושין בכתב או ששניהם מגרשין זה את זה ולא אתי לאתלופי בישראל א"כ דברי הרמב"ם צ"ע:

כל הפרשה וכו'. ביפ"ת פ' י"ח סי' ט' פי' דזה פליג אר"י ודחק לפרש הא דגרסי' התם כביכול לא יחול שמו אלא על ישראל בלבד. ול"נ דהאי לא יחול כמו לא יחולל וכדאמרי' בסוגיין לא ויתר וכו' ופירושי שבקונט' נראה עיקר:

לית הדא פליגא עליה דרב. כתב הר"ן פ"ב דגיטין שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר משמע בכל איסורי הנאה קאמר מיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם וצריך שריפה הגט בטל דכל העומד לשרוף כשרוף דמי ע"כ. וקשה לפ"ז מאי פריך הש"ס מחמץ דלמא שאני חמץ דצריך ביעור מן העולם. ודוחק לומר דסוגיין דלא כר"ש דקסבר כל העומד לשרוף כשרוף דמי וצ"ע. מיהו לשיטת הטו' סי' תמ"ב דקסבר חמץ שהורו אסור מדרבנן מותר להשהותו ניחא וצ"ע. וא"ת מה הוא איסורי הנאה שאינו צריך ביעור שרפה או קבורה כדתנן סוף תמורה י"ל דאיירי בשהדירה הנאה ממנו:

סוף ומטבע כסף מעה. מכאן קשה למ"ש תוס' בבבלי דף יא ע"ב בד"ה והרי טענה וכו' ואומר ר"ת דגרה לא הוי מעה אלא משקל היה בימי משה וכו' ע"ש הרי מפורש כאן דסוף מטבע כסף שהיה בימי משה היא מעה. ואין להשוות הירושלמי והבבלי כי אם

שנאמר שאף רב יוסף דקאמר בבבלי טעמייהו דב"ש כדר"י א"ר אסי כל כסף וכו' דייק ליה מויצאה חנם דבעינן יותר מכסף וכיון. דסתם כסף מעה כדאר"י בשם ר"א דבעינן כסף צורי שהפחות הוא מעה ואפיקתיה קרא ממעה אוקמוה אדינר וע"ש:

הגע עצמך מתחלת וכו'. וא"ת אף דתחלחמכירתה דינר ומגרעת מעה בכל שנה נמי קשיא תחלת חורש האחרון בפרוטה וסופו נמי בנירוטה וי"ל דכולי האי לא דק אבל שיהא כל השנה בגרעון אחד הא ודאי מילתא דתמיה ולא ה"ל לקרא למימר ועבדך שש שנים ושיצא בגרעון דכיון שיוצאת בגרעון אי אפשר שתעבוד שש אם היתה תחלת המכירה בפחות מפרוטה לשנה אחת ודוחק:

כבר כתיב לאשמה בה. בבבלי בב"מ דף נ"ה ע"א גרסי' א"ר קטינ' ב"ד נזקקין אפי' לפחות משוה פרוטה מתיב רבא ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לרבות פחות משוה פרוטה להשבון לקדש אין להדיוט לא. וקשה למה ליה לרבא למותיב מדיוקא ה"ל לאקשויי מקרא דלאשמה בה דדריש מיניה בת"כ שאין ב"ד נזקקין לפחות משוה פרוטה. וע"ק לפוס דיוקא דרבא קשה ל"ל קרא דלאשמה בה וי"ל הכי איתא בת"כ לאשמה בה לפחות משוה פרוטה. ואיכא לפרושי דבפחות משוה פרוטה אינו חייב להביא אשם אבל בהשבון מיהו איתא וזו היא דעת רבא:

והוא שיהו יפות כשתי פרוטות וכו'. כתבו תוס' בפ' שבועת הדיינין דף לט ע"ב בד"ה מה כלים וכו' וה"נ אמרי' בירושלמי דטענו שני מחטין צריך שיהא שוין ב' פרוטות שתהא הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשינן כסף לכלים להצריך כסף יותר מפרוטה ע"כ. וקשה הא מפורש כאן דלב"ה אף בכלים בעינן שתי כסף אלא דמוקי להא דשמואל כב"ש וי"ל דעיקר ראייתם דשמואל לא בעי בכלים אלא שתי פרוטות אבל הא ודאי דפליגי הבבלי והירושלמי:

ר"י בשם ר' ינאי אלו ואלו כהלכה היו עושין וכו'. ביבמות פ"ק פירשתי בענין אחר ע"ש. ועוד נ"ל לפרש דבדיעבד מודו ב"ש לב"ה אלא לכתחלה היו מחמירין כדעתן. ופריך מהא דשלחו ב"ש ופתחוהו. ומשני דהתם לכתחלה דמי כיון שלא נעשה ע"פ ב"ה. וע"ז קאמר ר' אבא מרי ויאות דאס"ד דאף בדיעבד מחמירין ב"ש קשיא למה לא טמאו כל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע. ונראה הא דאמרי' בבבלי ביבמות לא עשו כדבריהן היינו בדיעבד ועיין ביבמות דף ט' שם בתוס' בד"ה ר"י וכו':

על דעתיה דר"ח וכו'. וקשה הא מיהת השתא לא שויא פרוטה ולא סמכא דעתה ולמה יתקדשו בה שמנה נשים לר' מנא אף שהיתה שוה בימי משה שמנה פרוטות וי"ל כיון דמדאורייתא הוא אין לחלק בין סמכה דעתה או לא. ובבבלי דף יב ע"א מסיק הא דאיקור

איסרי קם כ"ד בזוזא והא דזול איסרי וקם ל"ב בזוזא ע"כ. וקשה כיון דכספא הוא דזול א"כ גם הדינר ראוי שיהיה בזול ולמה יותן איסרות יותר בדינר ויש ליישב:

כמה תהא הסלע חסרה. בני הב"ח שי' פשיט לה מהא דתנן בכתובות פ"ו שום במנה נותנת ל"א סלע ודינר בד' מאות נותנת ת"ק מה שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש ש"מ שהסלע ד' דינרים:

נותן סלע ופונדיון לשנה. וא"ת אי ממתני ה"א שהסלע מ"ט פונדיון וליכא למפשט מינה וי"ל כיון דידעינן שהמעה מתחלקת לפונדיון א"א לומר שיהא בסלע מ"ט פונדיון:

ובמיתת הבעל דכתיב או וכו'. כתב המהרש"א דף יג בד"ה אלא וכו' למה לי קרא להיתר בא"א תיפוק ליה מדאיצטרך קרא בעריות לאיסור' נימא בא"א מותר וי"ל לאו יתור' הוא אלא ממילא משתמע מיניה ע"ש ובעל ע"י מסיק דהנהו קראי דעריות לאו דרשא גמורה הם ע"ש ודבריהם תמוהים דבסנהדרין דף נד מפורש דמיתורא דקרא קדריש להו ע"ש ועיקר קושייתם לאו קושיא היא שהרי קראי דעריות צריכים לפי המסקנא דלא נימא דלית בהו אלא עשה כמו בא"א וזה ברור. גם מ"ש דהא דקאמר הש"ס סברא הוא הוה סובר דליכא קרא להתיר א"א ולאסור שאר עריות מ"ש לפ"ד קושית המקשה ממ"נ מקשה כדמתרץ הש"ס דאיכא קרא בא"א להתיר ה"ל להקשות עריות למה אסורים לאחר מיתה. ועיקר קושיית מהרש"א משני כתובים לאו קושיא היא דאמרי' בבבלי במכלתין דף סז הוקשו כל עריות לאחות אשה ומפורש בקרא שיש היתר לאיסורא אלא גם אשת אח יש היתר לאיסורה וה"ל ב' כתובים להתירא וב' כתובים לאיסורא וקאמר הש"ס סברא הוא להקיש להתירא הוא אסר הוא שרי וקאמר המקשה דמעריות שמעינן דהסברא להיפך כיון דנאסרה שעה אחת אסורה לעולם והדברים ברורים באין גמגום:

או כי ימות האיש האחרון. בבבלי יליף מדאיתקש מיתה לגירושין וכו' רש"י והאי דלא יליף ליה ממשמעות דקרא דכתיב בתריה לא יוכל בעלה הראשון וכו' הא לאחר שרי משום דאיכא למיפרך כדלעיל לזה בלאו ולכ"ע בעשה ע"כ. ונ"ל דהירושלמי לא חש להך קושיא משום דקשיא ליה קושית הש"ס דהתם האי עשה מאי עבידתי' אי דאהניא מיתת הבעל תשתרי לגמרי אי דלא אהניא מיתת הבעל תוקמי במלתא קמייתא. והא דמשני התם אלמה לא אפיקתיה ממיתה ואוקמה אעשה מידי דהוה אפסולי המוקדשין דמעיקרא אית בהו מעילה ואסירא בגיזה ועבודה פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסירי ע"כ. ס"ל לירושלמי דאדרבה מפסולי המוקדשין ראיה לסתור היא. דהא בפסולי המוקדשין לא כתיב אלא תזבח ודרשינן ולא גיזה וה"ל לאו הבא מכלל עשה דעשה הוה ואפ"ה סופג את הארבעים והיינו משום דאהדרה למלתא קמייתא כדאיתא

בבכורות דף טו ע"א ובתוס' שס ועיין בתו' במסכת ביצה דף יב ע"א בד"ה השוחט וכו' א"כ ה"נ הל"ל דאהדרה למלתא קמייתא למיתה. ועוד דלא דמיא כלל לפסולי המוקדשין דהתם מפורש בקרא דיש להם פדיון ויוצאין לחולין לענין מעילה אבל מאי דקאי באיסוריה בעונשא קמא קאי משא"כ הכא דנימא דקאי בעשה ודאי ליכא למילף מהתם. ובאמת דקרי הבבלי צל"ע:

הא אם יש לו בן מיתה מתרת. וקשה הא אי לא הוה כתיב אלא יבמה יבא עליה ה"א דכ"ש דבאין לו בנים מיתה מתרת לעלמא מק"ו מגט שאינו מתירה לאחיו מתירה לעלמא מיתה באין לו בנים שמתירה ליבם אינו דין שמתירה לעלמא לכך איצטרך לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר דאפ"ה לעלמא אסירא וכ"ש ביש לו בנים דאין מיתה מתירתה וראיתי לתו' רי"ד ולהרב בע"י שנדחקו מאוד לתרץ למה לא פשיט בבבלי מדכתיב לא תהיה וג' ע"ש. וא"ת א"כ דנדרוש ק"ו מגט נילף נמי ביש לו בנים דמיתה מתרת וכמ"ש תוס' בבבלי דף יג ע"ב בד"ה לכ"ע וכו' וי"ל דאמרי' דיו מה יבם באין לו בנים וכו' כמ"ש מהריב"ל. ומ"ש המהרש"א דאיכא למילף עלמא מיבם בק"ו ולא אמרי' דיו אתחילת דינא נ"ל דממתני' פ' כיצד הרגל איפכא שמעינן ע"ש:

גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. נראה דל"ג דגרושה מפורש בקרא דשריא לעלמא דכתיב וכתב לה ספר כריתות והיתה לאיש אחר וחלוצה אינה אסורה לכהן אלא מדרבנן ועוד דאחלוצה לא משני מידי שאסורה על כל האחין בלאו דלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

תיפתר ביבמה. בבבלי קאמר נמי נילף מאלמנה לכה"ג ומשני דלמא לכ"ג בלאו לכ"ע בעשה וכתבו תוס' וא"ת ודלמא ה"ק מה אלמנה לכה"ג אסורה אפי' כשהוא יבם וכו' וי"ל א"כ ה"ל למכתב האי קרא אלמנה וגרושה וכו' בפ' יבמין ע"כ. ותירוצם דחוק. ול"נ דודאי דה"מ לשנויי הכי אלא דמשני דלמא לכ"ג בלאו וכו' כי היכא דלא לימא דנליף מדכתיב לא יוכל בעלה הראשון וכמש"ל בד"ה או וכו' בשם רש"י ע"ש:

מתני' ביבמה אחת. כתבו תוס' דף ב בד"ה היבמה נקנית תימא דלא תני מנינא כדלעיל ע"ש תירוצם. ולפום סוגיין לק"מ דהיינו טעמא דלא תני מנינא דהא איכא אחריתי דהיינו חליצת חברתה דלא תני משום דבשני יבמות לא איירי:

כמה דאת אמר ותשטח עליו הריפות. וכ"ה בבבלי בכריתות דף יא ורש"י בפ' קדושים כתב נחרפת לאיש מיועדת ומיוחדת לאיש ואיני יודע לו דמיון במקרא ע"כ. ותימא שלא פירשו מלשון הריפות שהעי"ן והחי"ת מתחלפין ובבעולה איירי. ולשון גנאי הוא וכדתנן ביבמות פ"ז ונכבש על השפחה וע"ש בפירש"י ומדברינו אלה יתבאר לך שאין חרופה

לשון מיועדת אלא מיוחדת היא והיינו שבא עליה. ואפשר דלפ"ז החי"ת של נחרפת במקום ה"א הידיעה היא לא שייך בה השמוש של הנו"ן:

במאורסת לבן חורין הכתוב מדבר. וא"ת תפשוט שיש לה קידושין וה"ה שיש לה גירושין. כבר תירץ בבבלי בגיטין דף מג דמאי מאורס' מיוחדת. ושם הגירסא במאורסת לעבד עברי הכתוב מדבר:

הלכה ב

בכל אתר וכו'. וקשה הא מצינו למילף עברייה מבת חורין גם לענין שטר כדאמרי' בסמוך לענין כסף וי"ל דלאו מעברייה קשיא ליה דה"ל למד מן הלמד אלא מכנענית דהא דנקנית בשטר ילפינן לקמן מהיקישא דלאחוזה א"כ ע"ע למד מן הלמד הוא. וצ"ע דלא מצינו בבבלי דאיכא תנא דאין למידין למד מן הלמד בחולין אלא בקדשים ועיין בזבחים פ' איזהו מקומן:

ולא דמיא וכו'. וקשה נימא דאהני גזרה שוה דילפינן עבד מאשה וכי היכי דאשה נקנית בשטר אף עבד נקנה בשטר דהא בסמוך בעינן למילף בגז"ש דחפשי חופשה דתרווייהו ביציאה איירי וי"ל דה"ה דה"מ למפרך הכי אגז"ש דחפשי חופשה אלא דעדיפא מיניה פריך:

בכסף הוא נגאל ולא בתבואה ולא בכלים. כ"ה בת"כ וכן היא גי' הרמב"ם בפ"ב מה' עבדים הל"ח. אך בבבלי בפרקין דף ח' הגירסא כמו שהגהתי בקונטרס. גם קשיא לי איך ניליף מקרא דוהיה כסף ממכרו שאינו נגאל בתבואה וכלים. גם מדקאמר הש"ס ששינה עליו הכתוב דכתיב מכסף מקנתו שמעינן דבקניין איירי. גם מדמסיק הש"ס הכל מודים דמגרע אפי' בתבואה וכלים. ש"מ דהגי' הנכונה אינו נקנה בתבואה וכלים. ואני תמה מהרמב"ם ז"ל שכתב בנמכר לעכו"ם שאינו נגאל בשוה כסף. וברפ"ב כתב סתמא שע"ע נקנה בשוה כסף ולפום סוגית הבבלי הקנין והגאולה שוין. והוה לו לבאר שהנמכר לעכו"ם אינו נקנה בכסף. ודוחק לומר דקסבר אם אינו נגאל בשוה כסף. כ"ש שאינו נקנה בשוה כסף וראיתי להרב בלח"מ שכתב ויש לתמוה על הסמ"ג למה הניח קרא מכסף מקנתו האמור בברייתא בגמרא דידן דילפינן מיניה דאינו נגאל בשוה כסף ומייתי קרא כסף ממכרו האמור בירושלמי ע"כ. ונ"ל דלק"מ כיון דמפורש בסוגיין מדשינה עליו הכתוב ילפינן דכסף דוקא א"כ סובר הסמ"ג דלא פליגי הבבלי והירושלמי בזה דאיצטרך תרי קראי שנקנה בכסף לכך מביא קרא והיה כסף ממכרו שהוא נאמר תחלה במקרא אף לענין גאולה דלהבבלי הקנין והגאולה שוין:

שמגרע ויוצא וכו'. פירשתי בקונטרס דכתיב ישיב קרא יתירא וכו' וא"ת ל"ל קרא ניליף מנזקין דכתיב כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף ככסף וי"ל לפום סוגיין לק"מ דכיון דכתיב כסף יתירא דאינו נקנה בשוה כסף איצטרך קרא לרבויי דנגאל בש"כ. מיהו קשה ל"ל ישיב בנזקין נילף מהכא וי"ל דס"ד למילף מקנין עבד ולא מגרעון. ובתו' ריש מכילתין בד"ה בפרוטה וכו' תירצו דס"ד עבד דין הוא שנקל עליו דיוכל לפדות עצמו בשוה כסף כדי שלא יטמע בין העכו"ם ע"כ. וקשה לפום סוגית הבבלי דף ח' מחד קרא ילפינן שנקנה ונגאל בשוה כסף א"כ הדרא קושיא לדוכתא נילף נזקין מקנין דעבד ודותק לומר דלענין קניין איכא למימר הואיל ועשה שלא כהוגן שנשא ונתן בפירות שביעית לכך נמכר בשוה כסף. וצ"ע. ועמ"ש בשקלים דף ג' ע"ב בתוס' בד"ה שמא וכו'. דלסוגיין י"ל דמעשר שני וקנין ע"ע ה"ל שני כתובים הבאים כא' ולא ילפינן:

שמא יחזור בו העבד. וא"ת כיון שכבר נתן לו מתנה איך יכול לחזור וי"ל קיי"ל מתנה צריכה קנין וזו הואיל ולית בה קנין יכול לחזור בו וא"ת מאי פסידא איכא יקנה מיהת עד שיחזור וי"ל דחיישינן שמא יתן לו רבו שפחה כנענית והוא מותר בה כדין ע"ע וכשיחזור בו נמצא שמעולם לא היה עבד ועבר על לאו דלא יהיה קדש:

שמא תבא שנת רעבון וכו'. וא"ת הא גם בשטר של כסף יכול לחזור בו שהרי יכול לשחרר ולהפקירו וי"ל דכיון דכספו הוא לא יעשה כן שלא להפסיד כספו:

א"ל ומה בכך. בבבלי דף טז ע"א גרסי' שטר אמה העברייה מי כותבו ר"ה אמר אדון כותבו ר"ח אמר אב כותבו ע"כ. נראה דר"ח ה"ק אף אב כותבו כי היכי דלא נימא דפליגי הירושלמי והבבלי אך רש"י והרמב"ם לא פירשו כן. ועמש"ל בפרקין בתו' בד"ה פשיטא זה שהוא נמכר וכו' מיהו בהא ודאי פליגי דבבבלי שם משמע דשטר קידושין לכ"ע הארוס כותבו ע"ש:

יכול יוצא בסוף שש וכו' הא כיצד עובד כל שש ויוצא בחחלת שבע. וקשה מאי איכא בין סוף שש לתחלת שבע. לכן היה נ"ל להגיה יכול יוצא בתחלת שש דמקצת שנה חשוב שנה. א"נ י"ל דנ"מ כשכלה שנתו בסוף אדר ראשון אם נאמר שעובד עד סוף שש יוצא מיד שהרי כלו ששה שנים אבל עכשיו שיוצא בתחלת שבע אינו יוצא עד סוף אדר שני דאע"ג דאדר שני נוסף הוא מ"מ שנה שביעית אינה מתחלת עד ר"ח ניסן:

אימא חליף. וקשה הא תניא בספרי פ' ראה ק"ו לשמיטה שתוציא עבדים מה יובל שאינו משמט מלוה מוציא עבדים וכו' ת"ל בשנת היובל הזאת זאת שביעית משמטה מלוה ויובל מוציאה עבדים וא"ל דשביעית של עולם דקאמר הש"ס היינו דלא בעינן מיום ליום

דא"כ מאי תאמר בסמוך א"כ מה בא היובל ומוציא ועיין במ"ל פ"ב מה"ע הל"ב בד"ה שנאמר וכו' וצ"ע:

ובשביעית כתיב. כ' במ"ל פ"ב מה' עבדים הל"ב בד"ה שנאמר עד שנת וכו' וראיתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב ז"ל אפי' היה בכלל הששׁ שנים שמיטה והוא מ"ש ששׁ שנים יעבוד ובשביעית ר"ל פעמים שהיא עובד בשביעית וקשה מאי קאמר פעמים שהוא עובד וכו' הא לעולם עובד בשביעית שהרי אינו נמכר לפחות משׁ ופשיטא דבר"ה לא נמכר וא"כ כיון דמיום ליום הוא לעולם עובד בז'. וע"ק דבערכין דף יח למדו מבשביעית שאין הששׁ שנים שנת עולם אלא מיום ליום דגרסינן התם ששׁ שנים שבע"ע דכתיב ששׁ שנים יעבוד ובשביעית זמנין דבשביעית נמי יעבוד ומשמע דשביעית אינו לשמיטה אלא למכירה ואלו לרבינו משמע דס"ל דשביעית היינו שמיטה וכו' ע"ש. ואני תמה דקושיתו הראשונה קשיא נמי אלשון הגמרא דערכין דנקט זימנין דבשביעית נמי יעבוד הא לעולם צריך לעבוד בשנה שביעית של עולם דהא בר"ה אינו נמכר אלא ודאי דקסבר דש"ס לאו דוקא נקט זימנין א"כ גם אהרמב"ם ל"ק. אך יש לומר דהש"ס נקט זימנין משום דהנמכר בשמטה האחרונה אינו עובד בשנה השביעית שהרי הוא יוצא בתחלת היובל. מיהו לדידי מעיקרא לק"מ דמי לא עסקינן שנמכר בער"ה והתנה שיתחילו ימי העבדות בר"ה וזה ברור. וע"ק הא מדינא דאורייתא אפי' קנין ממש נמי שרי בי"ט אלא מדרבנן הוא דאסור כדאיתא במסכת ביצה. וקשיתו שניה נ"ל דהא דמשני הש"ס זמנין דבשביעית נמי יעבוד נמי פירושו זמנין דבשמיטה נמי יעבוד דבשביעית משמע שמיטה ודייק הכי מדקאמר קרא שיעבוד בששׁ שנים ובשביעית ש"מ דששׁ שנים הראשונות של שמיטה יעבוד וזימנין גם בשביעית יעבוד למלאות ששׁ למכירה א"נ ששׁ שנים למכירה יעבוד ואם נמכר באמצע שנות השמיטה יעבוד גם בשביעית דאל"כ אלא דלעולם צריך לעבוד בשביעית קשה לכתוב רחמנא שבע שנים יעבוד אלא ודאי כדאמרן. ואין לומר דאיצטרך קרא לרבויי דיעבוד בשביעית כשנמכר באמצע שנות השמיטה ולעולם אם נמכר בשנה הראשונה של שמיטה אינו עובד בשנת השמיטה כיון דכבר עברו ששׁ שנים של עולם. דא"כ לכתוב קרא ששׁ שנים יעבוד וממילא ידעינן דבכה"ג עובד גם בשמיטה דמסברא אין לומר דשמטה מוציאה עבדים כיון דכתיב ששׁ שנים אי לאו דכתיב ובשביעית יצא לחפשי. ואע"ג דקאמר הש"ס בסמוך דאיצטרך למכתב בשביעית מ"מ וי"ו דובשביעית מיותר. ובהכי ניחא נמי קושית תוספת בערכין שם בד"ה ובשביעית נמי יעבוד הקשה הרר"י בן י"ט הא לא שמעי' מהכא אלא מעת לעת של שנה אחרונה אבל מעת לעת של שאר שנים מנ"ל דאימא דיום שלפני ר"ה חשוב שנה

ע"ש תירוצם. מיהו בלא"ה תמוהים לי דברי תוס' אלו דאס"ד דבשנה הראשונה אפי' נמכר באמצע השנה משיגיע ר"ה חשוב שנה אחת א"כ לא מצינו שיעבוד בשנה שביעית דהא לעולם כשיגיע ר"ה של שנה שביעית כבר כלו ששת השנים. ויש לדחוק דבברח איירי וצ"ע. מיהו הא קשיא לי למה לא מייתי הרמב"ם דרשת הספרי דזאת מיעוטא הוא וכמ"ש בסמוך בד"ה אימא וכו'. ולפמ"ש פירושא דש"ס דערכין י"ל דשבק דרשת הספרי וסמך אדרשת הש"ס בבלי וירושלמי ובמכילתא פ' משפטים איתא ובשביעית שביעית למכירה או אינו אלא לשני' ת"ל שש שנים יעבוד שביעית למכירה ולא לשנים. ופי' בז"ר ובשביעית לשנים היינו כשהגיע השמטה אפי' ב' או ג' שנים אחר מכירתו יצא ע"כ ול"נ דלאו אשמיטה קאי אלא לשנים פירושו ר"ה של עולם וכמפורש בערכין:

ויובל את הנרצעים. וקשה הא כתיב במוכר עצמו עד שנת היובל יעבוד עמך הרי דאיצטרך קרא שיובל מוציא את העבדים אפי' אינן נרצעים וכן מפורש בברייתא בבבלי בפרקין דף טו ויש ליישב והרבה נתלבטתי בפירוש סוגיא זו ויש לפרשה בדרכים שונים אך פירושי שבקונט' הוא המיושב שבכולן לפום פשטא דשמעתתא:

אחר שריבה הכתוב ומיעט. וקשה הא איצטריכו הני קראי ומנ"ל דלריבוי ומיעוטי קאתיין וי"ל דפשטא דקרא משמע ליה הכי ודוחק א"נ דקשיא ליה לכתוב שש שנים עבוד וממילא ידעינן דבשביעית יצא או איפכא לכתוב בשביעית יצא לחוד. ולית ליה הא דתני' לעיל יכול יוצא בסוף שש וכו'. ועמ"ש בסמוך בד"ה ובשביעית:

מרבה את זה שהוא ברשותו וכו'. כתב הכ"מ פ"ב מה"ע בד"ה אחד המוכר וכו' הסמ"ג כתב ואם פגע בו היובל יוצא בד"א בחלה אבל בברח אין היובל מוציאו כדאיתא בירושלמי דקידושין מ"ט זה ברשותו וזה אינו ברשותו עכ"ל ויש לתמוה למה דחה גמרא דידן מפני הירושלמי עכ"ל הכ"מ. ועיין בלח"מ שדחק לפרש דברי הבבלי להשוותו עם הירושלמי דברח אין היובל מוציאו ע"ש. ותימא איך לא ראה דברי הריטב"א בחידושיו שם בדף טז דמפרש לדברי הש"ס דאף דיוצא ביובל מ"מ בתר יובל כייפינן ליה להשלים מדין תשלומין ע"ש. א"כ י"ל הא דכתב הסמ"ג שאין היובל מוציאו היינו שחייב להשלים. ולאפוקי מדברי הרמב"ן שכתב הריטב"א שם. אך אני תמה מאוד מנ"ל לסמ"ג דהא דתני מנין אפי' חלה וכו' דקאי איובל. דהא דקאמר בסמוך ויובל את הנרצע מלתא באנפי נפשא היא וכדפירשתי בקונט'. ואף בספרי פ' ראה שנויה ברייתא זו ואשש שני העבודה קאי שחלה בתוכן או שברח וזה מבואר שהרי מייתי קרא דשש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי. גם דברי הסמ"ג עצמן תמוהין שכתב בד"א בחלה משמע שאין היובל מוציא אלא מי שתלה והא ליתא דאף אם היה בריא ולא עבד אלא יום אחד היובל

מוציאו וצ"ע רב. ואין לדקדק דקסבר הירושלמי דברח אינו יוצא ביובל מהא דקאמר ר' חונה אם אומר את שביעית של עולם א"כ מה בא היובל ומוציא. אס"ד דברח יוצא ביובל א"כ איכא למימר דהיובל מוציא את הבורח. דודאי לפום מאי דסלקא אדעתין דשביעית מוציאה את העבדים אין לחלק בין שביעית ליובל דהא הך קרא דמרבינן מיניה בורח בשביעית כתיב ועוד דאין סברא לאוקמי קרא בהכי:

אף הכא ברח ואח"כ חלה משנים וכו'. כתב הרב במ"ל פ"ב מה"ע הלכה ח' וז"ל ורבינו וסמ"ג השמיטוהו משום דס"ל דמצי א"ל אלו הוית גבך מאי אהני לך דהא לא שוינא לך ולא ידעתי מנ"ל האי דינא עכ"ל. ול"נ דלק"מ דהא עיקר ראיית ר"ח בר אדא ממורדת דמוקי לה כשמרדה עד שלא היתה נדה. והרמב"ם השמיט דין זה ומוקי לה אפי' במורדת בעת נדתה פוחתין לה מכתובתה וכמ"ש הה"מ פי"ד מה' אישות הלכה יא וס"ל כבעי' דר' הושעי'. וא"ת דוק מינה דאפי' חלה ואח"כ ברח משלים דומיא דנדה י"ל דלסברת הרמב"ם טעמא אחרינא איכא במורדת דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' וכמ"ש הה"מ שם משמיה דגמרא ע"ש:

ובגרעון כסף דכתיב אם עוד רבות וכו'. בבבלי מייתי ליה חזקי' מוהפדה קצת קשה למה לא מייתי הך קרא דמפורש בי' גרעון כסף וי"ל דהך קרא כתיב בנמכר לעכו"ם ומאן דלא יליף שכיר שכיר ליכא למילף מיניה מוכר עצמו לכך מייתי הבבלי דרשא דוהפדה. ועיין בתוס' דף יד ע"ב בד"ה מוכר. מיהו לפי המסקנא דבבלי דליכא מ"ד דלית ליה גז"ש דשכיר שכיר קשיא חזקי' דיליף גרעון כסף מוהפדה כמאן:

ת"ל כפי שניו וכו'. בבבלי דף כ' מוקי לקרא כפי שניו אם נתמעט מכספו שאינו וכו' נותן אלא כפי שויו בשני' הנותרות ע"ש:

(**דף ה ע"א רצו קרוביו של ראשון לגאול וכו'**. קצת קשה למה נקט קרוביו הל"ל רצה ראשון לגאול וי"ל דרבותא קמ"ל דאפי' לקרוביו שלא היה להן לעבד מעולם משתעבד והא דנקט קרוביו הא אפי' אחרים נמי י"ל דאורחא דמלתא נקט שדרכן לגאלו משום כבוד משפחה של רבו הראשון:

והכא לית את מחשב וכו'. וקשה הא גבי הקדש תנן אין מחשבין חדשים להקדש אבל ההקדש מחשב חדשים א"כ כאן אין אנו יודעין למי נחשב חדשים להקונה או לנמכר וי"ל דודאי יד העבד על העליונה כי היכא דלא ליטמע בין העכו"ם שהרי מצינו שהיקל הכותוב על העבד בכמה דברים מהאי טעמא:

אם בסימנים היא יוצאה לא כ"ש בימי בגר. וקשה ל"ל ק"ו הל"ל אם כבר יצאה בימי נערה בימי בוגרת מאי בעי גבי' וכה"ג מקשה בבבלי דף ד' ע"א. לכך נראה דמפרש אלו

ימי בגר היינו בגר דאיילונית דלית לה סימני נערות ואשמעי' קרא שיוציאו' ימי בגרות כשתהי' בת כ' שנה. דסד"א כל שאינה יוצאה בסימני נערות אף בבגרות לא תיפוק. ואהא קשיא ליה שפיר דימי בגר ק"ו הן דמה סימנין שאין מוציאין מרשות האב מוציאין מרשות האדון בגרות שמוציאה מרשות האב אינו דין שמוציאה מרשות האדון ומתרץ דאלו לא כתיב אלא חד קרא היינו מוקמינן לי' בימי בגר דכל הבתולות. ועיין במהרש"א: **או חליף**. וקשה מאי נפקא מינה וע"ק כיון דימי בגר מסתבר טפי לרבויי לכך מוקמינן קרא קמא בימי בגר. וראיתי לתוס' דף ד' ע"א שכתבו בד"ה ויצאה חנם וכו' וא"ת ברישא ה"ל למנקט אלו ימי נערות והדר ימי בגרות וי"ל דאין כסף צריך לאוקמי לימי נערות כדאמר לעיל וכו' ע"ש. לפום ריהטא קשיא נמי לדידהו מה שהקשיתי אקושית הירושלמי. מיהו נראה דקושיתם לפי המסקנא דבבלי התם דמוקי קרא לבגרת אילונית ואהא קשיא להו שפיר דתנא דברייתא ה"ל למוקמי קרא קמא לימי נערות. דודאי ימי בגר דאיילונית לא מסתבר טפי דדוחק לאוקמי קרא בכה"ג וכן מוכח מסידור דבריהם שלא הקשו כן מיד כדמייתי הש"ס הך ברייתא ויצאה חנם אלו ימי נערות וכו'. ולפמ"ש בסמוך אף להירושלמי יש לתרץ כן. ועיין בעצמות יוסף שם ואין תירוצו מחוור ע"ש:

בכל מקום שיש כסף לאב וכו'. וא"ת א"כ הדרא קושיא לדוכתא לכתוב רחמנא אין כסף דידעינן שהו ימי נערות וכ"ש ימי בגר כבר תירצו תוס' דף ד' בד"ה בא זה וכו' קושיא זו ע"ש. מה נפקא מביניהון. וא"ת הא איכא בינייהו טובא דלריב"י צריך שישתיי' שוה פרוטה ולרבנן אין צריך וי"ל דה"ק מאי נפקא מיניה בר"א דקאמר ע"ד דריב"י בסוף הוא נותן וכו':

היה נשוי את אחותה וכו'. כתב במ"ל פ"ד מה' עבדים הלכה י"א. אין אמה העברי' נמכרת אלא למי שיש לו עליו או לבנו קידושין וכך אינו יכול למוכרה למי שהיה נשוי עם אחותה אע"פ שאפשר שתמו' ויכול ליעדה הכי איתא בירושלמי פ"ק ע"כ. ותימא הרי מסוגיין מבואר בהיפך דלכ"ע נמכרת היא לבעל אחותה אלא דמסיק דלד"ה אינו יכול לייעדה ואפשר דס"ל דהבבלי והירושלמי פליגי בהא אי נמכרת לקרובים אלא דדייק מהירושלמי שאינו יכול לייעדה והדרינן לכללה כל שאינו יכול ליעדה אינה נמכרת לו. אך קשה למה מחלק עלינו את השוין דודאי אף הבבלי סובר דנמכרת לבעל אחותה שהרי ראיה היא לבנו מאשה אחרת וזה כוונת הרמב"ם שביאר הדבר כיצד וכו' מיהו אם אין לו בן אינו יכול לייעדה לו לדעת הבבלי דס"ל אין ייעוד אלא בגדול ודוחק. ודברי המ"ל צ"ע:

שהוא קם תחתיו בשדה אחוזה. וא"ת שדה אחוזה גופא נימא באח ולא בבן כדפריך הש"ס בערכין והא דכתיב לאיש אחר נימא לאיש הרי הבן אמור לאחר ולא לאח וי"ל דקסבר המכילת' דטפי מסתבר למעט מאחר יוצאי ירכו מלמעט האח ולא הבן:

ת"ל ואם לבנו ייעדנה. במכילתא ליתא הא דמסיק כאן ולא לבן בנו. וכתב המג"א בספר ז"ר קשה ל"ל קרא הא אתיא ליה שפיר וי"ל משום דשדה אחוזה גופי' נפקא לן מיעוד ואי לאו קרא ביעוד ה"א גם בשדה אחוזה קם תחתיו ע"כ. וקשה א"כ הדרא קושיא לדוכתה מנ"ל למעט אחיו דאיכא למילף מק"ו ועוד מעיקרא מאי ניחא ליה. ודברי המפרש המכלת' אינן מבוררים ע"ש. הלכך נראה שהגירסא שלפנינו עיקר. וא"ת מנ"ל דבנו למיעוטא דבן בנו קאתי דלמא למעט שאר כל אדם. וכ"ת ממילא לא ממעטינן שאר כל אדם מדכתיב אשר לא יעדה דמשמע לעצמו דוקא דא"כ בנו לגופי' איצטרך ולא מיעוטא הוא. וזו היא קושיא גם לגירסת המכילתא. וי"ל דדייק ליה מדלא כתיב גבי הדדי ואם לא יעדה ולבנו והפדה אלא וודאי למיעוטא קאתי:

בפרשת נחלות את עביד וכו'. כתבו תוס' ביבמות דף כב ובב"ב דף קט"ו בד"ה בן וכו' ולר"י נראה הא דבני בנים כבנים גבי יבום מנתלה הוא דקיי"ל וכו' ע"ש. ותימא נילף מיעוד דבן הבן אינו כבן. וא"ל דקסבר ר"י דאף בזה פליג הבבלי וקסבר דאף לענין יעוד בן הבן כבן. דעדיין קשיא נילף מטומאת הכהן דודאי בן הבן לאו כבן דהא ז' מתים תנן ולא יותר וצ"ע:

דהוא צריכה לי'. נ"ל כפי' השני שפירשתי בקונט' דלפי' הראשון קשיא הא לרשב"ל ל"ק גרושה דלדידיה ודאי צריכין למוקמי הך ברייתא בשהגדול דהא בעינן שיעמדו בו הסימנים משהגדיל גם מאי דפריך מחליצה ל"ק לרשב"ל דלדידי' גדול הוא למפרע וחליצתו חליצה:

מאחז למד וכו'. קצת קשה ודאי אף רבנן מודו דבן ט' יכול להוליד דלכ"ע ביאתו ביאה כדתנן ביבמות פ"י אלא פלוגתייהו אי מיקרי איש לעונשין ולקניין:

נעשה כאומר וכו'. מכאן ראיה מבוררת לפי' תוס' בבבלי דף יט ע"א בד"ה משל וכו' שהמשל בא ללמוד כי היכי דפשיטא לן התם ה"ה גבי ייעוד ודלא כפירש"י. ומן התימא שלא הביאו ראיה מהירושלמי:

שמא אינה מקודשת לשניהן. והא דקאמרו חכמים לא שיחק האב באדון לא שאם ירצה האדון לייעד מייעד אלא שאסורה לשניהן. מיהו בבבלי דף יט ע"א גרסי' וחכ"א אם רצה לייעד מייעד. וכן גרסי' התם משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקדשה תוך ל' שמקודשת לראשון. וכתבו תוס' פי' ר"י שהמשל בא ללמוד

דכי היכי דפשיטא לן התם באומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו לאחר ל' יום ובא אחר וקדשה תוך ל' שמקודשת לראשון ה"ה גבי ייעוד ותימא הא תנן במתני' ר"פ האומר במעכשיו מקודשת ואינה מקודשת ואסורה לשניהן. בשלמא לשמואל דאמר לאחר ל' יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון ניחא אלא לרב דאמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם קשיא. ודוחק לומר דהנך רבנן פליגי אסתם מתני' דפ' האומר דמ"מ תיקשי לרב הך ברייתא וה"ל לש"ס למייתי סייעתא מיניה לשמואל וגדולה מזו יש לתמוה על הרמב"ם שפוסק פ"ד מה"ע הלכה טו המוכר את בתו ואח"כ הלך וקדשה לאחר אם רצה האדון לייעד מייעד וכו' ע"כ. ובפ"ז מה' אישות הלכה י"ב כתב האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקידשה תוך ל' יום ה"ז מקודשת לשניהם מספק לפיכך שניהם נותנין גט ע"כ. ואפשר לומר דהתם דאמר בפירוש מעכשיו לאחר ל' יום הוא דאיכא לספוקי אי תנאה הוי אי חזרה הוי אבל הכא דלא קאמר מידי ודאי דתנאה הוא הלכך מקודשת. מיהו בסוגי' דבבלי ר"פ האומר בפלוגתי' דרב ושמואל מפורש דאף אם נאמר דתנאיה הוי מקודשת ואינה מקודשת וע"ש וצע"ג:

תיפתר שהיה נשוי לאחותה. קצת קשה מאי דוחקי' למוקמי בשהיה נשוי לאחותה לוקמי קרא לשאר פסולין כגון נתין וממזר וכ"ה בבבלי וי"ל דקסבר דשאר פסולין מרבינן מדכתיב אם רעה בעיני אדוניה היינו שרעה בנישואיה שאסור' לו אבל בנשוי לאחותה לא ממעטינן מהך קרא דלפעמים אינה אסורה לו כגון שמתה אחותה:

מ"ט דרשב"י בבגדו בה כיון שבגד וכו'. בבבלי מסיק דר"ש יליף לשפחות אחר אישות דלא מדכתיב בבגדו כיון שפירש טליתו וכו' מיהו בסוגיין א"א לומר כן דא"כ מאי קשיא לי מה מקיימין רבנן וכו' הלכך צ"ל כדפירשתי בקונט':

אמה העברי' יוצאה בנישואים מק"ו. וקשה למאן קמיבעיא ליה אי לריב"י הא קאמר לעיל מכרה לזה וקדשה לזה שיחק האב באדון ואי לרבנן הא קאמרי לא שיחק האב באדון וי"ל לרבנן קמיבעיא ליה דלמא דוקא בקידושין פליגי אבל בנישואים מודו. ויותר נ"ל דה"ג אמה העבריי' יוצאת במיתת האב מק"ו וכ"ה בבבלי דף יז ע"א ע"ש:

בר פדיי' אמר אמה העבריי'. יוצאת במיתת רבה. פירשתי בקונט' דפליג אר"י. מיהו בבבלי שם משני דמיתת האדון לאו שיורא הוא דכיון דאיכא נמי באיש לא קתני ופירש"י דנרצע נמי יוצא במיתת האדון ע"כ וקשה הא יתירה עליו על העבד שאינו נרצע קאי לכך נראה דה"ק כיון דאיכא נמי באיש שיוצא במיתת האדון כגון שלא הניח בן הלכך לא קתני:

פתר לה בהענק. וקשה ל"ל קרא להענק אמה העבריה הא כתיב כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך וכי תשלחנו וכו' הענק תעניק לו. ואי משום דכתיב לשון זכר אין מזה ראיה למעט דלא קאי גם אהעבריה הנזכרת ברישא דכל התורה בלשון זכר נאמרה. ואי משום דכתיב לו ה"א למעט אמה דהא איצטרך לו למעט מוכר עצמו שלא נזכר בהך פרשתא. לכך נ"ל דאיצטרך קרא ואף לאמתך תעשה כן כשהיא יוצאה בסימנין שמעניקין לה דמרישא דקרא ה"א דוקא כשיוצאת בשש דומיא דע"ע וזה נכון בעיני אף שלא ראיתי כן לאחד ממפרשים ז"ל. ולשון הרמב"ם פ"ג מה"ע מורה קצת בהיפך ע"ש. ועיין במ"ל שם הל"ט בד"ה ומהו שנאמר ואף וכו' וא"ת ל"ל קרא להענקה וכו' ע"ש. ולפמ"ש לק"מ וא"ת בר פדייא הענקה לאמה העבריה מנ"ל וי"ל הענקה נמי מהיקישא נרצע שמעינן מיהו בבבלי דף יז גרסינן אמר בר פדא אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת מהיקישא דנרצע ופריך הא מיבעיא ליה להענקה ומשני א"כ לכתוב ואף לאמתך כן מאי תעשה ש"מ תרתי. וקשה מאי פריך הא אין היקש למחצה וי"ל מסברא אין להקישה לנרצע אלא בדבר דאיכא בנרצע ולא בסתם עבד אבל הענקה אף בנמכר לשש איתא אבל מיתורא דקרא קיליף. ורש"י כתב בפי' התורה או אינו אלא אף לרציעה וכ"ה בספרי ר"ל אמיתת האדון ואף לרציעה שאין היקש למחצה אבל לא אהענקה ת"ל ואם אמר יאמר וכו'. ועיין בע"י שהניח הדברים בצ"ע ודבריו בסוגיא זו אינן מחוורים. ובמ"ש ניחא דליכא לאקשויי דלמא כולא קרא להענקה הוא דאתי דמסברא ליכא לאוקמי היקישא להענקה וכמ"ש:

פשיטא זה שהוא נמכר בב"ד וכו'. כתב הרמב"ם רפ"ב מה"ע עבד עברי שמכרוהו ב"ד והמוכר עצמו נקנה בכסף ובשטר כיצד בשטר כותב לו על הנייר או על החרס הריני מכור לך הריני קנוי לך ע"כ. וכתב הכ"מ דיליף מדאר"ח שטר אמה העברי' האב כותבו בתי מכורה לך ועבד ילפינן מאמה לכך כתב גבי עבד נמי שכותב הריני מכור לך ע"כ ע"ש. ותימא איך פשיטא לי' להרמב"ם מלתא דמיבעיא ליה לירושלמי. ונ"ל שהרמב"ם סובר דהירושלמי לשיטתו דקאמר לעיל בפרקין שטר אמה העברי' שניהם יכולים לכתוב האב והאדון הלכך קמיבעיא לי' אי ילפינן מאמה העברי' וגם האדון כותבו או דלמא שאני אמה העבריה כיון דאית ביה קצת שטר אירוסין שהרי יכול לייעדה ע"י שטר זה אפי' לריב"י אבל עבד דוקא העבד כותבו ולא האדון. אבל להבבלי דמסיק כר"ח דשטר אמה העבריה האב דוקא כותבו א"כ כ"ש בעבד דהוא עצמו כותבו ונכון הוא. ועמש"ל בפרקין בתוס' בד"ה א"ל ומה בכך וכו':

כר"ש בקונטרס פירשתי דלרבנן דר"ש ליכא איסור תורה בישראל שבא על שפחה. הנה מכאן ראיה לדעת הרשד"ם בתשו' סי' קצ"ו והובאו דבריו במ"ל רפ"ב מה"ע. דלהרמב"ם אין השפחה אסורה מדאורייתא אלא מדרבנן ע"ש במ"ל. ולפום ריהטא פשט דברי הרמב"ם פי"ב מהא"ב הכי משמע. שכתב שם הלכה י"א וז"ל העבדים שטבלו וכו' יצאו מכלל עכו"ם ולכלל ישראל לא באו לפיכך השפחה אסורה לבן חורין וכו' והבא על השפחה מכין אותו מד"ס שהרי מפורש בתורה שהאדון נותן שפחה לע"ע והיא מותרת לו שנא' ואם אדוניו יתן לו אשה ולא גזרו חכמים בדבר זה ולא חייבה תורה מלקות בשפחה אא"כ היתה נחרפת לאיש. אל יהא עון זה קל בעיניך מפני שאין בו מלקות מן התורה שגם זה גורם לבן לסור מאחרי ה' וכו' הרי אונקלס כלל בעילת עבד ושפחה בכלל לא יהיה קדש עכ"ל. אך דברי הרמב"ם תמוהים דמאי ראיה מייתי שאין איסור בשפחה שהרי מפורש בתורה וכו' אדרבה מכאן משמע שאסורה מדאיצטרך קרא להתיר וכן משמע בבבלי בפרקין דף כא כהן מהו שימסור לו רבו שפחה חידוש הוא ל"ש כהן ל"ש ישראל וכו' ע"ש וכ"מ בסוגיין לפי המסקנא. וכבר הרגיש בזה במ"ל ועוד קשה שכתב ולא גזרו חכמים בדבר זה. נראה כסותר דברי עצמו שהרי כתב בסמוך הבא על השפחה מכין אותו מד"ס. ונ"ל דדעת הרמב"ם שהבא על השפחה יש בו איסור מן התורה אך אין בו מלקות מן התורה ולא גזרו חכמים שיהא לאו באיסור זה אם בא עליה דרך חתנות או שיהא בה איסור אם בא עליה דרך זנות כמו שגזרו בנכרית אם ייחדה לו בזנות שעובר משום נשג"ז ואם דרך מקרה שחייב עליה משום גויה אלא אם בא עליה דרך חתנות חייב עליה בעשה. ויליף לי' מדאמרה תורה בע"ע שרבו מותר להשיא לו שפחה ש"מ דלשאר כל אדם אסורה ולאו הבא מכלל עשה עשה. ומכין אותו מד"ס כדרך שמלקין כל העוברין על מצות עשה כמו שאז"ל אבל במצות עשה מכין אותו וכו'. אלא שאונקלס כלל בעילת עבד ושפחה בלאו דלא יהיה קדש אבל אף לדידי' אין בו מלקות מן התורה אלא בדרך אסמכתא. ומעתה דעת לנבון נקל לפרש דברי הרמב"ם על נכון. וזה מבואר מאוד שלא אמר אלא שאין בו מלקות מן התורה אבל איסור יש בו מדאורייתא. וכן מבואר בדבריו פ"ג מה"ע הלכה ג' וז"ל והמוכר עצמו אסור בשפחה כשאר כל ישראל. והדברים ברורים:

ויבא לידי כרשינה. בבבלי פריך נמי ויעשה בעל מום ופירש"י ומה בכך והלא רציעה מצוה היא ע"כ. וקשה הא קיי"ל דהמטיל מום בקדשים לוקה כדאיתא בפ' פסולי מוקדשין ולא יגרע אדם מן הבהמה. ועוד כיון דכתיב בכהנים וקדשתו בע"כ פשיטא שמצווים שלא לעשותו בעל מום. א"כ מסברא דלא קאי ורצע אדוניו וגו' אעבד כהן.

מיהו לפום סוגיין משמע דלא פליגי אלא אי אסור מדרבנן דקאמר שמא ייעשה בעל מום אבל בעל מום ממש אנו נעשה ופריך שפיר ויבא לידי כרשינה כדפרישית בקונט'. אבל לסוגית הבבלי משמע דלרבנן ודאי נעשה ב"מ ע"י רציעה דקתני וחכ"א אין עבד כהן נרצע מפני שנעשה ב"מ. אך גם לשון זה יש לפרש מפני שאפשר שיעשה בעל מום אם יבא לידי כרשינה וא"ת במילת אי אפשר שיבא לידי מום ועיי' במ"ל פ"ג מה"ע הל"ט ונ"ל מאן דיליף אזן אזן ממצורע יליף נמי דהרציעה בתנוך דוקא דומיא דמצורע דכתיב על תנוך אזנו ור"מ לא יליף הך גז"ש וצ"ע:

וגנאי למשפחתו. וקשה למה יתגנו בני משפחתו הא אין פודין אותו בע"כ כמפורש בבבלי בפרקין וי"ל במכרוהו ב"ד איירי דהיה להם לפדותו שלא ימכר לעבד:

אזן ששמעה מהר סיני לא יהיה לך וכו'. מקשה הי"מ והלא כל המצות שמעתה האזן בסיני מ"מ אין העונש מיוחד לאזן אלא לכלל הגוף ע"ש ותירוצו דחוק שעדיין קשיא שאר עונשים נמי ראוי שיהיו באזן ולא בשאר הגוף. ונ"ל שז"ל המכילתא לא יהיה לך אלהים אחרים על פני למה נאמר לפי שהוא אומר אנכי ה' אלקיך משל למלך וכו' כך אמר המקום לישראל אנכי ה' אלקיך אני הוא שקבלתם עליכם מלכותי במצרים אמרו הן כשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי לא יהיה לך ע"כ. ושם אמרו שהדברים בדבור אחד נאמרו מה שאין האזן יכול לשמוע אלא שאנכי ולא יהיה לך חזר ופרטן. אם האזן נרצע על דבור לא יהיה לך שזה ודאי שמעה האזן שהרי חזר ופרטן. והא דקאמר עוד אזן ששמעה כי לי בני ישראל עבדים. נראה דקמייתא קאי אמוכר עצמו ובתרייתא קאי אנמכר בב"ד שלא היה לו לקבל על עצמו העבדות. עיין בפירש"י בפרשת משפטים. מיהו היינו לר"א דקסבר א' מוכר עצמו וא' מכרוהו ב"ד נרצע אבל לת"ק דר"א דקסבר מוכר עצמו אינו נרצע כדאיתא בבבלי דף יד א"צ קרא אלא למכרוהו ב"ד. לכך לא מייתי בבבלי דף כב אלא קרא דכי לי בנ"י עבדים דקיי"ל כת"ק:

ולרבו אשה ובנים. בבבלי יליף מדכתיב כי אהבך ואת ביתך וא"ת מנ"ל שיהא לרבו בנים דביתך אשה משמע. ואפשר מאת קדרישו. וראיתי שהר"ב מ"ל כ"כ שם הלי"א:

הלכה ג

כבר כתיב וכתוב בספר וחתום. וקשה דלמא שיחתום גם המוכר והעדים וי"ל כיון דשטר אינו אלא לראיה א"כ בעדים לחוד סגי ודוחק:

הילוך קנה עמש"ל בפרקין:

אם אומר את עבדים כקרקעות וכו'. בבבלי בפרקין קאמר סדנא דארעא חד הוא בב"ק דף יב משני דשאני מקרקע דניידי ממקרקע דלא ניידי ע"ש וברמב"ם פ"ג מה' מכירה:

ר"י אמר מאחר לרבו. עי' פי' בקונטרס. וליכא לפרושי דאם זיכה אחר ע"י לרבו זכה רבו הא מרבו לאחר לא היינו אם זיכה רבו ע"י לאחר לא זכה האחר ומלתא באנפי נפשא היא ולא קאי אמתני' וכן פירשתי לקמן בשמעתין. דא"כ קשיא הא דאר"ז אפי' מרבו לאחר ולקמן בשמעתין פשט ר"ז ממתני' דעירובין דמרבו לאחר לא וכן משמע מהא דקאמר בסמוך אתיא דר"ז כרשב"א:

דתני רשב"א אומר משום ר"מ אף בשטר וכו'. כתבו תוס' דף פג בד"ה ורשב"א וכו' וא"ת מנ"ל הך שלש מחלוקת דלמא כולא מילתא דרבנן דמתני' רשב"א וכו' ע"ש ולפי הגירסא שלפנינו דגרסי' רשב"א אומר משום ר"מ לק"מ. ונראה לספרים דלא גרסי' בדברי רשב"א אף גרסי' רשב"א אומר משום ר"מ ונכון הוא וא"צ למה שדחקו תוס' שם ע"ש:

לא רבו. ומאי דוחקיה למימר דאתיא כרשב"א הא חכמים דמתני' נמי אמרו בשטר ע"י אחרים וי"ל סיפא דמתני' רשב"א היא דאל"כ לערבינהו וליתנינהו וכמפורש בבבלי ע"ש:

אית ליה במזכה ע"י אחר. בבבלי בגיטין דף כג גרסינן כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר"י נראין הדברים שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו וכו' הא מני ר' היא דאמר המשחרר חצי עבדו קונה ומ"ט דר' בהא קסבר עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה א' מאבריה. וכ' תוס' ונעשה וכו' תימא לר"י היתה עוברה האיך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דידה כיד רבה וכו' ואפי' שיחרר כולה חוץ מידה לא ה"ל לזכות לו ע"כ הא דל"ק להו אדרבי דאמר המשחרר חצי עבדו קונה. וי"ל דר' אייריי במזכה לו ע"י אחר וכמפורש בסוגיין. אך קשה דבתמורה דף כה גרסינן דתניא המשחרר חצי עבדו יצא לחירות גיטו וידו באין כאחת ופירש"י אע"פ שלא שיחרר כולו יש לו יד לקבל גיטו וכו'. ש"מ דקסבר הש"ס דפלוגתייהו דר' ורבנן אפי' במזכה לו ע"י עצמו וא"ל דהיא גופא קשיא להו לתוס' מ"ט אית ביה זכיה הא ה"ל כמזכה מימינו לשמאלו וכקושית הש"ס בסוגיין. דהא בגיטין דף מא ע"ב אמר רבה דטעמא דר' משום דכתיב והפדה לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר כן וכיון דמהיקישא יליף ליכא למפרך מידי דאין משיבין על ההיקש. וא"ת דלמא היקישא אתי להיכא דמזכה לו ע"י אחר י"ל קיי"ל אין היקש למחצה וכיון דכסף אפי' ע"י עצמו אף בשטר כן ועי"ל דקסבר רבי למזכה לו ע"י עצמו לא צריך היקשא ולא אחתי אלא ללמד דאפי' ע"י עצמה מזכה לו. וצע"ג. וראיתי להרמב"ם שכתב פ"ז מה"ע הל"ה הכותב לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימין הרי את שפחה וולדך בת חורין לא אמר כלום שזה כמי שמשחר

חציה. וכ' הראב"ד קשיא רישא אסיפא סיפא קאמר עובר ירך אמו א"כ רישא אמאי דבריו קיימין וכו' ע"ש. ובלח"מ דחק מאוד מאוד לתרץ דברי הרמב"ם. וחילק בין שחרור האם לשחרור היולד ומייתי סעד לזה לפי מאי דס"ד בתמורה דאית ליה לר"י הרי את ב"ח וולדך עבד דהוולד נמי ב"ח דעובר ירך אמו מ"מ קשיא אמאי נימא דהוה כמשחרר חצי עבדו ואין הוולד ב"ח כי היכי דאמרי' לעיל גבי הרי את שפחה וולדך ב"ח דבריו קיימין משום דעובר ירך אמו וכו' ע"ש. ואני תמה מדבריו אלו דודאי יש לחלק דהא כולא סוגיא אליבא דר"מ אזלא דקאמר במתני' התם האומר וולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה ה"ז וולד שלמים דר"מ דקסבר תפוס לשון ראשון וע"ש בפירש"י. א"כ ה"נ כשאמר הרי את ב"ח כבר נעשה גם הולד ב"ח לפי שהוא ירך אמו כמי שאמר היא שלמים וולדה עולה ואם אמר הרי את שפחה וולדך ב"ח ודאי במי שאמר הרי את שפתה אין זה הפסד לוולד שהרי גם מתחלה היה עבד אלא מה שאמר אח"כ וולדך ב"ח דבריו קיימין וה"ז כמי שאמר וולדה שלמים שהולד קדש והיא חולין כמו שהיתה. וכן מפורש בר"פ כיצד מערימין שם בתמורה ע"ש. והדברים ברורים. ומעתה נבא לבאר דברי הרמב"ם דקסבר כר' יוסי דמתני' דהתם דפליג אר"מ וקסבר תפוס נמי לשון אחרון ואם אמר היא עולה וולדה שלמים אם נתכוין מתחלה לכך הואיל ואי אפשר לפרש שני שמות כאחת דבריו קיימין. א"כ גם בזו שאמר הרי את ב"ח וולדך עבד אע"ג דעובר ירך אמו אפ"ה דבריו קיימין. וא"ת ליהוי כמשחרר חצי עבדו י"ל דשאר עובר כיון דסופו לצאת ה"ל כאומר הרי את ב"ח כשתלד ויהיה וולדך עבד והא דאמרי' דנעשה כאומר וכו'. אין זר אתנו דכה"ג אמרי' בכתובות אין אדם מוציא דבריו לבטלה הלכך נעשה כאומר וכו'. וא"ת א"כ אם אמר הרי את שפחה וולדך ב"ח אמאי לא אמר כלום נימא נעשה כמי שאומר כשתלד יהא וולדך ב"ח י"ל דהא מיהת הויא כעבד המקבל גיטו של חבירו מיד רבו שלו דאינו כלום כדתניא בברייתא ודברים נכונים הם: **מפני המחלוקת**. וכן כתבו תוס' דף כד ע"א בד"ה תנא וכו' ע"ש. ותימא על הרמב"ם שכתב רפ"ה מה' עבדים עבד כנעני נקנה בה' דברים וקונה את עצמו בג' בכסף ובשטר ובראשי איברים ובהל"ד כתב דהיוצא בראשי איברים צריך גט שחרור וקשה א"כ למה קחשיב שלשה הא הוי בכלל שטר וכדמשני הש"ס. וראיתי לריטב"א שכתב בדף כג ע"א בד"ה והא ליתא וכו' אבל הנכון דמתני' לא איירי מפלוגתא דחכמים אלא ר"מ ורשב"א ורבנן דמתני' היינו רשב"א וכו' ע"ש. וקשה כיון דרשב"א משום ר"מ אמר למלתיה וכמש"ל וכמפורש בסוגיין א"כ הדרא קושיא לדוכתה למה לא תנן במתני' שקונה את

עצמו בראשי איברים וליכא לשנויי מפני המחלוקת שהרי כולא מתני' ר"מ היא ובבבלי דף כד ע"ב תניא רמ"א אינו צריך גט שחרור:

אשתו אינו פודה. פירשתי בקונטרס אם היה לאשתו מעות שנתן לה בעלה במתנה וכו' כן פירשו תוס' הא דאמרי' בבבלי דף כד ע"א אלא בזוזי דידה. וקשיא לי לשיטת תוס' למה לא מוקי הש"ס בבבלי הך ברייתא בזוזי דידה ומעשר דידיה. ואי משום דאשה כאחר דמיא ולא פליגי רבנן דאינה מוספת חומש אף אם נאמר דס"ל דידה כיד בעלה דכתיב ממעשרו וכפירש"י שם קשה הא תנן במתני' פ"ד דמעשר שני כיצד מערימין על מ"ש אומר לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו ושפחתו העברים הילך מעות אלו ופדה לך מ"ש זה אבל לא יאמר כן לעבדו ושפחתו הכנענים ולבנו ובתו הקטנים מפני שידן כידו. ואס"ד כשפודה ממעות שלו הרי הוא כאחר א"כ קטן למה לא יפדה את המעשר כשנותן לו אביו מעות במתנה דהא כשדעת אחרת מקנה אותו זוכה וכמ"ש תוס' בגיטין דף עד ע"ב וכן מוכח מרישא דמתני' דהא שפחה איירי בקטנה דאי בגדולה מאי בעי' גבי' וכמפורש שם בש"ס. אלא עכ"ל כיון דמציאתם לאביו ידו כיד אביו. וכמ"ש תוס' שם א"כ אשה נמי. והא ל"ק מדתנן במתני' עבדו ושפחתו הכנעני' ואינן פודים בלא חומש אף שנותן להם רבן במתנה א"כ איך אפשר לומר דאשה כאחר דמיא דהא אשה ועבד דמיין להדדי. די"ל דלאו בכל מילי דמיין אלא אשה שנתן לה בעלה מתנה קנתה ואינו אוכל פירות ועבד לא קנה וכמ"ש תוס' בקידושין דף כד בד"ה ור"א וכו' ע"ש. ונ"ל ראיה לדבריהם מהא דגרסי' בנדרים דף פ"ח אמר רבא אע"ג דאר"מ יד אשה כיד בעלה מודה ר"מ לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא ופירשו הרא"ש והר"ן כיון דאם נתן לה הבעל מתנה קנתה ה"ה אם נתן הבעל ע"י לאחרים קנו. ואס"ד דאף בעבד כן אם נתן לו הרב מתנה זכה א"כ למה תנן במתני' דאינו מזכה העירוב ע"י עבדו ושפחתו הכנענים אלא ודאי דמרבו לעצמו לא זכה. וזו ראיה שאין עליה תשובה. אבל מקטן קשיא כמש"ל דודאי קטן עדיף מאשה שאם ירש הקטן מאבי אמו אין לאביו בהן כלום ובאשה הפירות שלו וצ"ע מיהו לפי שיטת הירושלמי דרישא וסיפא ר"מ ל"ק כלל קושית הש"ס בבבלי שם את"ק רק ארשב"א לפי מאי דגרם הירושלמי לעיל נמי רשב"א אומר משום ר"מ אף בשטר על ידי אחרים:

מה שייר בה מעשה ידיה. כ' הכ"מ פ"ו מה"ע מי שצוה וכו' וכ' הרא"ש שלא יטריחוה במלאכות כבדות והר"ן כתב משום מצוה לקיים דברי המת אסור להשתעבד בה ומעשה ידיה לא פקע בהכי ע"כ. ומסוגיין נראה דלא כר"ן. וי"ל:

כתב כל נכסיו לשני עבדיו כאחת וכו'. פירש"י בגיטין דף מ"ב ע"א בד"ה הכותב נכסיו לשני עבדיו שכתב שני שטרות כל נכסיי לזה וכל נכסיי לזה וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם דפלגי דלא קדם אחד לחבירו ע"כ. הנה מה שדקדק לפרש שזיכה להם ע"י שליח כוונתו דאי בדזיכה להם ע"י עצמן לאו כלום הוא דאף דקסבר ר' אדם משתרר חצי עבדו היינו דוקא בשזיכה לו ע"י אחר אבל ע"י עצמו ה"ל כמזכה מימינו לשמאלו וכדמסיק לעיל בשמעתין. מיהו לפמש"ל בתו' בד"ה אית ליה וכו' ס"ל לבבלי דקסבר ר' דאפי' ע"י עצמו זוכה בחציו קשיא. גם מה שפירש"י דאיירי בשזיכה להם בשני שטרות. אינו מוכרח דלפום מאי דס"ד דאתיא כר' אפי' בשטר אחד נמי וכדפירשתי בקונט'. בשלמא אי מוקמי' בשזיכה לאחד מהם ניחא דאמרי' התם בגיטין דף כ"ג שאין עבד זוכה גיטו של חבירו מיד רבו שלו אבל השתא דפירש"י דאיירי בשזיכה ע"י שליח א"צ לומר שזיכה להם בשני שטרות וצ"ע:

לית הדא אמרה שהעבד זכה מרבו לאחר. וקשה מנ"ל דאיירי שזיכה להם בעצמן דלמא איירי שזיכה להם ע"י אחר אבל ע"י עצמן לא שאין העבד זוכה מרבו לאחר:

וכר' דר' אמר אדם משתרר חצי עבדו. וקשה דלמא קסבר עובר לאו ירך אמו וכדאמרי' בתמורה דף כה אליבא דרבנן וכן ס"ל לר' יוחנן התם דעובר לאו ירך אמו:

הלכה ד

לקנות ולדותיה לא קנה. עיין פירושי בקונט' ועוד יש לפרש דקס"ד משום דה"ל משיכה בכליו של קונה ולא קני' ופריך ממשוך בהמה זו וקני משוי שעליה דהוה פשיט להו דקני. ומוקי לה בשאינה מעוברת. ומייתי להא דרב דאם משך הנוד לר' מיחייב באונסין דמשיכה לא קניא בכליו של מוכר. וקאר"י בר' בון דלא איצטרך רב לאשמועינן דמשיכה בכליו של מוכר לא קניא אלא אפי' משך הלוקח לרשותו בכליו של מוכר לא קנה דמצי למימר שלא חשו אלא לטובת המוכר. והשתא שפיר מיבעיא ליה מהו לקנות בשער הפחות וכדפירשתי בקונט'. ואף שפי' זה אינו מסכים לבבלי בב"ב דף פ"ה ע"ש מ"מ פשטא דסוגיין הכי משמע וראיתי בס' אסיפת זקני' בב"מ דף ט' ע"ב שכתב בשם הריטב"א דבירושלמי פ' המוכר את הספינה משמע דמשיכת פירות בכליו של מוכר קנה ע"ש ועיינתי שם בירושלמי ולא מצאתיו:

לקנותה היא וולדותיה קנה. לפי מאי דמוקי לה ר' יוסי דאיירי באינה מעוברת קשה פשיטא שהקונה בהמה קונה וולדותיה שתלד לאחר מכאן ובאסיפת זקנים מס' ב"מ דף ט" ע"ב מייתי הגירסא לקנותה וולדותיה לא קנה נראה דט"ס הוא וראיתי להרא"ש ז"ל שכתב בפ' הספינה תוספתא שפחה מעוברת אני מוכר לך פרה מעוברת אני מוכר

לך מכר את הולד שפחה מניקה אני מוכר לך פרה מניקה אני מוכר לך לא מכר את הוולד תמי' לי דמשמע הא לא אמר שפחה מעוברת אלא שפחה סתם לא מכר את הולד ולא מיסתבר כלל עכ"ל. לפ"ז אפשר לקיים הגי' שמייתי בא"ז וה"פ לקנותה סתם ולא פירש וולדותיה לא קנה אם היתה מעוברת וכפי דיוקו של הרא"ש מן התוספתא מיהו לענ"ד אין ראיה מתוספתא דנקט ברישא שפחה מעוברת לרבותא דאפ"ה קנה ולא אמרי' כוונתו על חלבה כמו גבי מניקה דסיפא:

בשלא היתה הבהמה עוברה. וקשה פשיטא דלא קנה דהא ה"ל דבר שלא בא לעולם וקיי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכדאמרי' לקמן עוברי בהמתו של חבירו לא עשה כלום וי"ל דסד"א דמקנה לו הבהמה לעוברה דזכה בה כמו דקל לפירותיו דמודו רבנן דר"מ כדמסיק לקמן וכדאיתא בבבלי מס' ב"ב דף קמ"ז ע"ש:

מחלוקת ר"ש וחכמים. מכאן נראה כמ"ש תוס' בב"ק דף נב ע"א בד"ה כיון שמסר לו המפתח וכו' דלא מהני אלא שאצ"ל לך חזק וקני דאס"ד דקנין גמור הוא ע"כ צ"ל בין המוסר מפתח להנפקד ובין המוסרו ללוקח מהני וא"כ איכא למימר דבלוקח אף רבנן מודו אלא ודאי דלכ"ע לא קני אלא בחזקה בפני עצמה ולר"ש אצ"ל לך חזק וקני ולרבנן צריך:

תיפתר באומר לו תלוש וכו'. כתב הרשב"א בגיטין דף מא ע"ב בד"ה איבעי' להו וכו' אלא דקשיא ליה המוכר חורבה לאוירה קנה אוירה הא אוירה לאו פירי דחורבה היא ואפ"ה קני לה אגב חורבה וכדתני בירושלמי פ' חזקת הבתים המוכר עוברי בהמתו וכו' מוכר חורבה ומשייר אוירא דטעמא דמילתא דמוכר אויר חרבתו לא עשה כלום ויכול לשייר אויר חרבתו דכל המשייר בעין יפה משייר וה"ל כמשייר חורבה לאוירה אלמא המוכר חורבה לאוירה קנה ואולי נאמר דאויר החורבה הוא כאחד מחלקי החורבה עכ"ל. ואני תמה שלא הביא סוגיין דמפורש שאפשר למכור אויר חורבתו אם מוכר לו גוף החורבה לאוירה. ואם נפרש סוגיין שמוכר לו חלק בגוף החורבה ואגבה קונה האויר א"כ אין מקום לקושית הרשב"א דאף המשייר בעין יפה משייר לעצמו חלק בגוף החורבה וצ"ע:

תני ר"ח ופליג וכו'. בבבלי פ' הספינה דף פה איתא נמי להך ברייתא במודד בכליו של קונה ולא קשיא מינה לרב ע"ש:

אית תניי תני ומחליף. לפי פירושי שבקונט' נראה ראיה לפירש"י דבהמה גסה נקנית דוקא במסירה ולא במשיכה. ודלא כמ"ש תוס' במכלתין דף כה ע"ב בד"ה בהמה גסה וכו' ע"ש. מיהו בבבלי בב"ק דף יא ע"ב איתא דר"א סובר דבהמה גסה נקנית במשיכה ע"ש:

והוא שלא נתן לו רשות להשאיל וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עי' מ"ש בתו' בכתובות דף לב ע"ב:

א"ל תריי וכו'. לפי' שבקונט' קשה למה יחשב ר' יהודה לחד. לכך היה נ"ל להגיה דר' אלעזר אמר השני' חייב כ"ה בבבלי פ"ק דב"ק וקחשיב ר"א וריש לקיש לתרי ור' יוחנן ור' ינאי ור' חייא ור' חנינה לארבע ובסמוך גרסי' ר' חנינה תלמידו דר"ח רובה. וכן נראה דבכולא תלמודא משמע דר"א תלמידו דר' יוחנן הוה ולא של ר' חייא:

האחין שחלקו ואח"כ ייבם וכו'. לא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דין זה:

חזקה שאין הבעלים מטפלין במיתה. פירשתי בקונט' הטעם דקנו מיד כשהוציא מרשות בעלים וכ"כ תוס' בב"ק דף י"א. וא"ת א"כ קרא למה לי וי"ל דסד"א כיון דכתיב ישיב לרבות אפי' סובין אף בגנב וגזלן כן דהא ילפי' גזרה שוה דתחת נתינה ישלם לכך איצטרך קרא למעט:

הלכה ה

חוץ משקלי עפרון. בבבלי דף כו דגרסי' בכסף מנ"ל אמר חזקיה דכתיב שדות בכסף יקנו וכתבו תוס' הא דלא מייתי קרא דכתיב גבי עפרון משום דדלמא ה"מ מעכו"ם שכל קנינו בכסף ע"כ ולפום סוגיין י"ל דאי מעפרון ה"א בקנטירין דוקא דומיא דעפרון. והירושלמי לית ליה גז"ש דקיחה קיחה משדה עפרון כמש"ל בריש מכלתין בתו' בד"ה כסף וכו'. מיהו להבבלי דאית ליה הך גז"ש ליכא לשנויי הכי דא"כ קשיא לב"ה דאמרי קידושי אשה בפרוטה. נילף מעפרון דבעינן שקל אבל לתירוץ תוס' ל"ק דאע"ג דבעכו"ם איירי ילף מיניה גז"ש כמ"ש המהרש"א. אך קשה לי הא כתבו תוס' דף ב' ע"ב בד"ה א"נ וכו' וי"ל מההוא ליכא למידק די"ל השדה אשר קנה אברהם בחזקה או בשטר דהא לא כתיב השדה אשר קנה בכסף ע"כ א"כ ליכא למילף כלל מעפרון וצ"ע וראיתי להסמ"ע שכתב ריש סי' ק"צ דכשנתן לו פרוטה לקיום המקח לאו כלום הוא דקנין כסף נלמד משדה עפרון ושם נתן כל דמי שיווי השדה ע"כ ע"ש. ואינו נכון דהא לאו משדה עפרון ילפי' אלא מדכתיב שדות בכסף יקנו. ואין לו' ה"ל לתוס' לתרץ כן. דודאי עדיפא מיניה משני דאפי' נתן לו כל דמי הכסף ליכא למילף מעפרון וצ"ע:

הכל מודין במוכר שביל וכו'. בבבלי בב"ב דף ק' גרסי' מ"ט דר"א דכתיב קום התהלך בארץ ורבנן התם משום חביבותא דאברהם היא דקא"ל הכי כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו. ופי' הרשב"ם כדי שיהא נוח וכו'. דה"ל כיורשין ולא כגזלנין ולא יהיה רשות לשטן לקטרג ע"כ. וקשה כיון דלרבנן לא קנה בהילוך א"כ לא ה"ל כיורשין גם לשון הש"ס דחוק. והיה נ"ל לפרש דאף לרבנן דרך מיהא קני (ועיי' בדרישה סי' קצ"ב) וכיון דקנה

מקצת ה"ל כמוחזק בכולה דאף לר"א צ"ל כן דהא גם לדידיה לא קנה אלא מקום הילוך כמפורש שם בבבלי. מיהו אין לשון הש"ס משמע כן. לכן נ"ל דה"פ בשכר שיקיים אברהם מצוה זו שילך בארץ לארכה ולרחבה תהיה הארץ נוחה לכבוש לפני בניו ומצינו כיוצא בזה בבבלי בב"מ ובחולין:

אין תימר כשנתן וכו'. וא"ת דלמא רישא איירי בשלא נתן לו אלא דמי אחת מהן וכתב לו שטר על כולן וסיפא בשנתן לו דמי כולן ולא כתב לו שטר אלא על אחת מהן ובתרווייהו לא קנה וי"ל כסף לחד לכ"ע קנה מיהו קשה הא א"ר בא בסמוך בכסף ע"מ שיכתוב לו אונו לא קנה עד שיכתוב אונו. וי"ל דקאמר מתני' מסייעא לדר"י ור"י לשיטתא דפליגי בסמוך וקסברי דלעולם כסף לחוד קונה:

אתיא דר' בא כשמואל. וקשה הא אפי' כרב הונא נמי מצי סבר אלא דהכא שאני דאמרי' מעיקרא היה דעתו ליתן לו המתנה בלא שטר והא דכתב לו שטר לייפות כחו וי"ל אס"ד דאם אמר ע"מ לכתוב שטר לא קנה כר' בא מנ"ל לומר דכתב בלשון מכר לייפות כחו דלמא משטה הוא וחוזר ממתנתו ודוחק:

תיפתר שהיו שם עדים. וקשה פשיטא היו שם עדים דאל"כ מנ"ל דאמר ינתנו כל נכסי לפלוני וי"ל דאיירי בשהעידו עדותן והלכו למדינת הים:

ובנכסי הגר לא קנה אפי' מיצר בנתיים. בבבלי ב"ב דף נג גרסי' אר"י ב' שדות ומיצר ביניהן החזיק לקנות אותה ואת חברתה אותה קנה חברתה לא קנה והקשו הרשב"ם ותו' משמואל דאמר גבי עשר שדות בעשר מדינות דקנה כולן ומוקי לה בנכסי הגר ע"כ. ולא היו צריכין להביא מדשמואל דגברא אגברא קרמית אלא בסוגיין מפורש דר"י בנסי הגר הוא דקאמר הכי:

ופטור מן המעשרות. וקשה דגרסי' ספ"ק דפאה תני לא נחלקו ר"י הנשיא ור' על הלוקח פירות מחוברין מן העכו"ם שהוא חייב במעשרות א"כ למה יגרע זוכה זה מן הלוקח מן העכ"ם וי"ל דברייתא דהתם אתיא כמ"ד אין קנין לעכו"ם להפקיע מן המעשרות והכא פטור דנכסי גר הפקר נינהו והפקר פטור מן המעשרות שנאמר ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא הפקר שידך וידו שוין בו. וא"ת א"כ יפטור נמי מלקט שכחה ופאה שהרי תנן בפ"ק דפאה כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר לאפוקי הפקר דפטור וי"ל דכיון דזכה בה קודם שנקצרה התבואה חייב בפאה כדתנן פ"ד דפאה הקדש קמה ופדה קמה חייב וה"ה בהפקר ודוקא פאה דכתיב בה תעזוב יתירא אבל ממעשרות פטור וכן תניא בברייתא המפקיר כרמו וחזר וזכה בו חייב בלקט שכחה ופיאה ופטור מן המעשרות ומייתי לה בבבלי בב"ק פ' הגוזל ומסיק דחייב בפאה דכתיב

תעזוב יתירא. וע"ש בתו' דכתבו דהך ברייתא אליבא דכ"ע נשנית. אך קשה דבירושלמי פ"ק דמעשרות גרסינן ר"ז ר"י בשם ר"ל הזורע שדה הפקר חייב במעשרות ר' יונה מפיק לישנא בזכה בשדה הפקר וגידוליה חייב במעשרות וקשיא עליה ברייתא דהכא בשלמא הך ברייתא דהמפקיר כרמו לא קשיא די"ל דקסבר כשהמפקיר עצמו חוזר וזוכה בו קיל לענין מעשרות משא"כ כשזוכה מאחרים. אך הסברא נותנת בהיפך. וז"ל הרמב"ם ספ"ה מה' מתנות עניים המפקיר את כרמו והשכים בבקר וזכה בו לעצמו ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ופאה שהרי שדך וכרמך אני קורא בו מפני שהיה שלו והרי הוא שלו אבל אם זכה מן ההפקר בשדה של אחרים ה"ז פטור מן הכל ובין כך ובין כך פטור מן המעשרות ע"כ. מבואר מדבריו דטפי איכא לחייב הזוכה בהפקר של עצמו מן הזוכה בהפקר של אחרים. ועיי' בנדרים ספ"ד בבבלי ובירושלמי אך קשה לי על דבריו חדא דבבבלי ב"ק ובחולין מפורש דכתיב תעזוב יתירא בלקט מרביין כהאי גוונא אבל לאו משום דמקרי שדך וכרמך דא"כ אף במעשרות ליחייב. וע"ק דבסוגיין מפורש בברייתא דאף הזוכה מן ההפקר בשדה של אחרים חייב בלקט. והרב בכ"מ לא הראה לנו מקום מוצא הדין אלא שכתב וז"ל אבל אם וכו' כן פירש"י שם ע"כ. וגם על רש"י קשה מסוגיין. ואין לומר דדייק להו מדנקט בברייתא המפקיר כרמו וכו' משמע דוקא בכה"ג דהמפקיר עצמו זוכה בו דאל"כ לישמעינן רבותא טפי דאפי' בזוכה מהפקר אחרים חייב דאיכא למימר דקמ"ל דאפי' בכה"ג פטור ממעשרות דלא קרינן ביה כרמך וצ"ע. ועיי' בירושלמי פ"ק דמעשרות. ועמ"ש בסמוך:

ואין אויר מפסיק וכו'. וקשה הא גם לר' יוחנן דאמר בסמוך ובנכסי הגר לא קנה אפי' מיצר בנתיים קשיא הך ברייתא דשמעינן מינה דאין אויר מפסיק וי"ל דמיצר שאני שהיא גבוה או נמוך הלכך מפסיק אבל סתם אויר אינו מפסיק. מיהו מברייתא דמייתי לעיל דתני בה מכר לו עשר שדות כאחת וכו' החזיק בכולן אבל אם לא נתן לו אלא דמי אחת מהן וכו' לא קנה אלא אותה שהחזיק בה בלבד. ומייתי לה נמי בבבלי בפרקין ונכסי הגר כאלו לא נתן לו דמי כולן הוא וכ"כ הרשב"א בב"ב דף נג. ושמעינן מינה דאויר מפסיק וליתא להך ברייתא דמשבשתא היא ועלה סמיך הרמב"ם שהבאתי לעיל בסמוך. אך עדיין אין ראיה זו מבוררת די"ל דברייתא דלעיל איירי בשיש הפסק ביניהן מצר או מחיצה אבל אויר לחוד אינו מפסיק:

לא קנה אלא אותו קלח בלבד. כתב הרמב"ם פ"ק מה' מכירה דאכילת פירות הוי חזקה לקנות השדה וע"ש בהה"מ. וכ"כ בש"ע ח"מ סי' קצב. וקשה דמפורש כאן שאין זה חזקה. וא"ל דשמואל איירי לענין חזקת שלש שנים דא"כ קשיא מהא דתנן אם היה

מחובר לקרקע וכו' דהתם איירי בחזקה לקנות וצ"ע. מיהו לקמן פ' האומר גרסי' תלוש מן הקרקע הזה שיקנה לך לאחר ל' יום וכו' משמע דתלישה קונה ודוחק לומר דאיירי בענין שמתקן גוף הקרקע בתלישה זו:

נשמעינה מן הדא אמן וכו' ארוסה ושומרת יבם וכו'. וא"ת מנ"ל דקרא איירי בארוסה ושומרת יבם הא איכא לאוקמי קרא אמן מאיש זה ואמן מאיש אחר כבר הקשו כיוצא בזה בתוס' בפרקין דף כו ותירצו דאיש זה ואיש אחר מחד קרא נפקי ואמן שני איצטרך לארוסה ושומרת יבם דלא כתיבו בפרשה. ועיין מ"ש בסוטה פ"ב בתוס' בסוגיא זו באריכות ליישב קושית הש"ס:

הלכה ו

ציבור בציבורין. לפום ריהטא היה נ"ל לפרש דרב סבר דתבואה או פירות נקנו בחליפין דקסבר מטבע נעשה חליפין ומאי כיצד ה"ק ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור וכו' ור"ל קסבר אין מטבע נעשה חליפין והא דתנן כל הנעשה דמים באחר היינו כל הנישום ושפיר תנן כיצד אבל פירי לא עבדי חליפין. וכן משמע בירושל' ר"פ הזהב דגרסי' התם אר"י ל"ש אלא שור בפרה או חמור בשור הא צבור בצבור לא קנה והיינו מדתנן במתני' כיצד החליף שור בפרה ש"מ דוקא שור חי אבל תבואה או פירות לא אלא דלפ"ז קשיא מאי קאמר דרב הונא כר"י ורי' לכן נ"ל פירושי שבקונטרס עיקר. בר"פ הזהב ל"ג אר"י אלא אר"ל:

חוץ מן החליפין. פירשתי בקונטרס הטעם שהמחזיק עצמו מסופק וכו'. כ"כ תוס' בכתובות דף ע"ז בדייה על בעל החמור וכו' בשם ריב"א. ומה שהוקשה המהרש"א שם דא"כ מאי מייתי ותנא תונא מכלה בביתי אביה הא התם איירי אף שהאב והבת טוענין ברי כמ"ש תו' לעיל בד"ה ורישא וכו' ואמאי ניזל ביה בתר מרא קמא ע"כ כבר יישבתי בפירושי בד"ה לא הבעל וכו'. וקושית תוס' בד"ה רישא וכו' מדלא קתני או שיאמר האב ברי לי משמע שאינו נוטל בלא ראיה ע"כ לפום סוגיין י"ל כיון דמתני' איירי גם בתביעת האב כתובתה הלכך לא מצי למתני או שיאמר האב ברי לי דלענין תביעת הכתובה לא מהני ברי דידיה. גם מ"ש תוס' עוד מהא דפריך ממחט וכו' אינה אלא לפי המסקנא אבל למאי דאר"י משמיה דשמואל ודאי מטעם דאב טוען שמא הוא דדייק ובדברים ברורים למבין. וראיתי לבעל העיטור במאמר קנין שכתב ומסתברא דשמואל ס"ל לא אמרי' המע"ה בחליפק אלא מי שתופס צריך להביא ראיה היאך קנאה דהא ידוע דשל חבירו הוה ע"כ. ותימא מי לא עסקינן שהחליפן בדברים שאינן ידועים ואין בהן סימן וצ"ע:

א"ל לא מודה שמואל וכו'. וקשה לפ"ז מי דחקיה לרש"י בכתובות דף ע"ו ע"ב בד"ה אליבא דמ"ד וכו'. דמוקי להא דשמואל כמ"ד תברא וכו' דלא תיקשי ליה סיפא דמתני' ע"ש הא לפום סוגיין ל"ק סיפא כלל לפי מאי דאמר רב יהודה משמיה דשמואל וצ"ע:
מכר לו פרה בדמים וכו'. כתב בעל העיטור במאמר קנין. וכי עשאן דמים נמי דוקא ששניהן עומדים ושמין אותם כאחד הא לאו הכי אינן נקנין כדגרסינן בירושלמי מכר פרה בדמים וכו' עד אלא זה קנה לעצמו וזה קנה לעצמו ע"כ הרב ז"ל קיצר במקום שהיה בו להאריך דוד אי אף שאין שניהן עומדים השני נקנה וכדאמר ר' בא דהחמור נקנה וכן אמר ר' יונה בשם רבי יוסי דוקא במקום שהוסיף אח"כ על הדמים שהיה לו אצלי וכדפירשתי בקונטרס דכן משמע פשטא דשמעתתא אבל בשא"צ להוסיף דמים כחליפין דמי. ולא ראיתי להפוסקים שהביאו דברי הבעל העיטור אלה להלכה:

הלכה ז

ובחרת בחיים זו אומנות כתב הר"ש יפה פ"ק דפאה ואע"ג דמואספת דגנך יליף ר"י לנהוג דרך ארץ התם רשות והכא חובה ע"כ. וקשה הא בסמוך מסיק דקרא דהכא נמי למצוה ולא לעכב:
קבלין ואנא מתקטיל וקבלין. הקשה מהר"ש יפה הא כתיב התם דקאמר שלמה ושבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעולם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד עולם מעם ה' וזה סותר למה שאמר שקבל עליו אלו הקללות ע"ש. ונ"ל דקללת דוד היתה על שהרג לאבנר ועל עמשא נהרג ושלמה אמר ישבו דמיהם ר"ל של אבנר ושל עמשא ויואב אמר שכדין הרג לאבנר שהיה גואל הדם דעשאל כדאיתא בסנהדרין פ' נגמר הדין ושלמה ידע האמת שאבנר כדין הרג לעשאל שהיה רודף דאל"כ לא היה דוד מקללו. וא"ל שלדבריך אני מקבל על עצמי לכך אמר אח"כ ושבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו ולדוד ולזרעו וגו' ונכון הוא:
רבי דרוסי אמר כך הוה רלב"י וכו' כ' הר"ש יפה פ"ק דשבת ר"ד אמר כך הוה כלומר נשען על כתפו של ר"ת שעדיין לא התחיל במרחץ רלב"י אמר כבר היה מופשט מבגדיו ולז"א לו ר"ת לא כך למדתנו וכו' ע"כ. ואינו מחוור דהוה מסתמיך אכתפיה אין הכוונה אלא בשעת הליכתו היה מסתמיך אבל לא במרחץ. ופירושי שבקונטרס עיקר:
רב אדם יקרא וכו'. בפ"ק דשבת הגירסא רב אדם יקרא איש חסדו זה שאר כל אדם. ופי' הר"ש יפה כלומר מי שהוא גדול בתורה יקרא כל איש ואיש תורת חסד שהיה על לשונו שיאמרו השמועות משמו מפי השמועה לבד וכו' ע"כ. ואני פירשתי שם דה"ק רוב בני אדם יקרא השמועות ואינו מקפיד על שם האומרו. ועמ"ש עוד שם בסוגיא זו:

לא ישב במקומו. כ' הר"ש יפה פ"ק דפאה פירש"י במקום המיוחד לאביו לעמוד שם בסוד זקנים עם חביריו ע"כ. ולא כיון יפה דרש"י פי' כן אהא דגרסי' בבבלי לא יעמוד במקומו אבל לא ישב קאי אפי' אמקום המיוחד לו לישב בביתו וכ"ה בי"ד סי' ר"מ סעיף א' ע"ש:

בההוא דאית ליה חורנין. נראה דאיירי בשאין מעות בארנקי דאי בשיש בתוכו מעות לא שייך לומר שיש לו מעות אחר דאטו בשופטני עסקינן שיאבד את מעותיו. ומשמע מהכא דלמ"ד משל אב א"צ לאבד שום דבר מממונו אפי' בדבר שיש בו נחת רוח לאביו:

אמרין לה אפי' הוא וכו'. ונראה דלכך אמרו לה הכי שחששו אולי ימות ותאמר איה אריכת ימים של זה ואף דאמרינן דקאי על עולם שכולו ארוך מכל מקום השיבו לה לפי דרכה:

פטור אני מכיבוד אב ואם. כ' הר"ש יפה ואיכא למידק מאי קמ"ל ותירוצו דחוק ע"ש. ול"נ דקמ"ל שא"צ לכבדן במותן ופליג אהך ברייתא דמייתי בבבלי בפרקין מכבדו בחייו ומכבדו לאחר מותו. ובהא פליגי תנא דברייתא סבר דילפינן כיבוד מקללה מה קללה לאחר מיתה חייב אף כיבוד כן. ור' אבין סבר כיון דאיתקש כיבוד אב לכבוד המקום מה הקב"ה חי וקים לעולם אף כיבוד אב אינו אלא כל זמן שהוא בחיים ומקלל דגלי ביה קרא גלי ולא שבקינן גז"ש או היקישא דכיבוד וילפינן במה מצינו. והא דהוקש קללת האב לקללת המקום איצטרך ללמד דמקלל אביו בסקילה ולית ליה גז"ש דמיהם בם. א"נ קסבר ר' אבין כל שלא נתחייב בכיבוד בחייו אינו חייב לאחר מותו. מיהו טעמא בעי ומנ"ל לחלק:

אם יש לך את חייב בכל אלו. נקט בכל אלו דודאי יש מצות שצריך לסבב על הפתחים כדי לקיים אותם כדאיתא בש"ע א"ח ר"ס תרע"א לענין נר חנוכה וה"ה לענין ד' כוסות אלא דרוב המצות אם אין לו פטור מלעשותם:

טלטל הקב"ה וכו'. פי' הר"ש יפה הסיע ה' אינו נותן שכר המצות בעה"ז כדי שיהו עושין אותם באמונה שיאמינו בה' שיתן שכרן ע"ש. ואינו מחוור דהא תנינן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז וכו' הרי שיש דברים שהקב"ה פורע שכרן בעה"ז לכן נ"ל פירושי שבקונטרס עיקר:

מכל משמר וכו'. נראה לי דה"פ דקרא מכל משמר נצור לבך כי רמ"ח מצות הם כנגד רמ"ח איברים ושס"ה ל"ת נגד שס"ה גידין שבאדם ואין אדם יודע כל מצוה על איזה אבר או גיד הוא מורה אם הוא אבר או גיד שהנשמה תלויה בו וזהו דקאמר שאין את

ודע מאיזה מהן יוצא לך חיים. ובזה מיושב קושית הר"ש יפה וז"ל אע"פ שמכל המצות תוצאות חיים וכו' ע"ש שתירוצו דחוק:

וההוא דרבנן. כתב הר"ש יפה וההוא דרבנן גרסי' פי' דחד מרבנן אמר נמי כר' לוי ולא הוזכר שמו וכה"ג אשכחן בכמה דוכתי האי מרבנן ע"כ. ופי' דחוק דלא אשכחן לשון ההוא מרבנן אלא במקום שאינו נזכר שום אמורא אצלו ופירושי שבקונטרס עיקר שא"צ להגהתו ומצינו כיוצא בזה בכמה דוכתי דפריך ורבנן אף שלא נזכר אלא אמורא אחד:

טעמון דרבנן שכן אם היו מיוחדות ליום ולילה וכו'. כתב הרא"ש ונ"ל כי היכי דכסות לילה פטור אפי' ביום ה"נ כסות יום חייב אפי' בלילה וכ"כ בהה"מ שריצב"א היה מברך בליל יה"כ כשהיה מתעטף בטליתו וכ"מ בירוש' פ"ק דקידושין ע"כ ומביאו ב"י בא"ח סי' י"ח. ותימא אדרבה מהכא מוכח דכסות לילה ביום פטור דהא קיי"ל כר"ש דנשים פטורות א"כ אף כסות יום בלילה פטור וי"ל דקסבר הרא"ש דר"ש ורבנן לא פליגי דכסות יום בלילה חייב אלא בהא פליגי דלר"ש כיון דכסות לילה פטור ה"ל מ"ע שלא זמן גרמא ורבנן סברי כיון דכסות יום בלילה חייב ה"ל מ"ע שז"ג. מיהו הרמב"ם דסובר אפי' כסות יום בלילה פטור נראה דמפרש לירושלמי דבהא פליגי ר"ש ורבנן אם כסות יום בלילה פטור:

והא תנינן כל מ"ע שזמן גרמא וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עי' מ"ש בפסחים פ"ח ה"א בתוס' שם:

ואתיא כמ"ד פסחן של נשים רשות. בקונטרס פירשתי בזה ב' לשונות אבל אחרי עיוני במסכת חלה מצאתי דקאי אהא דתנן התם בסיפא יוסף הכהן העלה בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים והחזירוהו שלא יקבע הדבר חובה. ובני ביתו היינו אשתו. וקאמר דלכך החזירוהו דקסברי כראב"ש דנשים בראשון רשות ובשני אין עושין אותן אפי' טפילה לאחרים ור' יונה קאמר דאתיא אפי' כמ"ד פסחן חובה והיינו כר"מ דקסבר בראשון חובה ובשני עושין אותן טפילה והא דהחזירוהו שלא יקבע הדבר חובה כר' יוסי דאמר אף בשני נשים חובה לפי שנעשה הדבר ע"י איש מסויים ובפרסום חששו חכמים שיקבעו הדבר חובה. זהו פי' הנכון. ובסוגיין ובפסחים פ' האשה אגב גררא נשנית כדרך הירושלמי וראיתי להרב רא"פ בפי' במס' חלה דברים זרים. וז"ל בד"ה ואינה עושה פסח שני כל עיקר אפי' ע"י טפילה ומיהו אם עשאה הוי נאכל למנויו ומתני' כמ"ד נשים בשני רשות ע"כ. הנה מ"ש ומיהו וכו' ליתא. אלא אם אכלה ממנו הוה פסח נאכל שלא למנויו וכמ"ש בקונטרס וכן פירש"י בפסחים דף צ"א ע"ב בד"ה אין שוחטין עליה וכו' וכ"מ שם בש"ס ע"ש. ומפני כך שגג נמי בפירושו דמאי דקאמר הש"ס ואתיא כמ"ד רשות היינו

כמ"ד בשני רשות. דליתא אלא כמ"ד בראשון רשות וכמ"ש. ומ"ש עוד בד"ה איש שה לבית אבות משמע זכרים דוקא וכתיב שה לבית היינו אשתו אלא ה"ק אם רצו שה לבית והיינו רשות ע"כ. וקשה הא אליבא דר"מ קאי דקסבר דבראשון חובה ועמ"ש בפסחים בתו' בד"ה מ"ט וכו'. ומ"ש בד"ה וכ"ש לבית דאשתו כגופו דמיא ואם לבית אבות דהיינו קרובים כ"ש לבית ואם כן חובה היא ע"כ. ותימא מאי ק"ו הוא זה אם זכרים קרובים חייבים איך נתחייב מזה אשה דהא קרא מפורש איש ולא אשה. ומה שפירשתי בקונט' עיקר וכ"מ בבבלי בפסחים פ' האשה ע"ש. ומ"ש עוד בד"ה אפי' כמ"ד חובה וכו' כלומר לא ס"ל לתנא דמחני' כמ"ד חובה דוקא וכו' אלא דכל כה"ג ס"ל הלכה ואין מורין כן וכו' ע"ש. כמה רחוקים דבריו מפשט ההלכה למעיין. והעיקר כמ"ש לעיל. וכן מתבאר מלשוך הר"ש שם וז"ל פסח קטן שני וקסבר נשים בשני חובה והחזירוהו דסברי רשות ולא רצו שיקבע הדבר ההוא חובה ע"כ. הרי דמפורש לר' יונה דחכמים סברי כמ"ד פסח שני רשות:

את שישנו בפאת זקן וכו'. וא"ת למה ליה היקישא תיפוק ליה דהאי קרא בכהנים כתיב פ' אמור וכתיב ברישא בני אהרן ודרשי' ולא בנות אהרן וי"ל דקסבר הפסיק הענין כגון לה יטמא ולא קאי בני אהרן אלא אטומאה. ובבבלי דף נ"ו גרסי' אביי אמר היינו טעמא דאיסי גמר קרחה קרחה מבני אהרן וכו' נשתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו וכו' אי לאו גז"ש ה"א הפסיק הענין ע"כ. וקשה הא אף אם נאמר דהפסיק הענין הא איכא למילף מהשחתה דהא אביי אמר התם דמפאת שמעי' שאינה בהשחתה וי"ל דסד"א כי עם קדוש מפיק מהיקישא וכמ"ש תו' שם בד"ה אי לאו וכו'. אך קשה א"כ גז"ש מאי אהני ליה וע"כ לומר דמייתורא דגז"ש מפקי' קרא דעם קדוש דלא קאי אקרחה א"כ אף מיתורא דהיקישא נמי איכא להוכיח כן דהא בכמה מקומות פריך הש"ס היקישא למה לי וצ"ע:

מה מקיים ר"א בנים. וא"ת למה לא פריך מה מקיים ר"א היקישא וי"ל כי עם קדוש מפיק היקישא אבל בנים פשטא משמע ליה ולא בנות. אבל הכא ליכא למימר דקסבר ר"א דאף נשים בבל תשחית דא"כ ר"א דלא כתנא דמתני' ודלא כאיסי דבהשחתה תרווייהו סברי דנשים פטורות:

אית אניי תני כל שהוא. כתב הטור י"ד סי' ק"פ ושעור קרחת כ' הרמב"ם כגרים והרא"ש פסק בשתי שערות חייב ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד וכ' הב"י ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד אפשר שלמד מדין לוקט שחורות מתוך לבנות שיתבאר בסי' קפ"ב ע"כ. ותימא הא לאו מליף הוא דהתם הטעם משום עדי אשה ובחדא נמי עדי הוא אבל הכא אקרחה קפיד קרא ומגז"ש מצרעת יליף דבפחות מכגריס לא מיחייב לכן נ"ל

דטעם הרא"ש דחצי שיעור הוא ואסור מן התורה. ואין לומר דהאי לאו קרחה כלל היא ואין לדמותו לחצי שיעור. דהא בסוגיין מתבאר אי לאו גז"ש ה"א דקרחה כל דהו משמע: **ואין הדבר כאור**. עי' מ"ש בסוטה רפ"ג בתו' בד"ה ואין וכו' ובד"ה תני וכו':

הלכה ח

מה מקיים ר"ל ואת בכורות בקרינו וכו'. וקשה הא כתיב בתורה ואכלת לפני ה' מעשר דגנך וכו' ובכורות בקרך וצאנך והוקשו זה לזה כדאי' בבבלי פ"ג דמכות וכיון שפטורין ממעשרות נימא נמי דפטורין מבכורות. וי"ל דעיקר קושייתו מרישא דקרא דכתיב ואת בכורות בנינו דודאי נוהג לעולם:

מה מקיים ריב"ח ובכל זאת וכו'. וקשה הא כתיב נמי בהך פרשה ועמי הארצות המביאים את המקחות וכל שבר ביום השבת למכור לא נקח מהם בשבת וביום קדש דזהו ודאי מדרבנן הוא א"כ אף לריב"ח איכא לשנויי מכיון שקיבלו עליהם דברים שלא היו חייבין בהם וכו' כדשנינן לר"א וי"ל שבותים כבר קיבלו עליהם בימי ירמיה כמפורש שם ועמ"ש סוף מס' עירובין:

ולמה לא תנינן אף החלה. כתבו תו' בפרקין דף ל"ו בד"ה כל מצוה וכו' וקשה אמאי למה לא פריך נמי אמאי לא תניא תרומה ומעשר וא"ל לפי שאינה אלא מדרבנן הא חלה נמי בח"ל אינה אלא מדרבנן וכו' ע"ש. ולפי מאי שפירשתי בקונט' לק"מ. גבי לפירושם קשה אמאי לא משני דלא תנן במתני' אלא דבר שהוא מדאורייתא. והא דתנן כלאים ואינו אלא מדרבנן בח"ל י"ל דאכלאי זרעים קאי דהוא מדאורייתא בח"ל כדאמר ר' יוחנן סוף מסכת ערלה. מיהו י"ל כיון דשמואל פליג התם וקסבר דכלאי זרעים מדרבנן בח"ל ולדידיה תיקשי מתני' דהכא לכך לא משני הכי. ופירושי שבקונטרס נראה עיקר. וא"ת הא אמרי' בפ"ב דחלה דר' יהודה סובר דפליגי ר"א ור"ע בפירות ח"ל אי חייבין בחלה ור"א פוטר וכיון דתנן בסיפא ר"א אף החלה לא מצי למנקט חלה דלא מודה בה ר"א וי"ל. כיון דסתמא דמתני' דפ"ב דחלה אתיא כר"מ דאמר דאף ר"א מודה דפירות ת"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה שפיר פריך ולמה לא תנינן אף החלה:

הלכה ט

מי שבאת לידו ספק עבירה וכו'. כתב הר"ש יפה לרבותא נקט ספק דאע"ג דאין פרישתו כל כך הכרחית ואין יצר תוקפו כמו בעברה ודאי אפ"ה חשיב כעושה מצוה ע"כ. ופירושי שבקונטרס עיקר וכ"ה בש"ע א"ח סי' תר"ג בהג"ה. גם מה שפירש הרב בסמוך בקושית הש"ס מה אית לך וכו' ע"ש אינו מחוור:

ר"א אמר נושא כתיב וכו'. הר"ש יפה גירסא מוטעת נזדמנה לו בפ"ק דפיאה ומפני כך דחק בפירושו ע"ש וגירסא דהכא עיקר:
הדרן עלך פרק האשה נקנית

פרק ב

הלכה א

ע"ד דב"ה שלשתן שלוחים וכו'. פירשתי בקונטרס אבל שנים לא וכו' כן הוא בבבלי בפרקין אם נאמר דאיפוך גם ברייתא קמייתא ע"ש. ולפ"ז צריכין להגיה בסוגיין היך עבידא שילח שלשה. אך כולא סוגיא משמע דשליח עצמו נעשה עד אפי' הוא לבדו ואתיא כברייתא השנויי' בבבלי בש"א שליח ושני עדים ובה"א שליח ועד אחד. ולפ"ז צריכין להגיה ע"ד דב"ה שניהן שלוחין ושניהן עדים א"נ איידי דב"ש נקט שלשתן ודוחק. אבל אם קידשה בכסף נעשה כנוגע בעדותו. כתב הה"מ פ"ג מה"א ואף בה"ג כתב הא דשליח נעשה עד ולא חילק כלל בין קודם תקנה לאחר תקנה וכמו שלא חילק רבינו וכ"נ עיקר. וכ' הכ"מ ונ"ל משום דמסיק דא"ר אבין דרב עשה שליח עד ומשמע דבקידושי כסף איירי והיינו כרבי יוסי ע"כ. ועדיין לא נח דעתי בזה דמ"מ קשיא מ"ט דר' יוסי כיון דצריך לישבע למה יהא נאמן הא נוגע בעדות הוא ומ"ש שליח דקידושין משאר שלוחי ממון ועיין בב"י בא"ע סי' ל"ה. והרא"ש כתב בשם הרר"י דהכא איירי בדליכא כפירת ממון כגון שהיא אומרת לפקדון נתנוהו לי והן אומרים לקידושין אבל היכא דאיכא כפירת ממון כגון שאומרת לא קבלתיה אין שליח נעשה עד ע"כ. מ"מ קשיא כקושית הר"ן כיון דאינן נאמנין אלא מצד הודאתה ה"ל כמקדש שלא בעדים דאפי' שניהם מודים אינה מקודשת. וה"נ נוגעים בעדות הן וי"ל כיון שהודית שקבלם שוב לא הוו נוגע בעדות וכקושית תוס' בפרקין דף מ"ג ע"ב בד"ה והשתא דתקון רבנן שבועת היסת וכו' וא"ת מ"מ למה לא יהיו העדים נאמנין לאחר שנשבעו לומר פרענו' שהרי שוב אינן נוגעים בעדות ומה שתירצו ואור"י דלכך אינן נאמנין לאחר שבועה משום דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים בדבור בלבד אבל עדים הטעונים לישבע קודם שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם ע"כ הכא שאינן טעונים שבועה נאמנים דהא בדיבור לבד נאמנים. אף דצריכין להודאתה ליכא למעוטי מקרא דהא העדות אינן צריכין אלא דיבור לבד. ובהכי ניחא גם קושית הר"ן אך מסוגיין משמע דאפי' בדאיכא כפירת ממון ביניהם נמי השליח נעשה עד כמפורש בסמוך במעשה דהמפקיד גרבוי. לכן נ"ל דכולא סוגיין איירי קודם שנתקנה שבועת היסת ודקשיא א"כ מאי טעמא דר' אבון י"ל דקסבר

דלא ליהוי ליה תרעומות עליו הוא דקאמר הכי וה"ל כנוגע בעדות ולכך קאמר כנוגע בעודותו דודא לאו נוגע ממש הוא. ואף שגירסת הרא"ש בדר' אבון נעשין נוגעין בעדותן גירסא שלפנינו עיקר וכן הוא גירסת הה"מ. ובזה מתורץ גם קושית תוס' בד"ה והשתא וכו' הנ"ל. ור' יוסי סובר כיון דהאמינתו התורה תו לא צריך לאלומי מילתיה לא הוה כנוגע בעדות. מיהו לאחר דתקינו רבנן שבועה ולא מהימן בדבור בעלמא אף ר' יוסי מודה דמקרי נוגע בעדות. ותוס' כתבו במסכת ב"ב דף מ"ג בד"ה מפני וכו' דמשום דלא ליהוו ליה תרעומות עליו לא מיקרי נוגע בעדות דלא חשיד שבשביל כך יעיד שקר א"נ בשידוע ללוקח שאינו מעיד שקר ושני סברות אלו הן הן דעת ר' אבון ור' יוסי. והלכה כר' יוסי וכן מסיק הש"ך בח"מ סי' ל"ז ס"ק כ"א ע"ש כנ"ל ברור ודברי הש"ך בח"מ סי' קכ"א ס"ק נ"ז אינן מבוררים לי. שאף דאסיקנן דהירושלמי איירי קודם תקנה מ"מ אין מכאן קושיא על הבעה"ת שהרי אף תוס' והרא"ש מוקי לה לאחר התקנה ע"ש:

ואם המר ימירנו. מסוגיין משמע דתני בברייתא דקרא לרבות את השליח קאתי. וקשה דבבבלי ריש תמורה מסיק דלר"מ איצטרך הך קרא לרבות יורש ולר"י איצטרך לרבות נשים ע"ש א"כ ברייתא זו דלא כמאן. וע"ק איך ניליף מהכא דבכל התורה אין שלוחו כמותו מדאיצטרך קרא לרבות שליח דלמא שאני הכא דאיכא דבר עבירה וסד"א כיון דבכל התורה אין שליח לדבר עבירה ה"נ לא הויא שלוחו כמותו לכך איצטרך קרא אבל בכל התורה היכא דליכא דבר עבירה שלותו כמותו וא"ת היא גופה ניליף מיניה דבכל התורה יש שליח לדבר עבירה י"ל דה"ל טביחה ומעילה ותמורה שלשה כתובים כמפורש בבבלי בפרקין:

יפר יפירנו וכו' אלא שמיעט הכתוב. בבבלי בנדרים דף ע"ב ע"ב גרסינן האומר לאפוטרופס כל נדרים שנודרת אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה יכול יהו מופרין ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר' יאשיה א"ל ר' יונתן מצינו בכל התורה ששלוחו של אדם כמותו ע"כ. וכן היא שנויה בספרי. ובברייתא זו השנויה כאן דלא כמאן. אך קשה אברייתא דהתם הא ר' יאשיה קרא קאמר ואיהו נמי קסבר דבכל התורה שלוחו כמותו כמפורש התם בבבלי בנדרים אלא שאני הכא דמיעטו קרא וי"ל דר' יונתן יליף דשלוחו כמותו בקדשים מאיש שה לבית אבות וקשיא ליה לר' יאשיה למה לי איש תיפוק לי' מדאיצטרך גבי קונמות שהן כהקדש קרא למעוטי ש"מ דבקדשים שלוחו כמותו וכבר הארכתי בזה בחידושי על התורה פ' מטות ע"ש. ועיין בערכין דף ב' ע"א בתוס' בד"ה קרבנו וכו':

ורצע לרבות את השליח. וקשה דלעיל בפ"ק דרשינן ממרצע דמיותר אפי' בסול ובזכוכית וי"ל דאתיא כמ"ד אדוניו למעט השליח:

הכל מודים בקידושין. כפירושי בקונטרס כן פירש"י בבבלי דף מ"ג. אך קשה א"כ מאי קאמר בסמוך ע"ד דר"י וכו' ואינה עושה שליח מנ"ל הא דלמא קסבר כיד אביה דמיא ועושה שליח וכדאיתא בבבלי דף מ"ד. לכן נ"ל דה"פ דדוקא בגט פליגי רבנן דמקבלת גיטה דכחצר אביה דמיא ולא יהא אלא זורק גיטה לחצירה מתגרשת בע"כ ה"נ מגורשת אבל בקידושין דאם זרק לאשה קידושין לחצירה שלא מדעתה פשיטא דאינה מקודשת הלכך מודו רבנן דאביה ולא היא. והשתא דייק שפיר דאינה עושה שליח דהא לחצר אביה דמיא:

פתר לה לצדדין. וקשה למה נאמר דרישא דלית לה אב וי"ל דרישא מוקי לה ביתומה בחיי האב נמצא דרישא וסיפא ביש לה אב. ועיי' בבבלי:

מתני' פליגא על רשב"ל האיש מקדש וכו'. וקשה הא איצטרך למתני במתני' כשהיא נערה אבל לא כשהיא קטנה דאסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה וקושיא זו קשיא טפי אבבלי דף מ"ד ע"א וי"ל דקשיא ליה ליתני ברישא והאשה מתקדשת כשהיא נערה בה ובשלוחה וממילא ידעינן דאף סיפא בנערה איירי ועיין בבבלי בתוס' ריש פרקין:

קטנה שקדשה עצמה בשתי שערות. וקשה מי סני ליה למנקט נערה ולמה האריך בלשונו וי"ל כיון דבעי למימר דהיא אינה יכולה למאן נקט לישנא דמתני' עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות. מיהו בבבלי דף מ"ו משמע דבקטנה ממש איירי רב אסי ע"ש:

ועקר קידושיה. הך לישנא משמע שאפי' גט אינה צריכה ולא חיישינן שמא נתרצה האב וכן אמר רבינא בבבלי בפרקין וקיי"ל הלכה כריב"ל. וזו ראיה לדעת הרא"ש שפסק כרבינא ע"ש:

שכן משנה ראשונה וכו'. וקשה לפי מאי דמסיק בירושלמי פ' אע"פ דלמשנה אחרונה ק"ו דמייתי משנה ראשונה דארוסה אוכלת בתרומה ליתא וסמכו מקרא דאינה אוכלת בתרומה. א"כ מאי ראיה מייתי ממשנה ראשונה הא קיי"ל כמשנה אחרונה וי"ל דקסבר רב דטעמא דמשנה אחרונה משום סמפון או שמא תמזוג כוס לאחיה אבל מדאורייתא אוכלת בתרומה. וכמפורש בבבלי בכתובות וקידושין. וה"ק שכן משנה ראשונה לא חיישת כלל לסמפון ולשמא ימזוג ולמשנה אחרונה הכא דנכנסה לחופה ליכא למיחש למידי דכבר בדק לה ומיחד לה דוכתא מאי קאמרת דלמא לא פלוג רבנן בין זו ללא נכנסה לחופה כלל כולי האי אין לנו לחלק בין משנה ראשונה למשנה אחרונה:

ע"ד דר"י בר' בון מעשה ידיה לאביה. תמהני שלא ביארו והפוסקים דין מעשה ידיה למי וא"ל שסמכו אמ"ש בירושלמי. דאין הבעל יורשה עד שיתרצה האב בפירוש וכמ"ש והרמב"ם פכ"ב מה"א והש"ע סי' צ' דהא יש לחלק כיון דמעשה ידיה תקנו חכמים כנגד מזונותי' והבעל נתן לה מזונותיה הרי הן שלו אחרי שכבר תפסן שהרי האב חייב במזונות בתו אם לוקח מעשה ידיה לעצמו. כמפורש בבבלי ב"ק פ' החובל דף פ"ז ובכתובות פ' נערה ואפי' למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ה"מ עבד כנעני אבל עבד עברי דכתיב כי טוב לי עמך עמך במאכל עמך במשתה לא וכ"ש בתו. ואע"ג דמסיק שם דהעדפה הוא של האב מ"מ כיון דתקנו רבנן דמעשה ידי האשה לבעלה תתת מזונותיה לית כאן העדפה ועוד יש לחלק:

אתא ר' יוסי וכו' מתה בעלה יורשה. פירשתי בקונטרס כגון שבעלה מוחזק בנכסי מלוג שלה. וקשה הא תפיסתו שלא כדין היתה ולויה יירשנה וכ"כ תוס' והרא"ש והרשב"א בפרקין ועי"ל דאיירי שנתקדשה לדעת וכנסה שלא לדעת ואביה כאן דכיון דשתיק איתנוחי איתנחא ליה הלכך אם מתה בעלה יורשה. מיהו הרא"ש כתב דגם בזה אפי' למ"ד אוכלת מודה דאם מתה אינה יורשה כמו בהלך אביה למדינת הים. ולכך לא הביא הרי"ף הני פלוגתייהו דרב הונא ור"י ע"כ. אך קשה כיון דאמרינן בש"ס דאפי' למ"ד נתקדשה לדעת והלך אביה למדינת הים ועמדה ונשאת אינה אוכלת מודה הכא דאוכלת דמדשתיק ניחא ליה משמע דה"ל כאלו ניסת לדעת ולמה לא יירשנה. ומדברי הרי"ף אין ראייה דכיון דס"ל שאפי' נתרצה האב בשעת מעשה לאו כלום הוא ממילא שמעינן דשתיקה לא מהני מאי קאמרת כיון דנתקדשה לדעת ה"ל כאלו אמר לה בפירוש הנשאי לו. הא ליתא שהרי כבר פסק הרי"ף הלכה כרב אסי דאף דנתקדשה לדעת לא הוה כאומר בפירוש הנשאי לו ושתיקה דשעת מעשה לא מהני ועיין בר"ן. והא דלא מייתי פלוגתייהו בנתקדשה שלא לדעת וניסת שלא לדעת לא ידעתי מאי קשיא ליה להרא"ש ז"ל דהא ודאי כ"ש הוא דלא מהני שתיקתו דאינו אלא ריצוי דלא מהני וזה ברור בדעת הרי"ף. דלתירוצו של הרא"ש קשה ה"ל לאשמועינן דאינו יורשה אפי' נתקדשה לדעת וניסת שלא לדעת ואביה כאן ולא אמרי' דה"ל כאלו אמר בפירוש הנשאי לו. מתני' בשאומר אי אפשי בזו אלא בזו וכו'. פי' בקונטרס והא דתנן עד שיהא באחת מהן ש"פ היינו עד שיהא באחרונה ש"פ. וקשה א"כ מאי פריך בסמוך ואין על ראשה בדא תנינן היתה אוכלת וכו' דלמא סיפא נמי ה"ק עד שיהא באחרונה ש"פ וי"ל דא"כ קשיא מאי אריא אוכלת אפי' מנחת נמי תנן ברישא עד שיהא באחרונה ש"פ אלא ודאי סיפא אפי' בקמייתא אם יש בה ש"פ מקודשת ומטעם דאכלה ואין הגזלה בעין מתקדשת

בה למפרע. מיהו קשה איך יחולו הקידושין בקמייתא אע"פ שאכלה בגזלה מ"מ כבר בטל איהו קידושין. הראשונים לכך נ"ל דגרסינן מתני' בשאמרה אי אפשי בזו וכו'. וכיון דבדידיה תליא מלתא כי הדרא ואוכלת חלו הקידושין למפרע. ועדיין הדבר צריך תלמוד. ועי' בבבלי בכתובות דף עב ע"ב בתוס' בד"ה לא תימא וכו':

דהוא פתר לה וכו'. כפי הגירסא שלפנינו משמע בשהיה לו בידה מלוה שלוה מאחרים וקדשה בה פליגי ת"ק ורשב"א אך אין נראה דא"כ היינו פקדון ועוד דא"כ מאי קאמר לעיל מלוה לאו לקידושין ניתנו וכו' לכך נראה עיקר כפי הגהתי בקונטרס:

ר"י בעי ניחא וכו'. וקשה מאי דוחקא דר"י דלא נשתייר במלוה ש"פ למה לא פי' הברייתא כפשטה שלא נשתייר בעין מהמלוה ש"פ אבל החוב שחייבה ליה הוא הרבה וי"ל:

בגזילה שאינו יכול להוציאה מידה. וקשה אי כשאין הגזלה בעין אפי' ביכול להוציאה מידה אינה מקודשת דהא לא עדיף מפקדון דבין לת"ק בין לראב"ש בעינן שנשתייר ש"פ ואי בשהגזלה בעין איירי אע"פ שאינו יכול להוציאה מידה מ"מ לא גרע ממלוה דמקודשת לכ"ע אם נשתייר ש"פ וי"ל דגרע ממלוה דאלו מלוה כל זמן שהוא בעין ברשות בעלים לחזרה קאי משא"כ בגזלה אך קשה לי למה לא משני מ"ד מקדשין בגזלה היינו בגזל דידה וכדאמרי' לקמן בשמעתין חטף הסלע מידה ונתנו לה ובשעת מתנה א"ל הרי את מקודשת לי ה"ז מקודשת ומ"ד אין מקדשין בגזלה היינו בגזל דעלמא דאינו יכול לקדש בו דלאו בידיה הוא. מתני' בשאמר לה בפקדון שיש לי בידך אבל א"ל בכל מה שהפקדתי בידך וכו'. כתב הרא"ש בפרקין הא דאמרי' בפקדון אם נשתייר ממנו ש"פ מקודשת היינו כשלא ידעה כמה הי' הפקדון ונתרצית להתקדש באותו פקדון הן רב או מעט אבל אם ידעה כמה היה הפקדון ונגנב או נאבד אינה מקודשת וכו' ע"כ. ותימא דמדברי ר"י משמע מפורש דאפי' ידעה כמה היה הפקדון אם לא אמר בכל מה שהפקדתי בידך אם נשתייר ש"פ מקודשת וכ"כ הרשב"א וצ"ע:

האיש מקדש. וידא אמר דא וכו'. נראה לי' דה"ג והלא אחד הוא שוחט וכו' אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו א"ר יוסי שנייא היא וכו' אבל אינו מפריש שלא מדעתו ווידא אמר דא ויקחו וכו' וה"פ ר' יוסי קאמר דאיצטרך קרא ושחטו אותו שאדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו ופריך א"כ לרבי יוסי שליחות מנ"ל וקאמר דיליף מויקחו וכן הסוגיא ברוב המקומות ועי"ל דה"פ ולאיזה צורך אמר דילפינן שליחות מויקחו וגו' ומשני ר' יוסי דמושחטו אותו ליכא למילף וכדמסיק:

תנהו לעני ה"ז מקודשת. כתב הרשב"א בחידושיו דף ח' דוקא סלע שאין אדם מחוייב ליתן מתנה מרובה כזו לעני בפעם אחת אבל מתנה מועטת לא דקאמרה כי היכי דמחייבנא ביה אנא חייב נמי את. ואפי' בעני שאינו סמוך עליה איירי. ובשאמרה תנהו לעני ואתקדש לך איירי דמקודשת מדין ערב וכדמסיק נעשה כזוכה העני לאשה וכו'. ואפשר דר' פנחס דאמר ואתיא או כר"ז וכו' פליג אר' אבהו ולר' פנחס אפי' לעשיר נמי מקודשת מדין ערב ועני דנקט אורתא דמלתא נקט א"נ לעני וכ"ש לעשיר דלא מחייב ביה כלל ע"כ. וכתב עוד שם הא דקאמר נעשה כזוכה לעני וכו' לאו זוכה ממש אלא עשאוהו כזוכה לאשה כדין למה שזוכה לחייב בקבלתו את הערב. והלכך בחרש שאינו בר זכיה א"א לה להתתייב מדין ערבות בקבלתו. והריטב"א שכתב אפי' זרקו לים על פיה מקודשת מדין ערב. והירושלמי שכתב הטעם שנעשה כזוכה לעני וכו' ולא מדין ערב פליג אגמרא דילן ע"כ ע"ש. ודברי הריטב"א נראין. שלא הוזכר בפוסקים דין הערב בעד חרש וקטן שהוא פטור וצ"ע בש"ס ופוסקים:

לא משום שביעית כפירושי בקונט' כן פירש"י במסכת ע"ז דף כג. אך קשה מאי קמשמע לן פשיטא שמותר ליקח בגדים וכלים מהחשוד על השביעית ולא חיישינן שמא יקחו בהדמים פירות שביעית. וע"ש בתוס' לכך נראה לי דאיירי דומיא דסיפא שאומר להם שיאכלו בדינר זה אצל חנוני פלוני החשוד על השביעית ואינו חושש משום שפורע חובו מדמי שביעית שהרי כבר פרע להם הדינר וכן לענין מעשרות ויין נסך:

רוצה היא שתהי' מקודשת לו ויהא חייב לה סלע. כתב בא"ע בש"ע סי' כ"ח בהגה ס"ב גזל את האשה וכו' ה"ז מקודשת וצריך לשלם לה גזילתה ע"כ. ותימא הרי דעת רש"י והרמב"ם שנתקבלה פרעונה ונתקבלה קידושיה וכמ"ש הרשב"א בחידושיו במכלתין דף י"ג ולמה לא כתב בלשון ויש אומרים. וע"ק למה לא כתב גם בסעי' ג' גבי אם החזיר לה החוב שצריך לשלם לה חובה שלדעת הרשב"א והר"ן אף בחוב הדין כן וצ"ע:

הילך סלע זו וכו' רצת מקודשת. וקשה מ"ש מחטף הסלע מידה דאמרי' לעיל דמקודשת שרוצה היא שתהי' מקודשת ויהא חייב לה סלע וי"ל הא כבר שניא לה בבבלי ומוקי להאי דחטף הסלע בדשדיך והך דהכא בדלא שדיך א"נ יש לומר הכא איירי בשהגיע זמן הפרעון ומסתמא ניחא לה שיפרע בזמנו אבל בחטף סלע מידה כיון דמקדשא לה לא איכפת לה אם ישלם לה מיד או לאחר זמן:

ואשה דרכה להקנות לחצאין עיי' פירושי בקונטרס ועוד נראה לי לפרש דבניחות' קאמר דאשה דרכה לקנות לחצאין וכדא"ר יוחנן לקמן פ' האומר דקידושי מאה תופסין בה וכ"ה הרשב"א בחידושיו דף ז' עי"ש. ור' יותנן מעיקרא הוה ס"ל כרחב"י וקאמר הש"ס

דר' חגיי ור"י תרווייהו אמרו דאשה אין דרכה לקנות לחצאין ולית להו הא דאר"י קידושי מאה תופסין בה א"נ קסברו דלא שייכא כלל בדר"י וכמ"ש הרשב"א בחידושיו לגיטין ר"פ בתרא ע"ש. ולא ידעתי למה כתב כאן בקידושין דף ז' שצ"ע ע"ש:

הלכה ב

ניחא כהן ונמצא לוי וכו'. גירסת הרשב"א בחידושיו לוי ונמצא כהן יכולה למימר לא הוה בעינא טרחות' דכהונתא עני ונמצא עשיר יכולה למימר לא בעינא שיהא רוחו רב אצלי ע"כ. וגירסא שלפנינו נראה עיקר דלא פריך אלא לר"ש דלא פליג בסיפא:

ניחא בן כרך ונמצא בן עיר. רש"י פי' במתני' בן כרך ונמצא בן עיר אע"פ שהטעה לשבחו טעות הוא ע"כ. ותימא שהוא נגד הירושלמי וגם בבבלי בכתובות דף ק"י מפורש דאף בכרך ונמצא בן עיר נמי הטעם לגריעותא וכמ"ש בקונטרס:

כיני מתני' בת לגודלתיך וכו'. מכאן משמע דמגודלת כולל שתי לשונות בת מגדלת שער ושחפה חשובה והוא כפירש"י והר"ח שכתבו תוס' בפרקין דף מ"ט בד"ה מאי מגודלת:

הלכה ג

מתני' דלא כר' לעזר. ולפי מאי דקאמר בבבלי בגיטין פ' התקבל דלא פליג ר"א אלא באשה דבע"כ מתגרשת אבל איהו דמדעתי' מגרש קפיד א"כ אף הכא בקידושין לא פליג. מיהו בירושלמי דגיטין מפורש דר"א אף ברישא פליג ע"ש:

הלכה ד

אבל אם קדשה סתם וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו כתבתי בכתובות פ' המדיר בתוספות שם:

אפי' קידשה ע"ת וכנסה ע"ת. מכאן ראיה למ"ש תוס' בכתובות פ' המדיר דף ע"ג ע"א בד"ה אלא טעמא וכו' דלרב אפי' בקידשה וכנסה ע"ת צריכה גט ע"ש. מיהו בירושלמי בכתובות הגירסא ואר"ת בשם ר"י וצריכה גט אפי' קידש ע"ת וכנסה סתם:

גירשה מן האירוסין מה אמר בה רשב"ל. מדלא קמיבעיא ליה אפי' אליבא דר' יוחנן אם היא צריכה גט. ש"מ דפשיטא לי' לש"ס דצריכה גט והא דתנן במתני' כנסה סתם לרבותא דאפ"ה לית לה כתובה וזהו דעת הרמב"ם פ"ז מה"א ועיי' בר"ן בכתובות וע"כ צ"ל כן דהא אמרי' בסמוך לר"י אפי' כנסה ע"ת צריכה גט וקשיא א"כ ליתני במתני' כנסה ע"ת אלא ודאי דעיקר רבותא דמתני' דאין לה כתובה ועמ"ש המהרש"א שם בתוספות:

הלכה ה

קנו לחומרין. נראה דר"י לטעמי' דאמר לעיל אפי' קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה משום דס"ל דספיקא הוא אי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות מכאן ראיה

לדעת הפוסקים דכל היכא דאמרי' דצריכה גט משום אין אדם וכו' אינו אלא מספק ונ"מ אם קידשה אחר צריכה גט משניהם. ועי' בראש"ש ובר"ן פ' המדיר. מיהו איכא למימר דטעמא דר' יוחנן דאימר אחולי אחיל לתנאי' אבל לטעמא דאין אדם וכו' מדאורייתא בעי גיטא וצ"ע וע"ש בקונט' בסמוך שתי לשונות לפרש דברי ר' יודן:

דלא כר"ש. וקשה הא אפי' כת"ק דר"ש לא אתיא דכ"ע מודו דאם לא בעלו אינה מקודשת ואמאי הא הוה מעשה קידושין קודם לתנאי ועוד הא לא בעינן שיעשה המעשה קודם לתנאי אלא שבשעת אמירת התנאי צריך שיאמר התנאי קודם למעשה דומיא דבני גד וב"ר ובכל התנאים השנויי' במשנתינו משמע שהיה המעשה קודם וכן מוכח מהא דתנן אף על פי ששלח סבלונות וכו' דאתייא ככ"ע וי"ל:

בקידושי מלוה לחומרא. כולא סוגיין איכא לפרושי בקידושין שהיה מעשה מתחלתו ואחר כך התנאי ובמלוה שא"ל הריני מלוה לך על תנאי כך וכך וכן כולם. אך אין לשון הש"ס משמע כן וכאשר פירשתי בקונטרס עיקר וכן פירש הרשב"א:

הא אם יש לו יין חייב. כתב הרשב"א בפרקין ונראה לפ"ז דמה שאמרו במטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע דוקא בשחוזר בו הלוקח אבל המוכר א"א לו לחזור ומלוה עדיפא מנתינת המעות דלקנות במלוה מלתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחי לא גזרו בה רבנן אלא שעדיין יש להתיישב בפי' הירושלמי דאיך אפשר שאין מוסרין את הלוקח אפי' למי שפרע והמוכר יהא חייב להעמיד לו מקח ע"כ. ולפי מה שפירשתי בקונטרס אין מקום לקושייתו. אך קשה דא"כ הל"ל ובמטלטלין קנה. לכך נראה לפרש הא דקאמר ביקש להעמיד לו מקחו הייני דומי' דמתני' דפ' איזהו נשך שא"ל ליתן חטים עבור הלואתו ואחר כך א"ל שיתן לו יין תמורת החטים ופשיט ממתני' דחייב ליתן לו. ודוקא היין שקנה תמורת החטים הוא דחייב ליתן לו דקנאו תמורת החטים וה"ל מלתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן וקונה בכסף לחוד אבל החטים אף על פי שיש לו אינו חייב ליתן נו שהרי לא קנאם אלא תמורת המלוה וזהו מלתא דשכיחא. ולכך תני ר"ח חייב ליתן לו היין. וזו היא דעת רוב הפוסקים וכמ"ש בש"ע ח"מ סי' קצט סעי' ב' ע"ש. ונראה שגם רש"י סובר כן שפירש בב"מ דף סג ע"א בד"ה יש לו מותר ולא אמרי' דלא כאיסרו הבא לידו היכא דיש לו דזכי בהו האי דהשתא ואף על גב דלא משיך כי מוקרי ברשותי' מוקרי ולא ה"ל רבית הואיל ואם בא לחזור קם עלייהו במי שפרע ע"כ. מיהו מדברי רש"י נראה שגם בחטים איכא מי שפרע אם יש לו. וכ"כ הט"ז והש"ך בשמו ביו"ד סי' קסג סעי' א' ע"ש. ואני תמה שלא הביאו הפוסקים דעת רש"י בח"מ סי' קצ"ט. וא"ת א"כ איך קאמר ר"י ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע הא אם לא

קנה הלוקח החטים אפי' למי שפרע איך יקנה היין גמור י"ל כל היכא דה"ל מחמת מכר ה"ל כאלו החליפו שור בפרה דכיון שמשך האחד נקנה השאר בכל מקום שהוא אבל במעות הלואה ליכא למימר הכי. וחילוק זה כתב הה"מ פ"ה מה"מ. מיהו סוגיין דלא כהרמב"ם שסובר במטלטלין איכא מי שפרע בקונה במלוה מעות אבל הקונה בחוב הבא מחמת מכר קונה לגמרי ע"ש. וראיית הרמב"ם מהה' דאיזהו נשך דמפרש כפירש"י דברשותי' מוקרי הואיל ואם בא לחזור קים עלייהו במי שפרע וכיון דקנין גמור הוא א"כ כשהחוב הוא מחמת המכר קונה לגמרי כדין חליפין או כמלתא דלא שכיח דלא גזרו ביה רבנן. ואף דברי רש"י יש לפרשם כך. והא דקאמר דקים עליה במי שפרע היינו אחטים שבאים מחמת מלוה מעות דבברייתא דר' אושעי' קתני וכולן אם יש לו דקאי נמי אחטים ומה שהשיגו הראב"ד מסוגי' דקידושין דף מ"ז ושוין במכר שזה קנה ואי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קני י"ל דהך סוגי' אזלא אליבא דאביי דמוקי למתני' דפ' איזהו נשך במילי אוחרי וקמ"ל מתני' דלא מיחזי כרבית דזוזי יהיב ליה ופירי קשקיל מיני' אבל לרבא דקאמר טעמא דלא אמרי' דלאו כאיסרו הבא לידו דמי ע"כ לומר דקנין גמור הוא. וכן מראין דברי רש"י וזה ברור:

ערוה שאינה ערוה וכו'. וא"ת מאי קמ"ל מתני' היא אין האחיות מקודשות אבל נכריות מקודשות וי"ל דמתני' איכא לאוקמי באומר הראויה לי מכס תתקדש לי אבל בסתמא לא קמ"ל ר' יודן דאפי' האומר סתם אחת מכם תתקדש לי אפ"ה שאינה ערוה מקודשת:

הלכה ו

ואין קידושין תופסין בעריות. וקשה הא מפורש תנן לקמן פ' האומר כל מי שאין לו עליו קידושין וכו' ואיזה הבא על אחת מכל העריות שבתורה לכן נ"ל דמפרש למתני' באומר אחת מכם תתקדש לי וקאמר דאין קידושין תופסין בעריות דה"ל קידושין שאין מסורין לביאה ולא הוו קידושין וז"ל הרשב"א בחידושיו אמר רב ש"מ ממתני' ד' ובירושלמי ש"מ ה' הני ד' דהכא ועוד אחרת שחמש נשים מתקדשות כאחת ורב דלא מני לה דלמא משום דפשיטא ליה ולא אצטריכא ליה למילף ממתני' ע"כ. ש"מ דס"ל דקידושין שאין מסורין לביאה אחת מחמש הוא וכפי פירושי בקונטרס. אך קשה א"כ אינן אלא די דכיון דאיירי באומר אחת מכם תתקדש לי א"כ אין להוכיח דאשה נעשית שלית לחברתה ואפי' במקום שנעשית לה צרה שהרי זו המקבלת התאנים נעשית צרה לאחת מהם. לכך נ"ל דמוקי למתני' בבת אחת שקידש שתיהן הא קידש אחת מהן מקודשת אע"ג דלא פירש וש"מ דהוו קידושין. אבל קשה שרש"י פי' בד"ה מספקא ליה וכו' ולהכי אמר רב ש"מ ממתני' ד' דודאי קידושין שלא נמסרו לביאה נמי ש"מ אבל לא היה לו

לפרש וכו' ע"ש. וכבר אמרנו דכי מוקמי' מתני' בשלא קידש אלא אחת לרב אינן אלא שלש וצ"ע. גם ממ"ש הרשב"א דבירושלמי קחשיב הני ד' האמורי' בבבלי מוכח דגרסי' ואין מקדשין בגזלה. וכמו שהגהתי בקונט'. ודלא כמ"ש בהגהת משנה למלך פ"ה מה"א בהגהותיו והקשה מגי' שלפנינו בשני מקומות ע"ש. וכן משמע לקמן סוף הל' ט'. וכ"ה בפ"ק דמכלתין. שחט שתי חטאות כאחת. פירשתי בקונט' ששחט וזרק דמן והעלה אימוריהן כאחת. דאלת"ה אלא ששחטן כאחת ודאי שאסור לזרוק דמן של שניהן דהכי תנן בפ"ק דמעילה אר"ע והרי המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות לא כשם שדמה פוטר את בשרה ממעילה כך פוטר את בשר חברתה וא"ר לעזר לא אר"ע אלא בבת אחת אבל בזה אחר זה לא הרי דסובר ר"ע שאינו זורק אלא אחת מהן. ודוחק לומר הא דקאמר המזבח בורר את הראוי לו היינו שזורק אחת מהן דא"כ אין המזבח בורר אלא הכהן הוא הבורר. ומשמע נמי דשחטן בבת אחת בסכין ארוכה דומיא דקידושין. ותוס' במסכת מעילה דף ז' ע"א בד"ה לא אר"א וכו' נסתפקו בזה ע"ש:

ופסחים לא כיפר. וא"ת הא תנן בפסחים פ' האשה שכח רבו מה אמר לו שניהן יוצאין לבית השרפה ופטורים מלעשות פסח שני ש"מ אע"פ שנמנה על שני פסחים כיפר ופטור מפסח שני ויש לומר הך מתני' אתיא כר' נתן דאכילה לא מעכבי וכן מפורש בירושלמי פסחים פ"ח ה"ב והא דר"י דהכא דלא כר' נתן כדמסיק:

הלכה ז

מחלפא שיטתיה דר"י בן פזי וקשה הא מתני' דמעשר שני רישא כר"מ דתנן מע"ש אין מוכרין אותו דממון גבוה הוא אם כן סיפא נמי כר"מ דקסבר המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אינה מקודשת הלכך מפרש למתני' דהתם בכור חי ולא שחוט ומודה ר"מ דמחיים בקדשים קלים מקודשת כר"י הגלילי דאמר ממון בעלים הוא ומתני' דהכא לאחר שחיטה אייריי מדקתני המקדש בחלקו וכדדייק בבבלי אמשנתינו. וא"ל אם כן מ"ש דתנן התם בכור מוכרין אוחו תמים חי הא בכל הקדשים נמי כן הוא דאיכא לאוקמי כאבא יוסי בן דוסתאי דאמר לא אמר בן עזאי דקדשים קלים ממון בעלים הוא מחיים אלא בבכור בלבד ויש לומר אי כר"מ אפי' מחיים נמי לא דהא אמר ר"י בן פזי דר"מ יליף ליה כל הקדשים ממעשר בהמה ובמעשר בהמה אפי' מחיים נמי לא כדתנן התם בסיפא מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי אך קשה דלמא שאני בכור דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דבשרו אסור לאחר שחיטה ממילא שמעי' דמחיים שרי דאל"כ ל"ל קרא הא איכא למילף ממעשר בהמה כדילפינן מיניה כל הקדשים וע"ק

למאי דאמרינן דר"מ כבן עזאי ס"ל ומרבי' בכור מקרא דכתיב ומעלה מעל בה' דממון בעלים הוא מחיים אבל לא שאר כל הקדשים כדפירש"י התם דשאני שלמים שהן טעונים סמיכה ונסכי' ותנופת חזה ושוק משא"כ בכור ומעשר אע"ג דשוה לבכור בכל אלה מ"מ מפורש ביה קרא דאינו נמכר אם כן הא דאר"י בן פזי דר"מ יליף כל הקדשי' ממעשר בהמה לאו מבכור אייריי:

במקדש בחיי' וכו'. וקשה אם כן מתני' דמעשר שני רישא ר"מ וסיפא רבנן ונראה דבהכי פליגי ר' לעזר ורבי יוחנן דר"ל קסבר דהדר ביה ר"מ והודה לר"י כי היכי דתיקום רישא וסיפא דמתני' דמ"ש בחד תנא ור' יוחנן סבר אין דרישא ר"מ וסיפא ר"י ודוחק וע"ק למה תהא מקודשת במקדש בחיי' מי יימר שיגיע לו חלק השוה פרוטה ומי יומר שלא יפול בו מום ולא יגיע על חלקו שום דבר או שמא ימות ויקבר:

היידא מחלוקת. וקשה למה לא קשיא לי' לר' יוסה אף על ר' לעזר דאמר חוץ משירי מנתות ול"ק נמי וחוץ ממעשר שני דהא לרבי מאיר תרוויהו ממון גבוה הם ולית ליה זכייה בגוייהו:

במה קידשה. וקשה הא לכ"ע אינה מקודשת אלא אדר' יהודה פריך ואשה בעזרה מנין ויש לומר אברייתא קאי דתני' ר' יהודה אומר מקודשת ור' יוסי אומר אינה מקודשת וכ"ה בבבלי:

וקשיא ויש חטאת קריבה עולה וכו'. הרשב"א בחידושיו מעתיק דברי הירושלמי כאשר הם לפנינו וגירסתי שבקונ' עיקר שכן היא במסכת שקלים ולולי כן היה נ"ל להגיה כל דברי ר"ז בתר תירוצו דרב אחא בר יעקב. ומאי דמשני תנאי ב"ד הוא על המותרות נ"ל דקסבר ר"ח דבכל השופרות לא היה רק מותרות וכן מפורש בדברי הרמב"ם פ"ד מה' שקלים ע"ש ובכ"מ אך ביומא דף נ"ה ובפסחים לא משמע כן. גם קשיא לי אם כן כל השופרות הללו למה לי וצ"ע ועיין מ"ש שם בשקלים בתוספות:

הלכה ח

המקדש בערלה וכו'. כחתו תוס' דף נו בד"ה המקדש והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דקסבר כר"י הגלילי דשרי בהנאה ע"כ וקשה הא בר"פ כל שעה תנן עבר זמנו אסור בהנאתו וקשיא סתמא אסתמא. וא"ל דלאו דוקא קאמרו דקסבר כר"י הגלילי אלא ה"ק הך מתני' שנויה כך"ע דהא מפורש בבבלי דמתני' דהכא לאו כ"ע היא דקאמר מתני' דלא כריב"י דאמר בשר בחלב מותר בהנאה. עוד דבבבלי פסחים דף כב קאמר דר' יהודה סובר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאוריי' ומחני' כמ"ד דאו' כמפורש בבבלי דף נח

וצ"ע. גם מ"ש רש"י בפסחים שם בד"ה חולין שנשחטו בעזרה לאו דאו' בפ"ב דקידושין איפליגו בה ע"כ. תימא הא מסיק בבבלי דליכא מ"ד דלאו דאו' וצ"ע:

ע"ד דר"ל ניחא. וקשה לדידיה מי ניחא הא איהו דאמר לעיל דלאחר עריפה לד"ה אינו פדוי ודוחק לומר דהא דיליף גז"ש ניחא לר"ל אבל הא דמתיר ר"ש קשיא ליה לכן נ"ל דה"ג פער חמור אסור בהנייה ור"ש מתיר עריפה עריפה וכו' וכ"ה בבבלי דף נ"ד. אך קשה א"כ מאי קשיא ליה לר"י דלמא איצטרך גז"ש לר"ש דמודה דלאחר עריפה אסור מגז"ש וא"ל כיון דיליף גז"ש מעגלה ערופה אם כן אף בחיי' אסור דומיא דעגלה ערופה כמפורש בבבלי דא"כ אף לר"א קשיא ועוד לפ"ז אף לרבנן צריכי למילף מיניה דמחיים אסור ויש לומר כיון דלא נזכר בברייתא דר"ש אוסר לאחר עריפה לא מסתבר ליה למוקמי גז"ש דצריכה לר"ש ועי' בבבלי שם:

בשאין דמיהן. גירסת הרשב"א והרא"ש והר"ן אר"ח אמר ר' זעירא לפי שאין דמיהן אר"ח זאח אומרת שמקדשין בגזלה. ופירשו לפיכך היא מקודשת לפי שאין תופסין דמיהן לאיסור וה"ל גזל בידו וא"ח שמקדשין בגזלה. ומפני כך אמרו שהירושלמי פליג אבבלי בכמה דברים ע"ש והגירסא שלפנינו נראה עיקר כדי להשוות התלמודיים וגם בפ"ק דמכלתין ובפרקין בכמה מקומות נראה מפורש דקסבר הירושלמי דאין מקדשין בגזלה. והרב בעל משנה למלך בפ"ה מה"א האריך בפירוש סוגיין כפי גירסת הראשונים ע"ש. ובהגהות שם פירש הגירסא שלפנינו בשני פנים ע"ש ואינן מחוורים. ופירושי שבקונט' נראה עיקר ועי"ל הא דקאמר בשאין דמיהן היינו בשהודיע למוכר שהן איסורי הנאה אם כן מסתמא נתן הדמים במתנה:

הלכה ט

תדע לך שהוא כן וכו'. וקשה תיקשי הך לר' יוחנן ובבבלי בנדרים דף פה מסיק מכח קושיא זו דמתני' אתיא כמ"ד טובת הנאה ממון ויש לומר דקסבר ר' יוחנן דשאני קונמוח הואיל וויתור אסור בהן אף טובת הנאה אסור דהא מיהת יכול לבוא לידי ממון ע"י ישראל שיתננה לבן בתו הכהן כ"כ הלח"מ בפרק ה' מה' אישות ע"ש. מיהו דברי הבבלי צ"ע. ועמ"ש בסוגיא זו בנדרים פרק א' הלכה ג':

הדרן עלך פרק האיש מקדש

פרק ג

הלכה א

האומר. ה"ז זריז ונשכר. פירשתי בקונט' כיון דקעביד מצוה נקרא זריז כן משמע בבבלי בחולין פ' אוחו ואת בנו ע"ש:

אף לעושה עליו חבילה. י"מ חבילה לשון סחורה א"נ חבילה ממש כגון שבא חבירו לזכות בחבילה מן ההפקר וקדם זה ונטלה ושניהן אינן מחוורים ופירושי שבקונט' נ"ל עיקר:

לא הוחזק השליח בעדים. פירושי בקונטרס הוא פי' הר"ן לשיטת הרמב"ם אבל הראב"ד פי' לא הוחזק היינו שלא נתפרסם במקום האשה שעשאו שליח בעדים אבל באמת נעשה שליח על ידי עדים וכן פירש כל הסוגיא. והרא"ש כתב ואינו מובן לי דנהי דהוחזק השליח בעדים האיך נתקדשה לראשון הרי עומד וצוח אף על פי שמינני שליח בפני עדים חזרתי משליחותי וקדשתי לעצמי ובריא נמי למה הותר המשלח בקרובתיה הרי הוא אומר שעשאו שליח וגם האשה אומרת שנתקדשה לו ומאי נ"מ במה שלא הוחזק השליח בעדים הרי הודה שעשאו שליח וצ"ע ע"כ. לכך נראה לי דאיירי כשקדשה בסתם והיא יודעת שפלוני עשאו שליח וכמו שכתב הראב"ד הלכך כשלא הוחזק השליח בעדים ולא נתפרס' הדבר משום חשש הרואין השליח אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרובי הראשון הואיל שהיא אומרת שנתקדשה לו והראשון מותר בקרובותיה שהרי השליח אומר שחזר משליחותו ואם אמרה איני יודעת חזקה לשני כיון שאין השני כאן ולא הוחזק השליחות בעדים ולית כאן חשש הרואים לאסרה בקרובי הראשון ומן הדין נמי אין לאסרו שהרי חזר השליח משליחותו אבל כשהוחזק השליח בעדים חזקה לראשון והשני מותר בקרובותיה דכיון דנתפרסם שהוא שלוחו של הראשון אין כאן חשש הרואים ומן הדין אין קידושיו קידושין שאין המעשה מוכיח שנתקדשה לו ומה שהוא אומר לעצמי קידשתי ה"ל דברים שבלב ואם אמרה איני יודעת שניהם נותנין גט מהשני צריכה גט מספק שמא נתרצתה לו וה"ל קידושין ומהראשון מחשש הרואים שהרי נתפרסם השליחות בעדים וכן נ"ל נכון וברור ובזה מיושב תמיהת הר"ן על הראב"ד ע"ש. והד"מ והפרישה והב"ח תירצו דכשהוחזק בעדים אמרי' חזקה שליח עושה שליחתו וכשלא הוחזק בעדים לא אמרי' חזקה שליח עושר שליחוחו ע"ש. ודבריהם תמוהים בעיני הא קיי"ל דשליח עושה שיליחותו אפי' לא נעשה שליח בעדים. ועוד לדבריהם אף כשהיא אומרת שנתקדשה לשליח נימא חזקה שליח עושה שליחותו ומשקר במאי דאמר שלעצמו קידשה ודוחק לומר דאיירי שיש עדים גם לא נזכר מזה

בכל דברי הראשונים מאי אית לך למימר דאיתרע חזקתו אם כן ה"נ איתרע חזקתו. ועוד קשה הא לענין דיני ממונות מפורש בח"מ סי' קפ"ג דיכול לומר לעצמי לקחתי וכן מפורש במתני' לענין מציאה וצ"ע. ועיין בתשו' מהר"ם בר ברוך הקטנים סי' כ"ו דלא אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו אלא באיסורא שלא יהא המשלח חוטא כי הוא סומך עליו אבל בממון לא ע"ש וזה ממש כדברינו:

לפיכך אם מת וכו'. וכתב הר"ן שהרשב"א חולק אהירושלמי והביא ראיה מהא דגרסי' בבבלי בפרקין לא בא אחר וקדשה וחזרה בה מהו ריי"א חוזרת דאתי דבור ומבטל דבור ובודאי כשחזרה בדבר בטלה קידושין הראשונים לגמרי וכ"ש כשפשטה ידה וקבלה קידושין משני דאחי מעשה ומבטל דבור ע"כ. ול"נ דלא דמי דמן הסתם אמרינן איתתא בכל דהו ניחא לה אלא שהשני הוא נוח לה אבל לא דחאה הראשון לגמרי ודעתה כשיתבטלו קידושי השני יחולו קידושי הראשון אבל כשחוזרת מהראשון בפירוש דחזינן דלא ניחא לה ביה ודאי דבטלו קידושיו לגמרי. ואף תשובת הר"ן נוטים לדברינו. למה שהביא הרשב"א עוד ראיה מדאמרי' ביבמות כיצד היא ממאנת אומרת איני רוצה בקידושין שקדשני אמי ואחי ושיילינן התם עמדה וקדשה עצמה מאי ומסקינן דהן הן קידושין הן הן מיאונין ע"כ. ול"נ דודאי מיאון הוא זה אלא מאן לימא לן דאם נתבטלה קידושי שני שאין קידושי הראשון חוזרין וחלין ומי עדיפא מנדון דידן ומטעם שכתבנו. והר"ן השיב בענין אחר ע"ש:

תיפתר שמת השני וכו' לא חלו עליה קידושי הראשון. פירשתי בקונט' שאין קידושין תופסין ביבמה. כן כתב הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן וסיים שם ואנן דקיי"ל כשמואל דאמר יבמה שנתקדשה צריכה גט הא נמי צריכה גט מראשון שאין זיקתה מונעת קידושי הראשון ע"כ וקצת קשה הא גם בירו' בפרקין איתא לדברי שמואל דצריכה גט וה"ל לש"ס למימר דאליבא דרב הוא דקאמר הכי מיהו בפרקין משמע דר' יוחנן קסבר דאין קידושין תופסין ביבמה וסוגיין לר"י אזלא אך נ"ל דהכא אין הטעם משום שאין הקידושין תופסין ביבמה אלא משום דכיון דחזינן שקבלה קידושין מהשני וחזרה מקידושי הראשון אע"ג דלאו חזרה גמורה היא מ"מ כל זמן שמצאה מקום שיהיו קידושי השני קיימים אינו תלין קידושי הראשון וכ"ש לפמ"ש לעיל בפרקין בתוס' בד"ה לפיכך וכו' ע"ש והבן כי נכון הוא:

תיפתר ד"ה ובשדה מקנה. וקשה התם שאני שתחילת קנייתו לא היתה אלא עד היובל ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ויש לומר הא מיהת מצינו שיוצא מהקדש בלא פדיון:

הדא דאת אמר מקודשת בקידושי כסף וכו'. וקשה הא אמרי' בכמה דוכתא בש"ס דהוקשו הויות להדדי אם כן מהיכי תיתי לחלק ועיין במשנה למלך פ"ז מה"א הלכה י':
מה בגירושין אינה מגורשת וכו'. הר"ן פסק דמגורת מספק וה"ה דמקודשת מספק. ואפשר דגם הירושלמי סובר כן מיהו הר"ן לא פירשו כן:
לשייר לו גיזה ועבודה. וקשה אלו אמר הרי זו עולה על מנת שגיזה ועבודה שלי מי אמר כלום אם כן אף זו שהיא כאלו הקדישה מעכשיו לעולה למה יהא מותר בגיזה ועבודה ויש לומר דכולי האי לא מחמרינן לאסרה אף בגיזה ועבודה ודוחק:
תלוש מן הקרקע הזה וכו'. עיין מ"ש לעיל בפ"ק בתוס' בד"ה תלוש וכו':
אית תניי תני הראשון ביום וביומיים וכו'. בבבלי בב"ק פ' החובל מוקי פליגתייהו בקנין פירות אי כקנין הגוף הוא דמ"ד הראשון וכו' קסבר קנין הפירות כקנין הגוף דמי ומ"ד השני קסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ומ"ד שניהם ישנו וכו' מספקא ליה קנין פירות אי כקנין הגוף הוא או לא ומ"ד שניהם אינן וכו' קסבר דמיעטן קרא דכתיב כספו המיוחד לו:
מ"ד זה וזה ביום וכו'. פירשתי בקונטרס ופטורין מספק דספק נפשות להקל. דכתיב ושפטו העדה כן פי' הרשב"ם וכתבו תוס' בב"ב דף נ' ואין נראה דבלאו הכי נמי לא קטלי' מספק דאפי' ממונא לא מפקינן מספיקא ע"כ. ולא ידעתי מאי קשיא להו הא ודאי נ"מ טובא דאלו לטעם תוס' אלו קטל איניש אחרינא את זה שהרג לעבדו לא קטלי' ליה דמצי למימר גברא קטילא קטלתי אבל לטעם הרשב"ם דמדאו' פטרו ליה בי דינא אלו הרגו אדם לאחר שיצא מב"ד זכאי חייב מיתה. ומה שפירשתי בקונט' בלשון אחרון קשה מהיכא תיתי לן לומר דלא קפיד קרא אתרווייהו שיהא תחת ידו וגם כספו דהכי משמע פשטא דקרא ואין זה בכלל ושפטו העדה והצילו העדה להוציא קרא מפשטיה לכך מוכרח הבבלי לומר דמספקא בקנין פירות. ועיין בתוס' בב"ב בדף הנ"ל בד"ה קסבר וכו'. בת כהן לישראל תאכל בתרומה. כתב הר"ן מצאתי להרמב"ם בפי' המשנה שכתב ואמר בת ישראל לכהן תאכל בתרומה חוזר על בבא הראשונה שאמר הרי את מקודשת לאחר ל' יום שהיא אוכלת בתרומה כל ל' יום ואם אמר מעכשיו ולאחר ל' יום אינה אוכלת בתרומה מעת שקבלה הקידושין ע"כ ונראה שגורם ברישא בת כהן לישראל תאכל בתרומה ומפרש כשלא בא אחר וקדשה וסד"א כיון שקבלה הקידושין לאחר ל' יום אף מהיום לא תאכל בתרומה משום דמחלפא במקודשת מעכשיו ולאחר ל' יום דאף מעכשיו תאכל קמ"ל דלא ע"כ. והנה מ"ש שהרמב"ם גורם ברישא בת כהן לישראל

כן הוא מפורש בפירוש המשניות שלנו. מיהו מסוגיין מוכח דהגירסא שלנו עיקר דהא קאמר דמתני' איירי בשהשני כהן הרי דקאי אסיפא. לכן נ"ל הגהתי שבקונט' עיקר:
לכן צריכה אפי' כשקדשה השני קידושין גמורים. בקונט' פירשתי שני פירושים. וללשון הראשון קשה הא בשקדשה השני על תנאי דמקודשת ואינה מקודשת וקמ"ל דספיקא הוי או חזרה היא או תנאה או דהראשון שיורי שייר וכדאר"י ויש לומר דמסיפא שמעינן דספיקא הוא דתנן בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ולמה ליה למתני בסיפא ובא אחר וקדשה תוך ל' יום אלא ודאי דקמ"ל אפי' קידשה השני קידושין גמורים. וניחא נמי בהא מאי דקשיא עוד למה הביא דברי ר"ל תוך דברי ר"י. דלפמ"ש פליג ר"ל אר"י דלר"י דאמר קידושי ק' תופסין בה לאו ספיקא הוא דאם כן לא שייך למיתני תופסין דאין תפיסה אלא באחד מהן וכן כתב רש"י ותוס' ולר"ל ספיקא הוא. מיהו קשה דבסמוך משמע דאף ר"ל סובר דקנויה ומשויירת ואפי' קידושי ק' תופסין בה ולאו ספיקא הוא וכדשני וכי יש נפשך בעריות וכדמסיק ויש לומר דר"י בר טבליי לר"י הוא דפריך ור"ל לדבריו דר"י הוא דקאמר ודוחק. וללשון השני שבקונט' קשה אם קידשה השני קידושין גמורי' למה יתפסו בה קידושי מאה הא השני לא שייר מידי:
לאחר שלשים קונה קנין גמור. וקשה כיון דצריכה גט מיהת משני למה תהא מותרת לו לאחר שנשאת לאחר וי"ל דקסבר ר"ז כיון שאין הקידושין של השני חלין אלא על מקצת השיור לא מיקרי בעלה שאין כאן לא התחלה ולא סוף ולא קרינן ביה לא יוכל בעלה הראשון וגו'. והרשב"א בחידושיו כתב וקשיא לי דאם כן דאינן נגמרין עד לאחר ל' יום אם מת תוך ל' לא תהא זקוקה ליבום ולישנא דר"י קידושי ק' תופסין בה ואם מת חולצת או מתיבמת ועוד האריך ע"ש ולענ"ד אין לדחות דברי ירושלמי בזה דודאי מודה ר"ז דאם מת בתוך ל' שחולצת או מתיבמת שכבר אמרנו שלא שייר אלא מקצת והראשון מקרי בעלה הלכך צריכה חליצה ובזה יש ליישב כל דקדוקיו של הרשב"א:
כלום נפלה לו אלא מחמת אחיו וכו'. כתב הרשב"א בחידושיו לפי זה אין צריכין להא דפשיט לעיל ג' אחין וכו' מדר"ח דה"ל אשת שני מתי' דאפי' מתו שניהם בבת אתת אסורה לו שהרי אינה קנויה לו אלא מחמת אחיו ולהם אסורה איך תהי' מותרת לו:
לכן צריכה אפי' השני כהן. פירשתי בקונט' ואי בשהשני ישראל וכו'. וקשה אם כן גם בשהשני כהן והראשון ישראל נמי פשיטא דהא קידושי הראשון ודאי תופסין בה ויש לומר דקמ"ל אפי' בשקדשה השני שהוא כהן קידושין גמורים אפ"ה אסורה בתרומה. ודייק ליה מדתנן מקודשת ואינה מקודשת לשניהם הך סיפא למה לי אלא לאשמועינן דאפי' בכה"ג שקידשה השני קידושין גמורים אסורה בתרומה. וכ"מ בחידושי הרשב"א

ע"ש. והר"ן כתב דסיפא איצטרך דסד"א נהי דלענין ערוה חמורה. חששו לקידושי שני לענין תרומה לא ניחוש קמ"ל וזה דלא כסוגיין דמפורש דאיצטרך דלא נימא דלא חיישינן לקידושי הראשון. גם אין סברא לומר דלא ניחוש לתרומה דאית בה מיתה בידי שמים ואם אשת ישראל היא הרי היא כזרה לכל דבריה:

הלכה ב

ה"ז מקודשת ויש לו. פירשתי בקונט' ואם אין עדים מקודשת מספק שמא יש לו ומתכוין לקלקלה. כ"פ הרמב"ם והר"ב. וקשה הא אמרי' בירושלמי ריש גיטין וחש לומר שמא חתמו בעדים פסולין אמר רבי אבין אינו חשוד לקלקלה בידי שמים בב"ד הוא חשוד לקלקלה. ומביאו הרשב"א ותוס'. והכא הרי הוא מקלקלה בידי שמים וצ"ע:

חזר ואמר וכו'. פירשתי בקונטרס שמשעת כניסה מסתמא בטלו לתנאי וכו'. וכ"פ הר"ן והריטב"א. וקשה הא א"ר יוחנן לעיל בפ' האיש מקדש במומין אפי' כנסה סתם אין לה כתובה ונ"ל דטעמא אחרינא אית ביה דחוב הוא דאית לה גביה אבל במומין אמרינן אין אדם מתפייס במומין. אך קשה דבבבלי פ' המדיר מסיק המקדש על תנאי ובעל צריכה גט מספק זה היה מעשה ולא היה כח ביד חכמים להוציאו בלא גט. ש"מ דלא אמרינן דמחל לתנאו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ואיך כתב הריטב"א וכיון דלא חזינן בגמרא דילן שום פירכא סמכינן על הירושלמי לגבי קידושין שהם על תנאי שכיון שכנסה נתחייב מי שעליו תנאי לקיימו ונגמרו הקידושין ע"כ והריטב"א גופיה כתב בחי' כתובות לפסק הלכה דהמקדש ע"ת ובעל צריכה גט מדבריהם וצ"ע ועיין בבית שמואל בא"ע סי' ל"ט ס"ק ס"א:

אין חזר ביה יתן. פי' בקונטרס שחייב לקיים אפי' אחר שכנסה וכו' דה"ל כפרעתיך תוך זמנו וכ"כ הר"ן והריטב"א ותימא על הב"ש בסי' הנ"ל ס"ק ס"א בשם הר"ן ואם טוען פרעתי נאמן ע"כ דליתא דהא הר"ן כתב מפורש בהיפך דה"ל כאומר פרעתיך תוך זמנו דקיי"ל דאינו נאמן. אך עיקר דין זה צל"ע דהטעם דאינו נאמן לומר פרעתיך תוך זמנו דלמה לו להקדים הפרעון אבל הכא כיון דהנישואין צריכין להיות מדעתה מצי למימר שהיא לא נתרצית להנשא עד שיקיים תנאו תחלה שהרי אם תרצה לעכב הנישואין בדין יכולה לעכב שכן מורה לשון הסמפון שצריך לקיים תנאו קודם הנישואין. הא למה זה דומה למלוה על משכון ונאבד באונס וטוען הלוה שפרע לו תוך הזמן שקבע כדי שיתן לי משכונו מיד ואת"כ נאבד שהדבר ברור שהלוה נאמן דאין כאן חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו שרצה הלוה שלא יהא משכונו עוד ביד אחר וכן הדבר הזה דכיון שרצה להקדים הנישואין היה מוכרח ליתן לה כפי התנאי. ולא ראיתי בזה דבר מבואר להראשונים ז"ל:

חזר ועשאו מעשה ב"ד. כפי' בקונטרס כ"פ הר"ן והריטב"א. ואף שסיים הריטב"א זהו הירוש' פירושו בבירור מ"מ הלשון דחוק. גם מה לו לעשות מעשה ב"ד מצינו פעמים רבות שחזרו האמוראים מפסקיהם וחזרו ודנו דין אחר. ולולא דמסתפינא אמינא שה"פ חזר ואמר ר"א לתקן שיוכתב בתוך הסמפון אין חזר ביה יתן וכו' ממילא אינו יכול לחזור בו הבעל ופריך ולא הדא היא קדמייתא שאין בזה תועלת שהרי אין הבעל רוצה לחזור בו. חזר ועשאו מעשה ב"ד תיקן שיהא הסמפון נכתב כמעשה ב"ד ישיהי' סדר כסמפון ע"א משל חתן וכו' ובמעשה ב"ד אינו נאמן לומר פרעתי וכ"מ לקמן בסוגיין. ואע"ג דמעשה ב"ד שאינו נאמן לומר פרעתיך האמור בבבלי פ"ק דב"מ הוא ענין אחר מ"מ י"ל דקסבר ר' אבהו כל שנעשה ע"פ ב"ד אינו נאמן לומר פרעתי ועיין בח"מ סי' ל"ט. ולפ"ז איכא למשמע מכאן דכל שאינו מעשה ב"ד נאמן הבעל לומר פרעתי אם כנסה תוך זמן הסמפון וכמש"ל בד"ה אין חזר וכו' ודלא כמ"ש הר"ן והריטב"א והדבר צריך תלמוד. ועיין בחידושי ר"י מטרני על מסכת קידושין ולפמ"ש אין מקום לקושיתו ע"ש:

שניהם יכולין לעקור חזקה. עמ"ש ביבמות פ' ב"ש בתוס' בד"ה שניהם וכו':

ר' בא אמר קידושין אני אומר וכו'. יקשה למה לא יהיה סמפון הא איכא שני עדים המעידים על התנאי וי"ל אחר שתקנו חכמים דבעינן שיבררו עוד אחד כדאמרינן בסמוך לא הוי סמפון כלל. אך לשון אני אומר לא עמד יבורר וכו' דחוק לפי פירושי שבקונטר' לכן נ"ל דסובר ר' בא כיון שהחתן בעצמו חתום עליו ה"ל כנמצא אחד מהעדים קרוב או פסול שכל העדות בטל ור' אבהו סובר דהבעל דבר החתום אינו פוסל דבמקיימי דבר הכתוב מדבר ולא בעושי דבר ועיין בח"מ סי' ל"ו:

היה מדעתו סמפון וכו'. לפי' שבקונטרס קשה לי דמשמע שלא היו שם קידושין אחרים חוץ משטר זה א"כ אם לא נכתב השטר מדעתו לקידושין מהיכא תיתי שיהיו קידושין ונ"ל דודאי איירי שהיו קידושין אחרים וה"פ שסמפון זה נכתב מדעתו ולא מדעתה שלא היתה חפצה בתנאי וא"ר חנינא דהוא סמפון כיון דלא חפץ בקידושין אא"כ בקיום התנאי שבסמפון ור' חגיי אומר כיון שהיא קבלה הקידושין סתם בלי שום תנאי והתנאי שכתב הבעל סמפון הוא לטובתה אין בסמפון כלום והקידושין הראשונים קיימים. ועדיין הדבר דחוק:

מתניתא מסייעא ליה וכו'. וקשה שאין הנדון דומה לראיה דהתם היא אומרת קידשתני קידושין גמורים אבל הכא היא אינה יודעת מה היה דעתו למה תהא אסורה בקרוביו. ודוחק לומר דה"נ איירי שמחולקים שהיא אומרת לקידושין נעשה מדעת שניהם והוא

אומר לסמפון נעשה מדעת שניהם דבהא ודאי לא פליג ר' בא. גם לשון הש"ס דקאמר היה מדעתו סמפון וכו' לא משמע כן:

מת בתוך הסמפון וכו'. וא"ת הא אמרינן לעיל בסוגיין האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך מאתים זוז כרשב"ג אביו ואחיו נותנין לה וכו' א"כ פשיטא דלרשב"ג אסורה להנשא ולרבנן שריא וי"ל דאיירי בשאמרו הקרובים שאינן רוצים לקיים התנאי א"נ לרבנן פליגי אי חיישינן למראית העין כדפירשתי:

שליח דברים בתוך הסמפון. וקשה מאי טעמא דר' בא דאמר קידושין כיון דהתנאי נעשה לטובתה מהיכי תיתי לומר שיכול לבטלו ואין לומר דאיירי ששניהם רצו לבטל התנאי פשיטא שיכולין לבטלו. ונראה דאיירי בשאמר בתוך זמן הסמפון שאינו רוצה לקיים התנאי וכשהגיע הזמן אומר שרוצה לקיימו קסבר ר' מנא דהוה שובר לקידושין כיון שכבר אמר שאינו רוצה לקיים התנאי וממילא נתבטל התנאי ור' בא סובר כיון שלא הגיע הזמן אין באמירתו כלום וכשמקיים התנאי לזמנו חלין הקידושין. א"נ ה"פ שליח דברים בתוך הסמפון היינו שבתוך זמן הסמפון הוסיף בתנאי קאמר ר' בא אם קיים התנאי הראשון הוו קידושין ור"מ סובר דהוה סמפון וכל זמן שלא קיים התנאי שהוסיף הקידושין בטלים ומותרת לעלמא ואם בא אחר וקדשה הקידושין תופסין בה וכמ"ש הרא"ש בתשובות ומביאה הב"י סס"י ל"ת ע"ש וקאמר הש"ס שחששו להא דר"מ אם בא אחר וקדשה:

הלכה ג

או שניא היא דכתיב לתת וכו'. בבבלי גרסינן ור"מ בתוככם כל היכא דאית לכו משמע וא"ת הא כתיב לתת לתשעת המטות את ארץ כנען וי"ל קסבר ר"מ דוקא מסיפא דהך קרא דכתיב כי לקחו בני גד ובני ראובן נחלתם מעבר לירדן א"כ כשלא יקחו מעבר לירדן יקחו גם בארץ כנען דהא כתיב בתוככם. מיהו מאי דמקשין תוס' בד"ה אי לא וכו' וקשה מהיכי תיסק אדעתא שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש ע"כ. יש ליישב כיון דכתיב לתת לתשעת המטות וגו' ה"א שהן מסולקים מארץ כנען בכל ענין. ר"מ דקידושין דתני וכו'. ותימא למה לא מייתי ר"מ דמתני' דמפורש דבעי ר"מ תנאי כפול וא"ל דשאני מתני' דאיירי בשבא להוציא מידו וכדמסיק לקמן הא עדיין לא אסיק אדעתיה לחלק בכך וי"ל דמתני' איכא לפרושי דאיירי בדבר ממון אבל בדבר איסור לא בעי ר"מ תנאי כפול לכך מייתי הך ברייתא דאף בקידושין שהוא דבר איסור סובר ר"מ כן אך דוחק לומר כן דקשה למה תנן פלוגתייהו דר"מ ור"ח כאן בפרקין דלא איירי אלא ממילי דקידושין. וא"ת הא מסיק בבבלי ס"פ שבועות העדות דבאיסורא מודה ר"מ

דאמרי' מכלל לאו אתה שומע הן משמע דבקידושין נמי מודה וקשיא נמי למה מייתי פלוגתייהו הכא וי"ל דקסבר הבבלי אף בקידושין פליג ר"מ דהוה איסורא דאית ביה ממונא כמו דמשני התם בסוטה. מיהו הירושלמי צ"ל דלא ס"ל לחלק בהכי דא"כ מאי מייתי מקידושין לעירובין דעירוב איסורא דלית ביה ממונא הוא:

על מנת שירדו גשמים וכו'. וקשה וכי ס"ד שלא ירדו גשמים לעולם א"כ לעולם היא בספק מקודשת מיהת וי"ל באומר ע"מ שירדו גשמים היום ואם לא ירדו היום אינה מקודשת:

עד שיכפול תנאו. וקשה אם לא כפל תנאו בעירוב עדיין לא ידעינן איזהו מעירוביו יהיה קיים דהא במניח שני עירובין אנן קיימין וי"ל דבאמת אסור לילך חוץ לעיר אפי' אמה אחת וה"ז חמר גמל:

והן אם לא כי לא וכו'. עיין מ"ש בעירובין דף י' ע"ב בתו' בד"ה ההן וכו' עוד פירושים אחרים. אך ראיתי ברא"ש בגיטין פ' מי שאחזו שגורס והן אם לא כלאחר הוא וה"פ והא אם לא יעברו ה"ל כאומר לאחר שירדו גשמים דאמרי' לעיל דמודה ר"מ דלא בעינן תנאי כפול וזה נכון ועיין בר"ן שם:

אלו לא כפל לתנאו וכו'. בעירובין דף י' פירשתי מי עקר קידושיו וכי היו נעקרים הקידושין שנתן מתחלה שיהיו לה במתנה אלא ה"א תנאו בטל והקידושין חוזרין אבל השתא דקאמר לא יהיו לי עליך כלום משמע דאף הקידושין הראשונים שנתן לה לא תחזירם לו ע"כ. ומיהי מה שפירשתי כאן מסכים יותר ללשון הש"ס:

ירדו לסמפון בשיטת ר"מ. כחב הרשב"א בחי' בגיטין דף ע"ה בד"ה אתקין וכו' ועוד דגרסינן בירושלמי בקידושין סדר סמפון כך הוא וכו' אלמא מעשה קודם לתנאי הוי תנאה ומיהו נמי יש לומר דרבנן היא ואפילו בגיטין וקידושין לא בעי הנך תנאין ואינו מחוור דודאי משמע דכולהו אמוראי בגיטין וקידושין חששו להא דר' מאיר ע"כ. ותימא הא בסוגיין מפורש דסמפון ודאי בשיטת ר"מ נאמר אלא דבעי למוקמי אף כרבנן. גם משמע כאן דלא חששו לדר"מ אפילו בגיטין וקידושין וצ"ע:

חומר היא בעריות. עמ"ש בעירובין פ"ג ה"ה בד"ה על שם וכו'. ותוס' כתבו בגיטין דף ע"ה בד"ה לאפוקי וכו' והא דגרסי' בירושלמי פ' האומר אר"י בר' בון בכל אתר וכו' נראה להר"ר אלחנן דגרסי' בכל אתר לית ליה ר"מ וכו' והכא אית ליה ומשני ר"ח חומר היא בערוה כלומר אע"ג דלא כפל לתנאי ומן הדין התנאי בטל והמעשה קיים ומשום חומר אין הגט והקידושין קיימים ואם קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם ובהכי איירי התם לעיל ע"כ. ולא ידעתי אהיכא קאי הא דקאמר בהכי איירי דנימא דלר"מ בעי

תנאי כפול מספק. אדרבה מדמדמי קידושין לעירובין משמע דקסבר הירושלמי שאין לחלק בין איסור לממון לענין תנאי כפול וכמש"ל וצ"ע. ועיין בב"י בח"מ סי' ר"ז:

הלכה ד

אפי' בעדים וכו'. מספקא לי אי הלפתא כר"ל או כר"ז. ומן התימא על הפוסקים שלא ביארו דבר זה וכתבו סתמא ה"ז מקודשת משמע דבכל ענין מקודשת ואם קידשה אחר א"צ הימנו גט. גם קשיא אמ"ש הש"ע בח"מ סי' ר"ז סעיף ד' בהג"ה אי איכא אומדנא דמוכח נתבטל המקח א"כ אף בקידושין ה"ל לפרש דבכה"ג אינה מקודשת. מיהו בהא י"ל דסמך אהא דקאמר דהטעם משום דהוה דברים שבלב ואינן דברים וכי היכי דבמקח וממכר מתבטל המקח אף בקידושין אינה מקודשת אבל כשגילה דעתה מקדם מבואר בח"מ שם דהמקח קיים ה"ל לבאר דבקידושין מקודשת בספק. ועי' בתשו' הרא"ש כלל ל"ד סי' א' וצ"ע:

איפרסן לוי. לפי מה שפירשתי בקונטרס דפירושו ברח א"כ ההערמה היתה שידע ראובן שיברח לוי וזהו כפי מה שפירש הבעה"ת בשער נ"א. אכן בהא דאמרי' בסמוך אין פריטין אינון אינון פשעין פירש הרב שהחזיריי' פשעו ובקונט' פירשתי שתנאיי' פשעו. גם פי' זה כתב הרב לשיטת רבינו האי גאון ע"ש ובתשובות מהר"א ששון סי' ק"ד ואין להאריך:

א"ל את אודית ליה בדינרין וכו'. פירשתי בקונטרס בסמוך דאיירי שא"ל אתם עדי. דאל"כ למה לא יהא נאמן לומר שיש לו כנגדו בידו במגו דאי בעי אמר פרעתי אבל השתא ה"ל מגו במקום עדים. מיהו קשה למה ליה לר"א בר יעקב למימר דבלא עדים מצי למימר דאמר כן כדי שיחזור לו הקיתון הל"ל דבלא עדים נאמן במגו:

ויוסי אחי כפות וכו'. קצת קשה דלעיל משמע לאחר שסילק עצמו ממנו כפתו לר' יוסי:

הלכה ה

לאחר שיחלוץ ליך יבמיך. פירשתי בקונט' קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק וכן פירש"י. וכתב התי"ט וכלומר ר"ע היא דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואינה הלכה ע"כ. וקשה מי סני ליה לרש"י למימר קסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. אבל הדבר ברור דמתני' כרבנן נמי אתי' דלכ"ע אין קידושין תופסין ביבמה לשוק אלא דממזר לא הוי וכמ"ש תו' ביבמות דף צ"ב ע"ב בד"ה אמר רב וכו' וכ"מ לקמן בסוגיין:

אלא הא לך פרוטה זו וכו'. וקשה כיון שאין בידם דשמא לא יגרשנה הראשון א"כ מחוסר מעשה הוא וי"ל מ"מ מטעם מגו וכמ"ש בקונטרס ראוי שיחולו הקידושין מעתה:

מתני' פליגא על ר"י וכו'. עמ"ש בנדרים פ"ג ה"ה בתוס' בד"ה מתני וכו':

אבל אם אמר לאחר שימות יבמיך וכו'. וקשה כיון דהשתא תפסי בה קידושין מאי מהני דמחוסר מעשה וי"ל דקסבר ר' יוסי במחוסר מעשה לא אמרי' מגו. מיהו ר' יוחנן סבר דתרתי בעינן מחוסר מעשה והשתא לא תפסי אבל היכא דאיכא מגו אע"ג דמחוסר מעשה תפסי בה קידושין וכן בהיפך כן מוכח מהא דקאר"י לעיל בתרומה. וא"ת כיון דקיי"ל כשמואל למה לא חילקו הפוסקים ביבמה בין לאחר שיחלוץ לאחר שימות וי"ל כיון דבבבלי ביבמות דף צ"ב לא מייתי אלא הא דרשב"ל דמוקי מתני' כר"ע ש"מ דמחוסר מעשה לחוד לא מעכב הקידושין או דמיתה למחוסר מעשה דמי' מיהו הא ליכא לשנויי כיון דמספקא לן דלמא אין הקידושין תופסין ביבמה א"כ אף לאחר זמן לא תפסי בה קידושין דהא קיי"ל כר' יוחנן בתרומה כמפורש בבבלי בפרקין:

תני ר"ח בת יומא מתקדשת בכסף. מכאן מוכח דלא גרסי' במתני' אם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין דלגירסא זו צ"ל דר"ח פליג אמתני' וקסבר דבעינן שתהא בעולם וקשה א"כ איך קאמר ר' מנא בסמוך מתני' אמרה כן אלא ודאי דל"ג ליה. ועי' בתי"ט בד"ה והוכר עוברה וכו':

הלכה ו

במה קדשה כחב הרשב"א בחי' ונראה שהגיר' משובשת ובמה קנאה גרסי' כלומר אע"פ שייחדה לו סלע עוד היא צריכא במה קנאה לסלע כדי שתתקדש לו בו ומשני כהאי דתנינן כלומר כיון שעשה שליחותה וזכתה היא בשכרו זכה הוא בסלע שהוא חליפיו ע"כ. ולפמ"ש בקונט' אפשר לקיים הגירסא:

חזר ר' ינאי ופתר לה וכו'. בבבלי גרסי' רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא א"ר ינאי אין אר"ל ש"מ מדרי"י דחקינן ומוקמינן מתני' בתרי טעמי ואליבא דחד תנא ולא מוקמינן בתרי תנאי ובחד טעמא ע"כ. וקשה דר' יוחנן אמר בפ' המפקיד דף מ"א מאן דמתרגם ליה חבית אליבא דחד תנא מובילנא מאני בתרא לבי מסותא ולא מוקי לה בתרי טעמי אליבא דחד תנא ואיך פליג אר' ינאי רביה. מיהו לפום סוגיין ל"ק דהדר ביה ר' ינאי. אך קשה לי דהרמב"ם והרא"ש פסקו כאן כר' ינאי ובחבית פסקו כר' יוחנן דלא מוקמינן מתני' בתרי טעמי ואליבא דחד תנא וצ"ע:

באומר ע"מ דו אמר וכו'. וקשה איך תנא ברישא רצה האב מקודשת הא עדיין יש לו זמן למחות לעולם דהא בסיפא תנן מלמדין את האב וכו' וי"ל דמקודשת דתנן ברישא היינו מקודשת בספק ומצינו לשון זה בתוספתא בפרקין דתנא מת האב מקודשת שמא נתרצה האב שעה אחת לפני מיתתו ועיין בחידושי רשב"א:

הלכה ז

ואין למדין ממנו ד"א. וקשה כיון דטעמא דלא חציף איניש וכו' א"כ אף בשדה כן וי"ל דמשום האי טעמא דלא חציף איניש לחוד אין אדם נאמן על עצמו אי לאו דאיכא נמי טעמא דעיגונא שאם לא נאמינו תהא אסורה לעולם להנשא:

ברם הכא לא הוחזקה וכו'. וקשה מי לא עסקינן שבשעה שנתקדשה היה הדבר מפורסם לרבים והלך למדינת הים וע"ק הא אפי' בגט מן האירוסין משמע במתני' דלא ישא את אשתו:

נאמן לפוסלה מן הכהונה וכו' שנאמר את בתי וכו'. כ"ה בבבלי בפרקין. וקשה מנ"ל דנאמן לפוסלה דלמא לא האמינו התורה אלא לומר שנתנה לאיש הלזה וכיון שהאיש מודה בדבר אסורה לכל העולם אבל להאמינו שקדשה אף על פי שאינו אומר למי קדשה ליכא הוכחא מקרא דמנ"ל לחלק המקרא דכשאמר לאיש אסרה דלמא כשאמר לאיש אין בדבריו כלום:

הלכה ח

והרי היא גדולה אינו נאמן. כ' תוס' ישנית בכתובות דף כ"ב ע"א בד"ה מנין לאב וכו' ומיהו אם אמר על בתו בוגרת קידשתיה כשהיתה נערה או קטנה נראה דאינו נאמן דהשתא אין בידו כלל וכו' ע"ש ותימא הא משנה שלימה היא דאינו נאמן ובבבלי בפרקין מפורש דלכך אינו נאמן משום דאינו בידו. ומאי נראה דקאמרו וצ"ע:

נתקדשה בתי אפי' קטנות אינן בכלל. וקשה למה אינו נאמן מיהא על הנערות שהרי יש להן יד נקדש עצמן אם לא מיחה בהן אחר כך וכדאמרינן לעיל יש פרק ב' וכן קשיא בסמוך גבי נתגרשה בתי:

הגע עצמך שהוא כהן. וקשה הא תנן בפ"ח דגיטין דסברי ב"ה המגרש על תנאי ולא נתקיים התנאי לא פסלה מן הכהונה א"כ ה"נ ליגרשה על תנאי וצ"ע:

מתני' פליגא וכו'. פירשתי בקונט' והיא אסורה בקרוביו ואמאי מאחר שבידו לגרשה יהא נאמן ע"כ. וקשה הא שאני התם דלכך אסורא דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא משא"כ כאן לכך נ"ל דה"ג א"ר יוחנן המקדש בע"א לא עשה כלום ומתיב רב ששת ממתני' דאי בדאיכא עדים אמאי מותר בקרובותיה אי בדליכא עדים אמאי אסורה בקרוביו אלא לאו בעד אחד ומשני אמרין הכין וכו' ולא אקידושין א"ר יוחנן למלתי' אלא אגט דע"א לא מהני דצריך להחזיקה גרושה בפני שנים וכדא"ר יוחנן ריש גיטין. ורב דאמר בסמוך המקדש בע"א לא עשה כלום מוקי למתני' דא"ל קידשתני בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים. וכה"ג משני בבבלי בפרקין ע"ש:

והמבזה שליח ב"ד לוקה. מכאן ראיה לפירש"י דפירש אהא דגרסי' בבבלי במכלתין דף י"ב רב מנגיד אמאן דמצער שלוחא דרבנן שמזמינו לדין מפי הדיינים וכו'. ודלא כמ"ש תוס' ביבמות דף נ"ב ע"א בד"ה דמתפקר וכו' דבכל שלוחא דרבנן יש ללקוח ע"ש:

הלכה ט

א"ל אנן בעיין וכו'. לפי מה שפירשתי בקונט' יש מכאן ראיה לדעת הרמב"י שפסק כמ"ד בבבלי בפרקין דלא תיפוך ובלישנא בעלמא פליגי. ועיין בר"ן בנדרים פ"ח:

הכל מודים בפסח וכו'. עמ"ש בנדרים פ"ח ה"ב בתו' שם:

הלכה יא

הגע עצמך שהי' חבר וכו'. כ' הר"ן בשם הרשב"א מסתברא אם הוא חכם ויודע שהיא אסורה לעלמא ופי' שעל כן הוא כותב שלא תתעגן אין כופין אותו ליתן כתובה ע"כ וקשה א"כ למה ליה שישא אחותה ה"ל להתנות וי"ל ודאי לסברת הירושלמי שלעולם צריך ליתן כתובה אפילו כשמבקשין הימנו ליתן גט אפילו פירש שלא ליתן כתובה לא מהני אבל למסקנת הבבלי כשמבקשין הימנו ליתן גט. א"צ ליתן כתובה ה"ה כשפירש א"צ ליתן כתובה וכסברת הרשב"א וצ"ע:

הלכה יב

ויתיביניה הרי חלל וכו' והולד הולך אחר הפגום. וקשה אדרבא הא הולד הולך אחר הזכר שהוא חלל. לכן נ"ל דה"ג והולד הולך אחר הזכר וכ"ה בבבלי בפרקין וקושית הש"ס מחלק אמ"ד דכל מקום לאו דוקא ואיזהו דוקא והדר פריך ממחזיר גרושתו וקושייתו אמ"ד כל מקום דוקא ואיזהו לאו דוקא:

הרי המחזיר גרושתו וכו'. וה"ה דה"מ למפרך ממצרי ואדומי וא"ל דחייבי עשה לא קחשיב והנך חייבי עשה נינהו דמכלל עשה דדור שלישי הם באים דהא מחזיר גרושתו משנישאת נמי עשה היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר כדאיתא בבבלי פ"ק דיבמות. ודוחק לומר דלר"י בן כיפר פריך. ועיין בתי"ט במשנתינו:

והתני לא יקחו וכו'. עיין מ"ש ביבמות פרק יש מותרות בתוספות בד"ה והתני וכו':

ופליג אהא דאר"י בר פזי וכו'. וקשה והא מתני' היא לקמן ברישׁ פרק י' יוחסין גירי וחרורי וממזרי וכו' מותרין לבוא זה בזה לכך נ"ל דאבתרא קאי דר"י בר פזי פליג אדרב הונא דאלקים מושיב יחידים ביתה היינו שממזרים שאינן ידועים אלא ליחיד בעולמו הוא מושיבן לבית ממזר לממזר וזהו דלא כרב הונא דקאמר דממזר דלא ידעי לא חי:

הרי יבמה שזינתה וכו'. וקשה דשאני יבמה לשוק שאין לה על אחרים קידושין משא"כ אשת אב ובת ישראל שבא עליה עכו"ם יש להן על אחרים קידושין ויש לומר לפ"ז צ"ל

דקסבר ר"מ דבעינן שיהא שוה ממש לאשת אב א"כ אף מעכו"ם ועבד לא הוי ממזר דהא אין לו על אחרים חידושין משא"כ באשת אב אלא ודאי קסבר ר"מ דלא קפיד קרא אלא שיהא דמי לאשת אב דלא תפסי בה קידושין וקשיא שפיר מיבמה. ובהכי ניחא לי קושית תוס' בקידושין דף ע"ו ע"ב בד"ה ור"י וכו' וביבמות דף ט"ז ע"ב בד"ה קסבר וכו' וקשה מנ"ל דקסבר ר"ע עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דלמא גמר מאשת אב דלא תפסי קידושי לדידי' אבל לאחריני תפסי לאפוקי הני דלא תפסי לא לדידי' ולא לאחריני ותירצו ביבמות שם וז"ל וי"ל דתנן בהדיא בפ' אלמנה דף ס"ט דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע"כ ר"ע היא ע"כ. וקשה הא מפורש שם בש"ס בפרק אלמנה אפי' תימא מתני' דרבנן ואפ"ה בעכו"ם ועבד סברי דהולד ממזר. וראיתי להמהרש"א שהרגיש בקושיא זו ע"ש. ואין תירוצו מחוור דעדיין קשיא מנ"ל דר"ע סובר דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דלמא מתני' אתיא כרבי אע"ג דר' יוחנן סובר כמ"ד הולד כשר גם י"ל דמתני' אתי' כרבנן והא דתנן בעכו"ם הולד ממזר היינו מדרבנן ועיין בתוס' ביבמות דף צ"ב. וצ"ע. ובקידושין שם תירצו תוס' וז"ל וי"ל דע"כ ר"ע לא בעי דומיא דאנוסת אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר אפי' מחייבי לאוין דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי ואין בה דומיא דאנוסת אביו שהוא לאו דשאר פירוש קורצה אבל רבנן בעי דומיא דאשת אביו לכל מילי ע"כ. וגם זה תימא שהרי כתבו תוס' בפ' החולץ דף מ"ה ע"ב בד"ה מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר וכו' וא"ת מה לאשת אב שכן כרת ומיתה וי"ל דממזרת תלוי בתפיסת קידושין כדפריש' לעיל ע"כ. שמעינן מהכא דלכ"ע לא בעינן דומיא דאשת אב בכל מילי והדרא קושיא לדוכתא דאף ר"ע סובר דבעינן שיהא דמיא לאנוסת אביו לענין תפיסת קידושין דלדידי' לא תפסי בה קידושין ולאחריני תפסי בה קידושין לאפוקי עכו"ם ועבד אבל עמוני ומואבי ודאי תפסי בה קידישין לאחריני להנך דמותרין בהן כגון אלו האסורין לבוא בקהל וצ"ע. וראיתי לתוס' ביבמות דף מ"ט בד"ה הכל מודים וכו' שכתבו ואור"י דלמ"ד דהוי ממזר לר"ע מחייבי לאוין דלאו דשאר נמי הוי ממזר מיבמה לשוק ומעכו"ם ועבד אע"ג דלא דמי לאשת אב דהא מוי"ו דולא יגלה נפקי כולה ולא ילפי' מידי מאשת אב וכו' ע"ש. הנה דבריהם אלו סותרים למ"ש בקידושין דף ע"ו ע"ש. גם קשיא מנ"ל דלא בעינן מיהת דומיא דאנוסת אביו שהוא עיקר קרא וסמיך ללא יבא ממזר. גם מ"ש תוס' שס ביבמות בשם ר"ת דאפילו למ"ד דהוי ממזר מעכו"ם ועבד מ"מ אין ממזר מיבמה דכיון דיבמה עומדת לחלוץ כמו ליבם חשיבה בת תפיסת קידושין ע"כ. קשה דא"כ מאי קשיא לי' לר' שמואל בר אבא. ונ"ל דדייק להש"ס דס"ל לר"ע דמעכו"ם ועבד הוי ממזר מהא דתני'

ביבמות דף צ"ב אמתני' האשה שהלך בעלה ובנה למדה"י באו וא"ל מת בעלך ואח"כ מת בנך וניסת ואח"כ חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר ת"ר זו דברי ר"ע שהוא אומר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ע"כ. שמעי' דקסבר ר"ע דיבמה לשוק הולד ממזר ש"מ דקסבר כל דלא תפסי קידושין אפי' לאחריני כיבמה לשוק הולד ממזר א"כ אף בעכו"ם ועבד נמי הולד ממזר. כנ"ל נכון וברור:

א"ל בריך רחמנא דלא הוינא וכו'. אע"ג דע"פ חתימתו התיר בן הפנויה יש לומר דקסבר כמאן דמכשיר ולא עשה איסורא ומה שאסר בן אשת איש עוד יש לתקן להתירו. וקשה הא חומרא דאתי לידי קולא היא שהתירו בממזרת:

כיון שזו וזו וכו'. כתב הב"ח שנ"ל שהרי"ף ה"ק מדטבל לקרי ש"מ שכבר טבל בפני ג' ע"ש. ומסוגיין מבואר דליתא אלא טבילה אחת עולה לכאן ולכאן. מיהו לדידן בענין שיודע שטבל לקרי אע"ג דבש"ס משמע מסתמא אמרי' שטבל לקריו. היינו דברי ריב"ל ולשיטתי' אזיל דקסבר בעל קרי אסור בד"ת כמפורש בבבלי בברכות פ"ג אבל לדידן דקיי"ל דבטלו לטבילותא צריך שידוע לנו שטבל לקריו. וכ"כ הט"ז סי' רס"ח ס"ק ח' ע"ש:

הלכה יג

אר"ז הדא אמרה עכו"ם וכו' לא ידעתי מניין לו דהא הך ברייתא איירי בשהעבד בא על השפחה וכדפירשתי בקונט':

יש מוכר את אביו וכו'. וקשה אהא דאמרי' לעיל פ"ק הלכה ג' אין גובין מן העבדים כקרקעות אם כן אין העבד משועבד לכתובת אשה ומברייתא זו שמעינן מפורש בהיפך דגובין מעבדים כקרקעות ויש לומר דאיכא ברייתא דס"ל דאין גובין. אך קשה למה לא מייתי לעיל ברייתא זו ע"ש:

הדרן עלך פרק האומר

פרק ד

הלכה א

עשרה. שהתירו לו לשתות ביין וכו'. נראה שטעם זה אינו אלא לרב דקאמר בבבלי בע"ז דף ל"ו יין ושמן דניאל גזר עליו אלא לשמואל דאמר התם דניאל לעצמו גזר למאי הוצרך להתרת חכמים והדרא קושיא לדוכתא למה נקרא התרשתא. דודאי אין סברא לומר שהתירו לו יין נסך ממש דמדאו' אסור. מיהו לשיטת הירושלמי פ"ק דשבת דף ו' ע"ב דמסיק שלא קבלו רוב הציבור על עצמן גזרת דניאל יש לומר דנחמיה היה מן המקבלים

גזרתו של דניאל לכך הוצרכו להתיר לו כדין כל נדרי מצוה מיהו בבבלי משמע דשמואל ס"ל דלא גזר דניאל כלל על אחרים:

מכיון שהיא חוזרת וטובלת וכו'. לפמ"ש בקונט' מכאן ראיה לדעת הפוסקי' גיורת שנתגיירי' פחותה מבת ג' שנים מדאו' גיורת היא וכ"ה דעת הרמב"ם ועיין בר"ן ובחידושי הריטב"א במסכת כתובות דף י"א ע"א:

הלכה גרים הן וכו'. מכאן ראיה למ"ש הרמב"ם פי"ג מה' מילה גר שמל וטבל אפי' נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא לו מכלל העכו"ם וחוששים לו עד שתתברר צדקתו עכ"ל. ודברי רב הכי מתפרשין. הלכה אם טבלו גרים הן ואע"פ שנודע שטבלו לשום דבר אחר מאלו ואין דוחין אותו ומראין להם קירוב פנים כדי שתתברר צדקתם:

אמר דוד בעון ד' דברים וכו'. ואני תמה על מ"ש הפ"מ בתענית פ"ג בד"ה ושופכי דמים וכו' והא דל"ק בפרק הערל שבדק על ש"ד משום דאלו היו ש"ד היו גואלי הדם צועקים אליו ע"כ. והרי מפורש כאן דאף על ש"ד בדק. ואפשר דבא לתרץ הבבלי ודוחק:

ופוסקי צדקה ברבים וכו'. ומקשה הי"מ למה ילקו העניים בעצירת הגשמים ותירץ בהדי הוצא לקי כרבא ע"כ. וקשה וכי בשביל המעוטים שעושים כן יענשו כולם. ואין לומר דאיירי בשרבים עושים כך דקרא משמע דאפי' בשביל איש אחד המתהלל במתת שקר כולם נענשים וגשם אין לכך נ"ל דאיירי באיש הרגיל לכך והרבה שיודעים שנודר ואינו מקיים והם כובשים פניהם בקרקע לפיכך כולם נענשים:

ויבקש דוד את פני ה' וכו' בקונ' פירשתי דגז"ש קדריש וכן הוא במ"ר. ולפום פשטא נראה לפי שהשואל פניו כלפי הנשאל והנשאל פניו כלפי השכינה וה"פ דקרא ויבקש דוד מאת העומד את פני ה' והיינו הכהן הנשאל העומד לפני ה' שישאל לו באורים ותומים:

על אשר המית ממנו וכו'. וקשה הא כתיב ויבקש שאול להכותם בקנאותו לבני ישראל ויהודה משמע דלא קאי אמיתת נוב עיר הכהנים וכן הקשה הרד"ק ויש לומר דמפרש בקנאתו לשון התראה כמו וקנא את אשתו וה"פ שביקש שאול להכותם באותה שעה שהתרה בישראל ויהודה שלא יסייעו לדוד:

חסר יו"ד זה מפיבושת. כתב הי"מ שבעתם כתיב חסר יו"ד ע"כ ואינו כן בספרים שלפנינו ופי' שבקונט' עיקר:

בימי ר"א בקשו לקרבן. מקשה בי"מ הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו ואיך רצו לבטל גזרת דוד ועזרא ע"ש. ובמ"ש בקונטרס נתישבה קושייתו. וגם עזרא הניחן כמות

שהם ולא הוסיף על גזרת דוד אלא שכבר נהגו להרחיקן. אך קשיא הא יש בהן איסור דלא תתחתן בם שהרי הם משבעה אומות דבגירותן אית בהו איסור חתנות כמפורש בבבלי פ' הערל. ותירץ הי"מ בשם הראב"ד דאין איסור לא תתחתן אלא בהגר עצמו אבל בניו שנולדו ממנו לאחר הגירות מותרים לבא בקהל דלא כתיב בהו דורות ולא עד עולם ע"כ ע"ש. וקשיא לי הא איכא למילף בהו איסור עולם מק"ו דעמון ומואב דנקבות מותרות מיד ואפ"ה זכרים אסורים עד עולם הנך דאחד זכרים וא' נקבות אסורות כדכתיב לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך כ"ש דזכרים אסורים עד עולם ומעתה אף נקבות אסורות עד ג' דורות מק"ו ממצרי ואדומי שאין איסורין אפי בזכרים אלא עד ג' דורות וא"ל חלל יוכיח דכהן הנושא גרושה בניה חללים אחד זכרים ואחד נקיבות ובת חללה כשרה לכהונה דשאר איסורי כהונה ועוד הרי מיהת זכרים אסורים לעולם ודוחק לומר דדוד גזר על הנקבות דכולא סוגיין ודבבלי משמע דנקבות לא חטאו אז שיענשו. והי"מ כתב ושמא י"ל דוקא לאותן שעמדו במרדן אמר קרא לא תתחתן ואפי' נתגיירו וכו' ע"ש ודוחק גדול לומר כן מסברא דנפשיה. ומסוגייא דשביעית דמייתי ראיה מינה איכא למידק איפכא. מיהו נ"ל דמוכח קרא שאותן גבעונים שבאו בימי יהושע ונתגיירו אין בהם איסור לא חתחתן. דגרסינן בקידושין דף ל"ו תנא דבי ר"י הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהם לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה וכתיב והיה כי יביאך וגו' ונשל גוים רבים וגו' לא תתחתן בם. הרי דאיסור לא תתחתן אינו נוהג אלא לאחר ירושה וישיבה ונתינים באו קודם ירושה וישיבה ואין בהם איסור חתנות והלכה כר"י כדמוכח פ"ק דבכורים. וסוגיא הבבלי פ' הערל וסוגיין כר' ישמעאל אתא. ונכון הוא. ועיין בדרושים:

כלום ריחקן אלא משום פסול משפחה וכו'. כתבו תוס' ר"פ אלו נערות ומיהו מירושלמי משמע כפי' הקונ' דקאמר נתינים יהושע רחקם וכו' משמע דיהושע גזר עליהם שנפסלו מלבוא בקהל וע"ל דריחקן היינו שלא יטמעו בהו ע"ש. ולפ"ז צ"ל דר"ש מפרש לסוגיין דלכך ריחקן יהושע ונתנם לחוטבי עצים וכו' לפי שכבר יש בהם פסול משפחה שהן משבעה אומות שאסור להתחתן בהם לכך ריחקן מישראל שלא יטמעו בהן דאי משום פסול עבדות אסור להתחתן בהם קשיא מתני' אלא שעשו מעשה חיוי וכו'. ק"ק שאין המשל דומה לנמשל בכל צד שהרי בהערמת הנחש לא היה אלא חד צד ובהערמת הגבעונים באו משני צדדים כדמסיק וי"ל דאף הנחש בא משני צדדים אם ישמע אדם לעצת אשתו ימית ויירש הוא את הארץ ואם לא ישמע יהיה קטטה בין אדם ואשתו ויגרשנה וישאנה:

מקבלים גרים וכו'. בבבלי ספ"ק דיבמות איכא מ"ד דאין מקבלין גרים מן התרמודיים לפי שיש בהן פסול ממזרות וקשה כיון דישראלים הם מן התורה איך דוחין אותן בשביל שלא יתערבו בכשרים ודמיא להא דאמרינן בכמה דוכתי וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך וכ"ש כאן שאין איסור חברו ודאי וצ"ע:

א"ל מהו כן וכו'. עיין ביבמות פ' הערל מ"ש שם בתוס' בסוגיא זו:

הלכה ב

הדא דאת אמר בתינוק שאינו מרגיע וכו'. כך היא גירסת הרשב"א בחידושיו ופי' מרגיע שמדדה שהוא רגע כאן ע"כ. ואין פי' זה מתיישב על לשון הש"ס. ופי' שבקונטרס נ"ל עיקר:

ובלבד תוך מעת לעת. בבבלי בפרקין גרסינן אר"ח שבדקה עצמה כשיעור ווסת. ופירש"י לאחר מציאה מיד וכו' ע"ש. לפום ריהטא היה נ"ל לפרש שיעור ווסת שבבלי היינו תוך מעת לעת. אך בבבלי בנדה דף ס"א משמע כפירש"י ע"ש:

הלכה ג

משחררין לו שפחה וכו'. ותימא מי איכא. למ"ד דשפחה משוחררת לאו גיורת מעלייתא היא וכיון דס"ל לר"י דקהל גרים איקרי קהל א"כ גר עמוני ומואבי אסור אף במשוחררת. וכ"מ בבבלי ביבמות דף ע"ז סוף ע"ב ע"ש:

מודה ראב"י בספק כותים וחללים וכו'. וקשה הא גם ספק גר עמוני נמי שמעינן מקהל יתירא שמותר לבוא בקהל. שהרי דיוקא דר"י ור' יוסי מדלא כללינהו לממזר ועמוני ומואבי בחד קהל ש"מ דחד דינא אית להו. וע"ק נילף ספק פסולים דמותרים לבא בקהל ממזר ועמוני בק"ו:

ע"ד דר"ג ור"א וכו'. ק"ק למה לא קחשיב אבא שאול דפליג את"ק בפרקין:

הלכה ד

(**מה ע"א**) **איזהי עיסה וכו'**. עמ"ש בכתובות פ"א ה"ט בסוגיא זו:

וחכמים אומרים בודקן לעולם. בקונטרס פירשתי ב' לשונות וללשון הראשון קשה מאי קאמר דר' מאיר היא אדרבא לרבנן ניחא טפי דמתני' משמע אפי' לא יצא עליה שם פסול בודק ד' אמהות. ודוחק לומר דרבי יוחנן כרב ס"ל דאמר זו דברי ר"מ:

והיא נמצאת מחמיר בישראל וכו'. בקונטרס פירשתי ב' לשונות. ולשון בתרא נ"ל עיקר דהכי משמע בבבלי דמתני' איירי בפסולי כהונה וללי"ב רישא וסיפא בכהן הנושא איירי ובודק משום פסולי כהונה ואיהי לא מיפקד' דלא הוזהרו הכשרות להנשא לפסולים אע"ג דסיפא בישראל הנושא נמי איירי אפי"ה אינה צריכה לבדוק דהא מסקינן דהבדיקה

אינה אלא משום קנס וראו חכמים שהקיל הכתוב בה שאינה מוזהרת בפסולי כהונה הקילו עליה שא"צ בדיקה לפסולי קהל ומדברי הרמב"ן בספר מלחמות נראה שמפרש לכולא מתני' בבדיקת פסולי קהל. ואין נראה דהא בסמוך מוקמינן מתני' דצריך בדיקה כר"מ ואיהו בפסולי כהונה מצריך בדיקה וכדפרישית. ועוד ראיה דבפ"ק דכתובות נמי קאר"י בר' בון אחת זו ואחת זו קנסו כדי שיהא אדם וכו' ע"ש והיינו לזכרים קנסו והנקבות מרויחים בקנס זה. ועיין בר"ן בפרקין:

הלכה ו

והוליד בן. ק"ק למה מזכיר הבן דהא פשיטא הוא שהוא חלל וי"ל קמ"ל דאף לר"י דיליף גז"ש להתיר בת הבת מ"מ בת הבן אסור' מדכתיב זרעו וכדפרישית בקונטרס:

א"ל ר' הואיל והותרה הרצועה אף אני מותר בה. כתב הרא"פ בפי' למסכת ביכורים וז"ל א"ל רב ביבי לר"א הואיל והותרה הרצועה שלא להלקותו על כך אף אני ג"כ מותר בה לכתחילה כי היה ר' ביבי ג"כ כהן שהרי בן אביי היה ורבה ואביי מדבית עלי קאתו עכ"ל. ושרי ליה מארי ח"ו שר' ביבי יחלל קדושתו ואפי' לעבור על מנהגן של הכהנים גם לשון הש"ס אינו משמע כן דמאי מותר בה דקאמר ופירושי שבקונטר' הוא עיקר:

וולד בוגרת כשר וכו'. וקשה למה ליה שהוא מכח עשה תיפוק ליה דכתיב אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו וגו' ולא יחלל זרעו. ומדכתיב אלה הפסיק הענין לומר שולד בעולה אינו מתוללת וכ"ה בבבלי ביבמות דף ס' ע"ש וי"ל דר"י מוקי אלה למעוטי נדה. מיהו ראב"י פליג התם וקסבר דיש חלל מחייבי עשה וקסבר דולא יחלל אפי' אחייבי עשה קאי ואלה למעוטי נדה ופריך וראב"י נכתביה לאלה לבסוף קשיא ע"כ. וכתבו תוס' בד"ה חלל מחייבי עשה תימא כיון דלא יחלל קאי נמי אבעולה לראב"י אין זה חייבי עשה דלא יחלל לאו הוא וכו' ע"ש. ונ"ל דס"ל לראב"י דלכך לא נכתב אלה לבסוף לחלק בין חייבי לאוין לחייבי עשה שאין לוקין עליהן מיהו חלל הוא דהוי דהא כתיב ולא יחלל לבסוף. והא דקאמר הש"ס קשיא היינו למאי דמשני הש"ס דראב"י סובר אלה למעוטי נדה א"נ הך ברייתא דמוקי אלה למעוטי נדה היא דלא כמאן ועלה קאמר קשיא. ועיין בתוס' ביבמות דף ע"ז ע"ב בד"ה מחלל וכו' וברמב"ם רפי"ח מהא"ב ובמ"ל שם רפי"ט הלכה ג'. והבן כי דברים ברורים הם לענ"ד:

הרי דור שני של מצרי וכו'. וקשה היא גופא מנ"ל דהוי חלל ממצרי שני דודאי אין לדמותו לגיורת שלא נולדה בקדושה ועוד א"כ מאי קפריך דהא גיורת כזונה היא. ועיין במ"ל פי"ט מהא"ב הלכה ה' בד"ה לפיכך וכו' גם עיקר הדין דהיינו כהן שבא על מצרית שניה שיהיה הבן כהן גמור לא מצאתיו מבואר ע"כ. ומסוגיין מתבאר שפסול הוא וצ"ע:

הלכה ז

עוד היא מתני' דכתיב כי וכו'. כתבו תוס' ביבמות פ' החולץ דף מ"ז בד"ה כך נאמן אדם לומר שהוא בן גרושה וכו' הרר"א מפרי"ש מפרש דנפקא לן מדכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר כלומר לומר עליו שהוא בן הנשואה בנישואיה וכ"מ בירוש' בפ"ב דקידושין ע"כ וכ"כ בפ' יש נוחלין. וכפי הנראה כוונתם להא דאר"ח עוד היא מתני' דכתיב כי את הבכור וכו' ולפום פשטא דשמעתתא וכאשר פירשתי בקונטרס אין מכאן שום משמעות וצ"ע. ומדברי הריטב"א נראה מפורש שגירסא אחרת היה להם בירוש' ע"ש. מיהו הא קשיא לי מנ"ל שהוא נאמן לומר שהוא ממזר ולפסלו מקהל דלמא דוקא בשאומר שהוא בן עכו"ם או עבד וכשר לבוא בקהל. מיהו לפי' הרר"א ניחא דכי היכי דנאמן לומר שהוא בן גרושה או חלוצה לפסלו מן הכהונה נאמן נמי לומר שהוא ממזר אבל לפי' תוס' דסברי דממילא הוא ממזר כיון שהוא אומר על השני שהוא בנו קשיא דלמא דוקא בשאומר שנולד מאשתו כשהיתה פנויה או מעכו"ם או עבד או דלמא לא האמינו התורה אלא לשוויי' ספק ממזר אבל לא ממזר ודאי. ועיין בא"ע סי' ד' ובב"ש שם. ועיין בתי"ט במשנתינו שהאריך ואין דבריו מבוררים לי. דודאי סוטה שנואה בנישואיה קרינן בה אע"ג שקידושין תופסין בה גם מ"ש ובתוס' דפרקין וכו' ע"ש. לא ידעתי מה מצא שתוס' דהכא חולקין אדברי תוס' דב"ב דמ"ש דמיכיר יליף היינו דברי הרר"א וכמ"ש כאן:

היו מחזיקין בו שהוא בנו וכו'. בבבלי פ' יש נוחלין דף קכ"ז ע"ב מוקי להך ברייתא רישא רבנן וסיפא ר"י דבאינו מוחזק אף רבנן מודו דנאמן דהא ליה ליה חזקת כשרות. ומכאן ראיה לגי' הרשב"ם ע"ש. ונראה דמאן דתני אף ברישא נאמן מוקי כולא כר"י. ור' חזקיה מוקי כולא כרבנן והא דתני בסיפא נאמן איירי בשהי' בנו משפחתו ומוחזק שאינו בנו שהיו סוברים שלא שחרר אמו והוא עבד ואמר קודם מיתה ששחררה קודם הבעילה נאמן. ופירושי זה נ"ל עיקר לפי פירוש זה יש ראיה מכאן לדברי הראב"ד בפ"ד מה' נחלות הלכה ו' שכתב שאם העיד עליו שאמו משוחררת לא דברו ולענין ירושה יירשנו ע"כ. ואף שגם לדברי הרמב"ם שם איכא לאוקמי דברי ר"ח דאיירי בת"ח או באדם כשר דמודה הרמב"ם דנאמן מכל מקום מדסתם ר"ח דבריו נראה דאף כל אדם נאמן. ואני תמה אחרי שכבר נתלקו הגאונים בדינים אלו כמבואר שם ברמב"ם ומפרשיו איך לא הביאו דברי הירושלמי וצ"ע:

כל שיש לו אשה ובנים. וקשה כיון דהטעם דאינו נאמן לפי שלא האמינו התורה אלא על בנו ולא על בן בנו א"כ אף בשאין לו אשה נמי לא יהא נאמן וי"ל דקסבר בשביל

בנים או אשה לחוד נאמן. ובהכי ניחא דפריך בסמוך אר' אבהו מברייתא ואר"ז ל"ק דלר"א בחד מינייהו סגי באשה או בבנים. אך הדבר דחוק בעיני מי כתיב בקרא דבעינן תרתי. לכך נ"ל דה"פ רז"א כל שיש לו אשה או בנים ה"ז גדול ואינו נאמן ור"א סובר דוקא באשה אינו נאמן אבל בבנים נאמן וטעמא רבא אית ביה דכיון דהאמינו תורה סוף סוף יהיה לו בנים ויהיו ממזרים אבל אשה אפשר שישא אשה שאינה נאסרת לו כגון ממזרת או גיורת. הלכך כשיש לו אשה כשרה שוב אינו נאמן לאסרה ולומר על בעלה שהוא ממזר. והא דפריך בסמוך מברייתא לר"א ולא לר"ז היינו משום דמפרש משום מה כלומר דלכך מטבילין אותו בשבת דמשום מה יהיה נאסר דהא יש לו בנים ואפי' על עצמו א"כ אין בטבילה זו שום תיקון אבל לר"א קשיא דהא תקוני גברא הוא שהרי ראוי להאמינו דבשביל בנים לא נפסיד נאמנותו ומשני דלר"י לא בעינן תרווייהו כדפירשתי בקונט'. ולפי פי' זה קשיא לי שלא הזכירו הפוסקים דבשיש לו אשה לבן אין האב נאמן לומר שהוא ממזר הא בין לר"ז בין לר"א באשה לחוד סגי. והא דלא הוזכר בבבלי פ' החולץ אלא דבשיש לו בנים אינו נאמן. הטעם דבשיש לו אשה כ"ש הוא דאינו נאמן וכמ"ש וי"ל דכי היכי דהאמינו התורה לפסול אשתו מן הכהונה נאמן נמי לפסול אשת בנו. מיהו היא גופא צ"ע מנ"ל דנאמן לפסול אשתו. ובתו' פ' החולץ דף מ"ז בד"ה נאמן וכו' מפורש דאינו נאמן וצע"ג:

הלכה ח

ולית הדא פליגא וכו'. ותימא תקשי ליה מתני' דגיטין ריש פ"ד דתנן השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח וא"ל גט שנתתי לך בטל הוא ה"ז בטל וי"ל דהתם נמי לחומרא אמרינן דהגט בטל אבל ר"י סתמא קאמר אדם מבטל שליחותו בדברים משמע בין לקולא בין לחומרא קשיא ליה שפיר ממתני' א"נ י"ל דמתני' דהכא לאחר תקנת ר"ג הזקן איתנייי' דתנן התם בסיפא בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין ר"ג הזקן שלא יהו עושין כן מפני תקון העולם הלכך ה"נ כיון שאינו יכול לבטל אלא בפני השליח אס"ד דביטל בדברים תו לא מצי למתני אם שלו קדם וכו'. אך קשה מאי תקון העולם איכא הכא בשלמא התם איכא למיחש שתנשא לאחר בגט זה שהשליח מביא לה כשהשליח אינו יודע שבטלו אבל הכא אע"פ שסובר זה שקדשה לו השליח שקידושיו קידושין מ"מ האב יודע שביטל שליחותו ויכול לקדשה לאחר לכן נ"ל תירוץ ראשון עיקר. אך קשה מאי פריך ממתני' דלמא מתני' איצטרך לאשמועי' אם שלו קדם וכו' ואי בשבטל בדברים תו לא שייך הנך חלוקות דמתני' וע"כ לומר בשקדשה האב אחר שביטל בדברים א"כ למה ליה למתנייי' ביטל בדברים וע"ק אר"י בר' בון למה לא

שמע לה מרישא וי"ל דהיינו דקשיא ליה לר"י בר' בון דלמא רישא דינא אתי לאשמועינן אם שלו קדם וכו' וכמ"ש אבל סיפא משנה יתירה היא וע"כ לומר דקמ"ל דאין אדם מבטל שליחות בדברים וקשיא לר' יוחנן. והדבר תימא שלא ראיתי לאחד מהפוסקי' שהביא דין זה דבקידושין אין אדם מבטל שליחות בדברים וצ"ע:

הלכה ט

חזקה אין אשה וכו'. בבבלי מוקי לה בשהבנים כרוכים אחריה אבל לפי הירושלמי א"צ לכך ומחלוקתם תלוי בחילוף הגרסאות בברייתא דבסמוך דבבבלי גרסי' ומביא ראיה על הגדולים וא"צ להביא ראיה על הקטנים ואיירי בשבאו איש ואשתו והיינו משום דקטנים כרוכים אחרי' אבל לפי גירסת הירושלמי איירי בשמתו אשתו דטעמא אחרינא אית ביה וכדמסיק ר' יונה וא"ת לגירסת הירוש' הא איכא למיחש על כל אחד מהם שמא מאשה אחרת הוא וי"ל דלהא ודאי ליכא למיחש שמא שתי נשים שם. ואם תאמר למה מחלק בין גדולים לקטנים הא בכל אחד יש לחוש שמא גירשה בינתיים וי"ל אם הביא ראיה על הקטנים שהן כשרים תו ליכא למיחש מידי בגדולים שכבר אמרנו דלא חיישינן שמא נשא שתי נשים שם. ומדברי הירושלמי נראה קצת כפי' תוס' בד"ה ומביא ראיה וכו' ע"ש:

הלכה י

והלא היא וכו'. ותימא דלמא התם היינו טעמא דאיכא נמי רובא דרוב בעילות אחר הבעל כדאמרינן בבבלי פ"ק דחולין אבל בחזקה דליכא רובא מנ"ל דהורגין:

הלכה יב

מצינו שעשה אברהם אבינו כל התורה וכו'. בבבלי ביומא דף כ"ח גרסי' אמר רב קיים א"א כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' א"ל רב שימי ואימא ז' מצות הא איכא נמי מילה ואימא ז' מצות ומילה א"ל א"כ מצותי ותורותי למה לי ע"כ. וכתב המהרש"א בח"א י"ל אדפריך אדרב לפרוך אמתני' דתנן מצינו שעשה אברהם וכו' וי"ל דניחא ליה למיפרך אדרב דבמתני' לא משמע אלא שקיים העשין אבל לישנא דרב משמע אף הלאוין ע"כ ודבריו דחוקי' גם ה"ל להקשות ורב מתני' אתי לאשמועי' גם לשון הש"ס והא איכא נמי מילה אינו מדוקדק ועוד הא מילה היינו עשה ועוד למה לא א"ל מצותי חקותי ותורותי ל"ל כדכתיב בקרא ונראה דודאי יש לחלק בין מתני' לדרב דמתני' משמע שעשה אברהם כן מדעתו אבל רב אמר קיים משמע שנצטוה על כך וקיימו ודייק ליה מדכתיב אשר שמע בקולי משמע שה' צוה לו כך ופריך ר"ש דלמא הא דכתיב אשר שמע בקולי וישמור משמרתי לא קאי אלא אשבע מצות ומשני והא איכא נמי מילה

ואי משמרתי היינו ז' מצות שהן מצות ל"ת ככל השמר פן ואל א"כ איך השמיט קרא מילה דודאי נצטוה וקיים ופריך אימא כולא קרא בז' מצות מילה ומשמרתי היינו ז' מצות ומצותי היינו מילה וא"ל רב א"כ מצותי ותורותי למה לי דמשמרתי היינו ז' מצות וחקותי היינו מילה שנקראת חק כדתני פר"א דמילה בברכת המילה חוק בשארו שם. וכ"מ מפירש"י שם בד"ה ז' מצות שנצטוו לשאר בני נח אבל שאר תורה לא נתנה לו ע"כ ש"מ דמפרש דברי רב שקיים אברהם את התורה לאחר שנתנה ועליה קאי קושית רב שימי:

הדרן עלך פרק עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין וכולה סדרא דנשים